

Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Książka:

IX Sprawozdanie Związku Przemysłu Chemicznego Rzeczypospolitej Polskiej za
rok 1929. Warszawa, 1930, 54, [1] strona

Książka zdigitalizowana i udostępniona cyfrowo w ramach zadań projektu pt.
„Digitalizacja i udostępnianie online »Bibliografii gospodarki Wielkopolski 1919-39«
H. Maciejewskiej” (SONB/SP/550684/2022)

IX
SPRAWOZDANIE
ZWIĄZKU
PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
za rok 1929

WARSZAWA
1930

3307. iv.

IX
SPRAWOZDANIE
ZWIĄZKU
PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

za rok 1929

3307

W A R S Z A W A

1930

41173 ln
3304. III

Odbito w drukarni Współczesnej, Szpitalna 10

Q.1953/356/3

Władze Związku Przemysłu Chemicznego Rzeczypospolitej Polskiej

Zarząd:

Prezes:	<i>Dr. Józef Landau</i>
Vice-prezesi:	<i>Prof. Dr. Józef Zawadzki</i> <i>Inż. Włodzimierz Płużański</i> <i>Inż. Jerzy Wojnar</i>
Członk. prezydjum:	<i>Inż. Zygmunt Toeplitz</i> <i>Inż. Wiktor Sommer</i>
Członk. Zarządu:	<i>Inż. Ludwik Brzezowski</i> <i>Janusz Kirchmayer</i> <i>Inż. Zygmunt Leppert</i> <i>Marjan Lewandowski</i> <i>Inż. Tomisław Morawski</i> <i>Inż. Edward Natanson</i> <i>Inż. Jan Podraszko</i> <i>Ludwik Spiess</i> <i>Inż. Czesław Świerczewski</i> <i>Inż. Aleksander Tupalski</i> <i>Inż. Feliks Wiślicki</i> <i>Henryk Żak</i>

Dyrekcja:

Dyrektor:	<i>Inż. Edmund Trepka</i>
Zast. Dyrektora:	<i>Inż. Tadeusz Zamoyski</i> <i>Adam Barszczewski</i>

Komisja Rewizyjna:

Inż. Czesław Knoff
Dr. Stefan Otolski
Wacław Zbrocki

Siedziba Związku Przemysłu Chemicznego
Rzeczypospolitej Polskiej:

Warszawa, Czackiego 1

Telefony: 410-14, 148-91, 529-69.

LISTA PRZEDSIĘBIORSTW wchodzących w skład Związku Przemysłu Chemicznego Rzeczypospolitej Polskiej.

L. porząd.	WYTWARZANE			
	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	PRODUKTY
1	Spółka Akc. Eksploatacji Soli Potasowych. Zarząd: Platowski Zygmunt, Inż., Dietzius Aleksander, Inż., Kontkiewicz Stanisław, Inż., Horoch Ludwik.	Kałusz, Stebnik, Kro- piwnik.	Lwów, Pl. Smolki 5. Tel. 300, 35-16, 77-11, 77-12.	Sole potasowe, kainit, langbeinit leczniczy do kąpiei, sól jadalna.
2	„Fosforyty Rachowskie“ Sp. z ogr. odp. Zarząd: Miłobędzki Feliks, Inż., Morawski Henryk, Jaskulski Kazimierz, Radomski Lucjan, Roszkowski Adam.	Rachów, pow. Anno- pol Lubelski.	Warszawa, Wilcza 5 Tel. 302-17, 518-69.	Eksploatacja fosforytów oraz ich mechaniczne i ręczne oczyszczanie, przesiewanie i przemielanie.
3	Zakłady Solvay w Polsce Towarzystwo z ograniczoną poręką. Dyr. Zarząd.: Toeplitz Zygmunt, Inż.	Fabryki sody — Mątwy pod Inowro- cławiem. Podgórze pod Krako- wem. Fabryki portland-ce- mentu — Grodziec k/Będzina. Saliny — Wapno, Solno i Barycz. Kopalnia węgla — Grodziec k/Bę- dzina.	Warszawa, Czackiego 14. Tel. 11-24, 108-89, 270-07, 66-54, 111-73, 270-43, 330-99.	Soda amonjakalna i krystaliczna; soda kaustyczna; chlorek wapnio- wy; portland-cement; sól jadalna, przemysłowa i bydlęca; węgiel ka- mienny.
4	Związek Zawodowy „Prze- mysł Superfosfatowy“. Zarząd: Rozmiarek Andrzej, Dr., Pędracki Tadeusz, Dr., Liban Jan, Landau Józef, Dr., Lewandowski Marjan, Kantorowicz Fritz, Endelman Arnold Dyrekcja: Kirchmayer Janusz, Czerwiński Tomasz.	Członkowie Związ- ku: T. A. „Dr. Roman May“ Poznań. Od- dział we Włocławku. T. A. „C. Scharff & Co.“ Katowice. Sp. Akc. „Liban“ Kraków. Chemische Fabrik „Milch“ A. G. Gdańsk. „Chemische Indu- strie“ A. G. Gdańsk. S. A. „Strzemieszy- ce“ Warszawa. S. A. „Strem“ Od- dział we Lwowie. S. A. „Kijewski, Scholtze i S-ka“ Warszawa. „Ceres“, Tow. Akc. — Raciborz. Kieleckie T. A. — Kielce. „Superfosfat“ B-ci Towarnickich, Lwów.	Warszawa, Kredyto- wa 4. Tel. 46-47, 94-54, 46-57, 46-66.	Superfosfaty mineralne i kostne.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
5	Sp. Akc. Fabryk Chemicznych i Huty Szklanej „Kijewski, Scholtze i S-ka”. Zarząd: Birstein Gustaw, Dr., Komierowski Konstanty, Scholtze Stanisław, Szereszowski Michał, Trepka Edmund, Inż., Lewandowski Marjan.	Warszawa, Siarczana 6.	Warszawa, Smolna 36. Tel. 1-86, 277-86, 304-86, 1-85.	Superfosfaty; kwasy mineralne: solny, siarkowy, azotowy; polewa kafłowa; olej turecki i t. d.
6	Fabr. Przetw. Chem. „Rędziny”, Sp. Akc. Zarząd: Bielski Stanisław, Herse J., Karszo-Siedlewski M., Kozłowski K., Stegman J., Żórawski K.	Rudniki pod Częstochową.	Rudniki-Rędziny.	Superfosfaty; kwas siarkowy; kwas solny; sól glauberska; siarczan glinu; alun; szkło wodne.
7	Chemische Fabrik Milch A. G. Zarząd: Behnke, Toepfer, Hornemann, Lange, Leiding, Palis O., Kette. Dyrekcja: Petschof Georg, Dr., Kantorowicz Fritz, Richter C., Meyer H., Lohf F.	Gdańsk.	Gdańsk, Krebsmarkt 4/8. Tel. 289-46.	Superfosfaty; mineralne i amonowe; kwas siarkowy; fluorokrzemian sodowy.
8	Fabryka Produktów Chemicznych „Liban” Sp. Akc. Zarząd: Liban Jan, Weinsberg Bertold, Neumann Albert.	Kraków.	Kraków, Szpitalna 15. Tel. 1450, 3595.	Nawozy sztuczne jak: superfosfaty mineralne, kostne, amonowe, amonowo-potasowe.
9	Państwowa Fabryka Związków Azotowych. Dyrekcja: Podoski Adam, Inż., Brzezowski Ludwik, Inż., Stattler Feliks, Inż., Goljan Kazimierz.	Chorzów.	Chorzów. Tel. Królewska Huta 770-775; Katowice 196-198.	Karbid; azotniak (cyjanamid wapnia); saletra „Nitrofos”, saletra wapniakowa, amon wapniakowy, salmjak, azotan sodowy (syntetyczna saletra sodowa), tlen, woda amonjakalna 25%, amonjak skroplony, kwas azotowy.
10	Państwowa Fabryka Związków Azotowych w Mościcach. Dyrekcja: Wówkonowicz Romuald, Inż.	Mościce ad Tarnów.	Tarnów.	Siarczan amonowy, „Nitrofos”, chlor ciekły, chlorek wapna, chlorobenzen, kwas solny, soda kaulityczna.
11	„Azot” Sp. Akc. Dyrekcja: Brzostowski A., Liwacz St., Krakowski J	Jaworzno (woj. Krakowskie).	Jaworzno. Tel. 12.	Zelazocyjanki sodu, potasu i wapnia. Cyjanek sodowy, chlorek białący (wapno chlorowane), potaż żrący i kalcynowany, cyjanowodór płynny do celów dezynfekcyjnych. Aparaty dezynfekcyjne. Błękity paryskie i Milori rozpuszczalne i nierozpuszczalne w wodzie. „Solnit” — sól do konserwowania mięsa. Środki ochrony roślin przed chorobami i szkodnikami.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
12	Tow. Akc. „Elektryczność” Zarząd: Natanson Edward, Inż. Dr., Konic Henryk, adw., Natanson Kazimierz, adw., Trepka Edmund, Inż., Rotwand Andrzej, Inż., Rappel Maksymilian, Jaworski Józef, Wyganowski Jan.	Ząbkowice.	Warszawa, Czackie- go 18. Tel. 34-94.	Karbid; chlorek bielący; soda gryząca; węgle do lamp łukowych i bateryj.
13	Zakłady „Elektro” w Łazi- skach Górnych Sp. z o. odp. Zarząd: von Amann Walter, Dr., Blacha E., Golling Fryderyk.	Łaziska-Górne (po- wiat Pszczyński).	Łaziska-Górne. Tel. Mikołów 5, 115, 135.	Energja elektryczna; karbid; że- lazokrzem 45%, 75% i 90%; że- lazoglinokrzem i inne stopy że- laza; „prasmała”.
14	Sp. Akc. Fabr. Chem. „Ra- docha”. Zarząd: Kernbaum Józef, Kozłowski Karol adw., Asterblum Maurycy, Likiernik Artur, Dr., Berlinerblau Józef, Dr., Kernbaum Aleksander, Lindman Werner, Oppenheim Maurycy.	Sosnowiec.	Warszawa, Sienkiewi- cza 2. Tel. 6-09, 57-67, 81-24.	Chloran potasu; miedziankit (ma- terjał wybuchowy dla kopalń i kamieniołomów); alun chromo- wy; kwas winowy; farba rdzo- chronna; elektrody magnetytowe.
15	„Lignoza” Sp. Akc. Zarząd: Gen. Dyr. Morawski Tomisław, Inż.	Krywałd, pow. Ryb- nicki. Pniowiec, pow. Tar- nogórski. Stary Bieruń, pow. Pszczynski.	Katowice, Dworcowa 13. Tel. 15-20, 13-55, 29-58.	Wszelkiego rodzaju materiały wy- buchowe i środki zapalcze.
16	„Oswag” Sp. Akc. Zarząd: Jankowski A., Ogierman., Rak, Inż.	Łaziska-Górne. Jaworzno. Wyry, pow. Pszczyń- ski.	Mikołów. Tel. 55, 15, 93.	Nawozy sztuczne i materiały wy- buchowe dla celów górniczych i leśno-rolniczych. Lonty i kapi- szony.
17	Państwowa Wytwórnia Pro- chu i Materiałów Kruszą- cych. Dyrekcja: Prot Jan, Inż., Markiewicz Stanisław, Inż., Rakowicz Zygmunt.	Zagożdżon.	Zagożdżon (pow. Ko- zieniecki). Tel. Za- gożdżon 6. Radom 189.	Prochy i materiały wybuchowe kruszące dla celów przemysło- wych, saletrzano-amonowe, nitro- glicerynowe, czarne. Prochy my- śliwskie: dymne i bezdymne. Pro- chy dla potrzeb wojskowych. Lonty detonujące. Kwaśny siar- czan sodu (bisulfat). Eter siarko- wy. Kwas azotowy, kwas siarkowy odpadkowy; nitroceluloza dla ce- lów przemysłowych.
18	Sp. Akc. Polskie Zakł. Chem. „Nitrat”. Zarząd: Biliński Marjan, Margulies Stanisław, Inż., Wellisz Leopold, Wertheim Gustaw. Dyrekcja: Żerański Stefan, Inż.	Niewiadów (st. kole- jowa Ujazd).	Warszawa, Mińska 25. Tel. 3.85 do 3-89.	Dwu i trójnitrotoluen; kwas azo- towy nieskoncentrowany.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
19	Belgijska Sp. Akc. Sochaczewskiej Fabryki Sztucznego Jedwabiu. Dyrekcja: Żerański Stefan, Inż.	Boryszew pod Sochaczewem.	Warszawa, Mińska 25. Tel. 3-85 do 3-89.	Spirytus rektyfikowany; węgiel wywarowy; proch bezdymny.
20	Zakł. Przemysłu Drzewnego „Wygoda” Spółka z ogr. odp. Zarząd: Knoff Czesław, Inż., Müller Stanisław, Inż., Zawadzki Józef, Dr. Dyrekcja: Zaleski Tadeusz.	Wygoda, woj. Stanisławowskie.	Warszawa, Chmielna 10. Tel. 58-97.	Węgiel drzewny bukowy retortowy; octan wapnia; spirytus drzewny w różnych gatunkach; smoła drzewna bukowa; pak drzewny.
21	Zakł. Chem. „Grodzisk” Sp. Akc. Zarząd: Barysz Leon, Dr , Ginsberg Karol, Inż., Knoff Czesław, Inż., Müller Stanisław, Inż., Sommer Wiktor, Inż., Zawadzki Józef, Dr. Dyrekcja: Berezowski Witold, Inż., Mazurkiewicz Stanisław, (Hajnówka) Olszewski Edward, Inż., (Grodzisk) Myszkowski Stanisław, (Środula)	Hajnówka, woj. Białostockie. Grodzisk - Mazowiecki. Środula w Sosnowcu.	Warszawa, Chmielna 10. Tel. 103-56, 103-53, 58-97, 103-65.	Węgiel drzewny z drzew liściastych mieszanych; smoła drzewna; spirytus drzewny; oleje drzewne; octan wapnia. Aceton; cellon; rozpuszczalniki; formalina; chloroform; esencja octowa jadalna; kwasy octowe różnych koncentracji; spirytus metylowy; oleje ketonowe; mieszanina denaturacyjna; octan sodu; octan glinu; octan ołowiu; lep przeciwgąsienicowy; kwas solny zwykły i bezarsenowy; sól glauberska (siarczan sodu); kwaśny siarczan sodowy (bisulfat); kwaśny siarczyn sodowy (bisulfit); chlorek cynku; siarczek sodu.
22	Fabr. Chem. „Gzichów” Sp. Akc. Zarząd: Knoff Czesław, Inż., Harth Teodor, Dr., Knauber Karol, Trepka Edmund, Inż.	Gzichów w Sosnowcu.	Warszawa, Chmielna 10. Tel. 108-83, 103-53.	Esencja octowa jadalna, kwasy octowe różnych koncentracji; balony szklane i flaszki.
23	„Terebenten” Zjedn. Fabryki Terpentyny Puszczy Białowieskiej, B-cia Porowsy i P. Godlewski, Sp. Akc. Zarząd: Porowski Zygmunt Porowski Ludwik, Godlewski Paweł, Gurland William Oswald.	Hajnówka, Białowieża, Sowje, Skupowo, Narewka, Olchówka, Jelenka, Biały Laszek, Dębowe, Czerlanka, Lackie.	Warszawa. Złota 62. Tel. 263-90, 514-38.	Terpentyna lecznicza i techniczna; smoła impregnacyjna sosnowa; smoły lekkie i ciężkie; paki: szewcki i kalafonjowy; oleje żywiczne (kalafonjowe); karbolinum żywiczne; pasta nieprzemakalna do obuwia; ocet surowy drzewny, węgiel sosnowy retortowy. Siatki plecione z drutu ocynkowanego, drut kolezasty, słupy cementowe, dębowe i sosnowe.
24	„Wanda” Poturzyckie Zakłady Chemiczne Wł. hr. Dzie duszyckiego. Zarząd: Waligóra Aleksander, Inż.	Krystynopol, Małopolska.	Krystynopol. Tel. 3.	Kalafonja jasna; oleje żywiczne; kalafonja specjalna „Sigma” oraz miękka do wyrobu muchołapek; terpentyna: balsamowa, biała, apteczna I, II oraz słomkowa III kl.; smar do pasów i olej wiertniczy.

L. porządk.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
25	Towarzystwo Przetworów Drzewnych „Jarot“ Sp. z o. o. Zarząd: Goldwasser Henryk, Mineyko Józef. Dyrekcja: Orzechowski Br., Inż.	Rudnik nad Sanem, Małopolska.	Warszawa. Czackiego 6. Tel. 329-89.	Kalafonja i terpentyna.
26	Tow. Starachowickich Zakła- dów Górniczych, Sp. Akc. Fabr. Terpentyny i Kala- fonji. Zarząd: Klarnier Czesław, Inż., Neuman Tadeusz, Inż., Ossowski Stefan, Dr., Raczyński Kazimierz, Inż., Wierzejski Witold, Inż.	Starachowice, poczta Wierzbnik, woj. Kie- leckie. Fabr. Kala- fonji i Terpentyny.	Warszawa, Warecka 15. Tel. 12-50, 149-01, 175-51, 270-49.	Kalafonja, terpentyna.
27	Tomaszowska Fabryka Sztu- cznego Jedwabiu, Sp. Akc. Zarząd: Toeplitz Zygmunt, Inż., Baruch Władysław, Ginsberg Herman, Inż., Fisher C. L., Laurysiewicz Stefan, Lindenberg Paul, Majmon Henryk Dr., Popelier Gustaw, Toeplitz Ludwik, Wiślicki Feliks, Inż., Max-Müller William.	Tomaszów - Mazo- wiecki.	Warszawa, Wilcza 9a. Tel. 33-61, 128-96, 75-45, 75-49, 75-39.	Przędza jedwabiu sztucznego sy- stemem kołodjonowym i wiskozo- wym pojedyncza i łączona; słom- ka i włosie szt. jedw.; wełna wi- skozowa; siarka w blokach i la- skach; nitroceluloza.
28	Związek Gospodarzy Gazow- ni i Zakł. Wodociągowych w Państwie Polskiem. Zarząd: Dziurżyński Antoni, Inż., Świerczewski Czesław, Inż., Pomorski Jan, Inż., Zardecki Kazimierz, Inż., Seifert Mieczysław, Inż. Dyrekcja: Konopka Józef, Inż.	Obejmuje 71 zakła- dów gazowych i 28 zakładów wodociągo- wych.	Warszawa, Koszyko- wa 29. Tel. 334-26.	Organizacja zawodowa dla obrony interesów przemysłu gazownicze- go, oraz interesów zakł. wodocią- gowych i kanalizacyjnych.
29	Związek Koksowni, Sp. z ogr. odp. Zarząd. Gen. Dyr. Wojnar Jerzy, Inż.	Zakłady Chemiczne w Wielkich Hajdu- kach. Fabryka Tektur Smo- łowcowych w Kato- wicach-Dąbiu. Zakłady Impregna- cyjne w Chełmie, Wronkach i Solcu Kujawskim. Nasycalnia materia- łów drzewnych i tar- tak w Katowicach— Ligocie.	Katowice, ul. Pow- stańców 49. Tel. Ka- towice 611, 1490, 851.	Smola kamiennie-węglowa, desty- lowana i preparowana, smoła do budowy dróg; pak i lepnik; oleje smołowcowe (impregnacyj- ny, krezotowy, karbolineum, opa- łowy, tłuszczowy i t. d.); naftalen surowy, prasowany, czysty, subli- mowany w łuskach, krystaliczny w kulkach, tabletkach i t. p.; kwasy karbolowe: krezole i fenol; zasady pirydynowe, antracen, kumaron; benzen; toluen; ksilen; smary e- mulsyjne; kwas benzoesowy; kwas węglowy; siarczan amonu. Tektu- ry smołowcowe wszelkich gatun- ków; papa izolacyjna. Nasycanie podkładów kolejowych i innych materiałów drzewnych olejem smołowcowym i solami impregna- cyjnymi.

L. porządk.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
30	„Przemysł Chemiczny w Polsce“, Sp. Akc. Zarząd: Górecki Roman, Dr. Gen., Berger Eugenjusz, Inż. Bizański A., Kuczyński A., Legis A., Lipkowski S., Maciszewski F., Miler W., Pawlikowski A., Rogaczewski St., Rogalski W. Smoluchowski T., Sommer Wiktor, Inż., Tupalski Aleksander, Inż. Dyrekcja: Brzostowski W., Piłżański Włodzimierz, Inż., Szeunert Artur, Inż.	Zgierz, Leśna 7. Tel. 19. Łódź, 121-01.	Warszawa, Wilcza 19. Tel. 204-49 i 175-13; sprzedaż w Warszawie: a) barwników tel. 108-09, Nowolipie 52. b) insektycydów „Abege“ tel. 204-01, Wilcza 19. Sprzedaż w Łodzi „Abege“ Piotrkowska 213, tel. 180-85.	Barwniki: bezpośrednie, siarkowe, kwasowe, kwasowo-chromowe, zasadowe, nigrzyny i t. d. Produkty i półprodukty syntetyczno-organiczne: do wyrobu barwników, górniczych materiałów kruszących, impregnacji drzewa i t. d. Kwasy i sole techniczne: oleum 65%, azotowy 48° i 40° Bé, kwaśny siarczyn sodowy (bisulfit), kwaśny siarczan sodowy (bisulfat), chlorek cynku i inne. Insektocydy: siarczan miedzi, arsenoboritol, zieleń paryska, chlopikryna i t. d.
31	Pabjanickie Towarzystwo Akcyjne Przemysłu Chemicznego. Zarząd: Engi E., Dr., Ziegler Edward, Dr., Thommen Herman, Schweikert Kurt, Schmidt — Ressinger A.	Pabjanice.	Pabjanice, Piłsudskiego 5.	Barwniki: anilinowe, naftalenowe, siarkowe, kadziowe, chromowe, bezpośrednie, kwasowe, zasadowe i t. d. dla wszystkich gałęzi przemysłu włókienniczego, dla sztucznego i naturalnego jedwabiu, skóry, papieru, słomy, tłuszczów, mydła, atramentów i t. d. Siarczek sodu; kwaśny siarczyn sodu; (bisulfit); kwas mrówkowy; tiosiarczan sodu; bursolina do skór; oleje siarkowe dla przemysłu włókienniczego, „Rapidaza“ środek apreturowy, utrwalače dla celów fotograficznych. Przetwory farmaceutyczne ogólnie-handlowe i specjalne marki „Ciba“.
32	„Wola Krzysztowska“ Fabryka Chem. Dyrekcja: Szpilfogel M., Dr.	Wola Krzysztowska pod Piotrkowem.	Wola Krzysztowska. Tel. Piotrków 165.	Barwniki organiczne na bawełnę, wełnę, półwełnę, jedwab, skórę; produkty chemiczne.
33	Warszawskie Tow. „Motor“ Sp. Akc. Zakł. Farmaceutyczne i Fabryka Wód Mineralnych Sztucznych. Zarząd: Rutkowski Jan, Mag., Ryl Aleksander, Mag., Więckowski Ferdynand, Mag., Kozłowski Władysław.	Warszawa.	Warszawa, Marszałkowska 23. Tel. 87-90.	Preparaty farmaceutyczne i galenowe, plastry smarowane; mydła lecznicze; specyfiki lecznicze; odczynniki do analizy; kw. salicylowy i jego pochodne; sole srebra i żelaza; Creosapol (kreolina), Sapocresol (Lysol); Sapoformol (Lysoform); kąpiele lecznicze; wody mineralne sztuczne.
34	Przemysł. - Handl. Zakłady Chem. „Ludwik Spiess i Syn“, Sp. Akc. Dyrekcja: Spiess Ludwik, Krzyżański Bolesław, Freyer Zdzisław, Bądryński Józef, Kozłowski Ludwik A., Otolski Stefan, Dr.	Warszawa, Tarchomin.	Warszawa, Daniłowiczowska 16. Tel. Spiess-Centrał.	Chemikalja i przetwory farmaceutyczne.

L. porządk.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
35	T-wo Przemysłu Chem. Farmaceutyczn. dawniej „Magister Klawe“ Sp. Akc. Zarząd: Klawe Stanisław, Dr., Kleinadel Wacław, Rafałowicz Alfred, Klawe Wacław, Jawornicki Bolesław, Gaszyński Stanisław. Dyrekcja: Klawe Stanisław, Dr., Kleinadel Wacław.	Warszawa.	Warszawa, Karolkowa 22/24. Tel. 1-51, 25-08, 127-22, 341-76.	Środki lecznicze.
36	Chemiczno - Farmaceutyczne Zakłady Przemysłowe „Tow. Akc. Fr. Karpiński w Warszawie“. Zarząd: Karpiński Franciszek, Mag., Rozpędziowski Wiktor, Zdańkowski Wit.	Warszawa.	Warszawa, Wolność 9. Tel. 6-00, 91-00 i 203-06. Oddział w Poznaniu, Dąbrowskiego 28. Tel. 65-62.	Produkty chemiczno-farmaceutyczne i kosmetyczne, wody mineralne sztuczne i napoje chłodzące.
37	Fabryka Chemiczno - Farmaceutyczna R. Barcikowski. Sp. Akc. Dyrekcja: Kłosiński Stanisław, Ciaciuch Władysław, Czepczyński Włodzimierz.	Poznań.	Poznań, Składowa 13 — 18. Tel. 32-56, 32-86, 32-96, 26-59 i 30-15.	Preparaty farmaceutyczno-lecznicze — tabletki, drażetki; preparaty galenowe i specyfiki. Pochodne kwasu salicylowego, preparaty żołądowe, żelazowe, arsenowe. Sole buźące, mineralne. sole i inne związki do kąpiei. Wyciągi lecznicze, wyroby ziołowe, środki dezynfekcyjne. Proszki i pasty do zębów, pudry dla dzieci, kremy i pomady, wody kolońskie, pigułki i pastylki różne.
38	Jan Gessner, Laboratorium Chemiczno - Farmaceutyczne. Dyrekcja: Gessner Jan.	Warszawa, Przemyska 2.	Warszawa, Al. Jerozolimskie 11. Tel. 195-48. 25-70, 25-82.	Preparaty farmaceutyczne.
39	Fabr. Chem. „Ege“ B. Soborski i S-ka, Sp. z ogr. odp. Zarząd: Miszczorek Józef, Soborski Bolesław.	Warszawa.	Warszawa, Burakowska 15. Tel. 222-03.	Wyroby farmaceutyczne, chemiczne i kosmetyczne.
40	Adolf Gąsecki i S-wie Mokołowska Fabr. Chem. Zarząd: Gąsecki Adolf sen., Gąsecki Jan, Gąsecki Adolf jun.	Warszawa, Belgijska 7.	Warszawa, Leszno 41. Tel. 56-28.	Wyroby chemiczno-farmaceutyczne.
41	„Akwawit“ Rektyfikacja Okowity i Fabryka Chem. Sp. Akc. Zarząd: Skorny M.	Poznań.	Poznań, Cieszkowskiego 5. Tel. 30-33, 30-35, 35-54, 35-64. Warszawa, H. Zalewski, Świętokrzyska 16 m. 7. Tel. 188-15.	Eter siarkowy: przemysłowy, apteczny, absolutny; alkohole tłuszczowe: alkohol amyłowy, izobutyłowy, propylowy; chloroform do celów przemysłowych; chlorobenzen, para- i orto- dwuchlorobenzen; aldehyd i kwas benzoesowy; ług sodowy 38/40° Bé; kwas solny 19/21° Bé. Estry, eter octowy, eter mrówkowy, octan amyłowy; kolodjum różnoprocentowe; lakiery nitrocelulozowe „Awit“ bezbarwne przezroczyste do drewna i metali, barwne przezroczyste, barwne kryjące; rozpuszczalniki do lakierów błonnikowych.

L. porządk	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
42	Domagalski i S-ka Zarząd: Domagalski M., Gruszczewski S.	Poznań, Garncarska 8.	Poznań, Św. Marcina 34. Tel. 32-72.	Olejki eteryczne, esencje owocowe, etry i estry; syropy owocowe. Pastylki do sztucznych wód mine- ralnych, barwniki roślinne, kara- mel i t. p.
43	Przemysł Chemiczno-Kosme- tyczny. Odol. Cie. S. A. Zarząd: Grothe E., Krzysztoń Wilhelm, Dr. Matyszek Józef, Dr. Margulies M., Süsser H., Wechsler Józef Dyrekcja: Bieler Marek.	Lwów, Szwedzka 3.	Lwów, Szwedzka 3. Tel. 2-33.	„Odol“ woda do ust; „Odol“ pa- sta do zębów; „Pixavon“ płynne mydło do włosów; „Jx“ woda do utrwalania ondulacji; „Forman“ wata przeciw katarowi; „Ray“ my- dła toaletowe i różne inne artyku- ły kosmetyczne.
44	Fabr. Chem. K. Zawadzki i S-ka Warszawa. Zarząd: Zawadzki Konstanty, Inż., Ostrowski J.	Warszawa.	Warszawa, Rejtana 3. Tel. 122-22. Biuro: Zielna 15. Tel. 33-29.	Rafinowanie metali szlachetnych. Metale szlachetne: platyna, złoto, srebro oraz ich sole.
45	Związek Przemysłu Perfume- ryjnego w Polsce.	Obejmuje 24 fabryki perfumeryjne.	Warszawa, Wierzbo- wa 11. Tel. 516-67.	Organizacja zawodowa dla obrony interesów przemysłu perfumeryj- nego.
46	Sekcja Przemysłu Perfume- ryjno - Kosmetycznego przy Związku Przemysłowców w Krakowie. Zarząd: Jarszyński Z., Dr Zarząd Sekcji: Scherer Wiktor, Inż.	Obejmuje 13 fabryk perfumeryjnych.	Kraków, ul. Szpital- na 15. Tel. 2141.	Organizacja zawodowa dla obrony interesów przemysłu perfumeryj- nego.
47	Zakł. Chem. „Kutno“, Sp. Akc. Zarząd: Froelich Władysław, Przedpełski Wiktor, Inż., Przedpełski Bolesław, Inż., Rotstein Mieczysław, Heyder Paweł. Dyrekcja: Rotstein Mieczysław, Przedpełski Bolesław, Inż.	Warszawa.	Warszawa, Profesorska 6. Tel. 309-18.	Alkohol absolutny.
48	Tow. Zakł. Chem. „Strem“, S. A. Zarząd: Adam Henryk, Aschkenazy Henryk, Dr., Barciński Henryk, Bernstein Aleksander, Dr., Birnbau Józef, Inż., Ginsberg Herman, Inż., Hertz Mieczysław, Landau Józef, Dr., Liban Jan, Meyer Jerzy, Michalski Jerzy, Dr., Münch Herman, Dr., Spiess Ludwik, Weinsberg Bertold. Dyrekcja: Landau Józef, Dr., Aronson Leonard, Dobrzyński Ludwik, Inż., Ginsberg Karol, Inż., Monitz Ludwik, Zimmerman Maurycy.	Strzemieszyce. Zniesienie pod Lwo- wem. Chojny pod Łodzią. Tarchomin.	Warszawa, Mazowiec- ka 7. Tel. 273-17, 209-23, 314-30, 56-65, 35-36, 120-00, 524-67, 443-10. Oddział we Lwowie: Podleskie- go 8. Tel. 612.	Klej kostny; klej skórny; tłuszcz kostny; tłuszcz skórny; mąka ko- stna; oleina; stearyna; gliceryna farmaceutyczna, dynamitowa i techniczna; gudron stearynowy; żelatyna techniczna; superfosfaty mineralne i kostne.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
49	Akc. Tow. Kurlandzkiej Olejarni. Zarząd: Szabad P., Trocki E., Trocki Saul, Inż., Kryński W., Szabad J.	Wilno, Kurlandzka 7.	Wilno, Słowackiego 14. Tel. 602.	Olej lniany i pokost: makuchy lniane.
50	Przetwórnia Olejów Roślin- nych Sp. Akc. Zarząd: Klonowski Zygmunt, Dr., Nassalski W., Tencer M., Winawer J., Kernkamp B.	Radom.	Radom. Tel. 16.	Pokost lniany „Factor“; olej rycy- nowy; śruty pastewne i nawo- zo- we; farby olejne, lakiery: emalje olejne i nitrocelulozowe.
51	Sp. Akc. Fabr. Tłuszczów i Olejów Roślin. „J. D. Po- toka Synowie“. Zarząd: Potok S., Potok M., Potok J.	Będzin, Małobądz.	Będzin. Małobądz. Tel. Będzin 90.	Olej rycynowy medyczny i tech- niczny; tłuszcze i oleje: kokoso- wy, palmkernowy, lniany i rzepa- kowy — rafinowane i techniczne: tłuszcz jadalny „Potokol“; masło roślinne (margaryna) „Potokana“ i „Botana“, oliwy jadalne rafino- wane; makuchy odolejone — ja- ko pasza dla bydła; śrut rycyno- nowy — jako nawóz sztuczny.
52	Danziger Oelwerke G. m. b. H. Zarząd: Grungard F., Grungard H. P., Lücke E., Oks Leon.	Gdańsk, Nowy Port.	Gdańsk, Mattenbu- den 3/5.	Wytłocznia olejów roślinnych.
53	Olejarnia Jerzego Pimonowa. Dyrekcja: Pimonow J.	Wilno.	Wilno, Rossa 6, Tel. 1500.	Olej lniany, makuchy, pokost.
54	Przemysł Tłuszczowy „Schicht“ Sp. Akc. (dawniej „Saturnia“). Zarząd: Michalski Jerzy Dr., Schicht Henryk, Dr., Landau Józef, Dr., Nolte Józef, Dr., Podraszko Jan, Inż., Puchalski Stanisław, Schicht Franciszek, Schicht Werner, Thomas Simon.	Warszawa - Praga, Szwedzka 26. Trzebinia.	Warszawa, Nowy- Zjazd 1. Tel. 422-30 do 422-35; 5-77, 5-99.	Mydła wszelkich gatunków, prosz- ki do prania; margaryna, wszelkie tłuszcze i oleje jadalne, gliceryna, wyroby toaletowe, kosmetyki i pa- chnidła, wszelkie artykuły tłusz- czowe.
55	Pierwsza Polska Rafinerja Olejów Jadalnych i Fabryka Tłuszczów Roślinnych Paweł Hoffman i S-ka. Zarząd: Stern J., Stern H.	Bielsko.	Bielsko. Tel. 20-52.	Margaryna; rafinerja olejów.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
56	„Menor“ Pierwsza Lwowska Rafinerja Olejów i Tłuszczów Jadalnych, Sp. z o. o. Zarząd: Kronik M., Selzer S.	Lwów.	Lwów, Żółkiewska 110. Tel. 53-30, 47-61.	Roślinne oleje jadalne.
57	Degner & Ilgner, G. m. b. H. Zarząd: Ilgner Paul, Ilgner Percy.	Gdańsk.	Gdańsk, Engl. Damm 1. Tel. 26-441.	Margaryna i inne tłuszcze jadalne.
58	Allgemeine Blechemballagen & Conservenfabriken „Couronne“ A. G. Oelraffinerie- abteilung. Zarząd: Rubinowicz I., Muethel N., Goldenberg L.	Gdańsk - Neufahr- wasser, Fischmeister- weg 9. Tel. 350-73, 351-25.	Przedstawicielstwo w Warszawie: Dom Handlowo - Komiso- wy „Sair“ Sp. z o. o., Plac Żelaznej Bra- my 2. Tel. 401-82, 511-55, 187-99, 247-55, 307-49.	Rafinerja tłuszczów i olejów ro- ślinnych.
59	Unida-Oelwerke G. m. b. H. Zarząd: Schrader H. D., Meinecke F.	Gdańsk - Schellmühl, Broschkischerweg 18a, Tel. 258-68, 258-39.	Przedstawicielstwo warszawskie: „Atol“. Biuro Agent. Sp. z o. odp. Nowy Zjazd 1. Tel. 22-92.	Rafinerja tłuszczów i olejów ro- ślinnych.
60	„Tiegenhöfer Oelmühle Ak- tiengesellschaft. Dyrekcja: Lau K., Barock L.	Tiegenhof pod Gdań- skiem.	Tiegenhof. Tel. 16.	Ekstrakcja nasion oleistych. Rafi- nacja olejów jadalnych.
61	„Amada“ Tow. Akc. dla Fa- brykacji Tłuszczów Jadal- nych. Zarząd: Meinecke F.	Gdańsk - Schellmühl.	Gdańsk — Schell- mühl. Broschkischer- weg 18. Tel. 212-51.	Margaryna i tłuszcze jadalne.
62	Fabr. Masła Roślinnego „Da- mara“ Sp. z ogr. odp. Zarząd: Fuchs Stefan, Fuchs Stanisław, Ramisch Alfred, Birk Carl. Dyrektor: Birk C.	Warszawa.	Warszawa, Nowolipie 80. Tel. 415-28.	Margaryna i tłuszcze jadalne.
63	„Domag“ Danziger Oel. Mar- garine & Speisefett-Fabriken Akt. Ges. Dyrekcja: Jaglom S.	Gdańsk - Oliwa.	Gdańsk-Oliwa, Dan- zigerstrasse 17—18. Tel. 452-41, 452-42.	Rafinacja olejów. Margaryna, sztuczne tłuszcze jadalne.
64	„Oleo“ Oel- und Fettfabrik A. G. Dyrekcja: Gurwitsch M., Mazur A.	Gdańsk - Schellmühl.	Gdańsk - Schellmühl, Wiesendamm 6. Tel. 272-19, 259-19.	Rafinacja olejów i tłuszczów dla celów jadalnych. Fabrykacja tłu- szczów dla celów jadalnych.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której zrajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
65	Związek Polsko - Gdańskich Rafinerij Olejów Jadalnych. Zarząd: Wiślicki Wacław, pos., Schicht Werner, Podraszko Jan, Inż., Wielgosiński Emil, Abramowicz Leon, Jaglom Simon, Stern Henryk, Dyrekcja: Wielgosiński Emil, Abramowicz Leon,	Członkowie Związ- ku: Paweł Hoffmann i S-ka w Bielsku. Oleo Oel - und Fett- fabrik w Gdańsku. Couronne w Gdań- sku. Unida - Oelwerke w Gdańsku. Lwowska Rafinerja „Menor“ we Lwowie. J. D. Potoka Syno- wie w Będzinie. Sp. Akc. „Schicht“ w Warszawie.	Warszawa, Nowy - Zjazd 1. Tel. 447-71.	Rafinowane przez członków Zwią- zku oleje: soya i arachidowy.
66	Wielkopolska Wytwórnia Chemiczna „Blask“ Tow. Akc. Zarząd: Maciejowski Franciszek, Morzkowski S., Inż.	Poznań, Starołęka.	Poznań, Al. Marcin- kowskiego 5. Tel. 30-60, 51-57.	Mydła toaletowe, lecznicze, rdzen- ne, szare, techniczne, proszki my- dlane, gliceryna techniczna; po- kosty: farby olejne; lakiery wszel- kiego rodzaju; kity; bejce orze- chowe; środki dezynfekcyjne: sa- nizol i kreolina; ognie sztuczne.
67	„Atra“ Przemysł chemiczny S. A. Zarząd: Schröter L., Landau L., Nower N.	Toruń.	Toruń, Chrobrego 41. Tel. 121.	Mydła domowe i techniczne farby i pokosty graficzne, farby do tapet i papierów kolorowych.
68	Sp. Akc. Chemiczna Fabr. Dr. Rattner. Zarząd i Dyrekcja: Rattner Karol, Inż., Sachs Jerzy, Lipsztat Bernard, Norwind Jan, Koliński Józef, Dr.	Pruszków, Niecała 4. Tel. 6.	Warszawa, Emilji- Plater 10. Tel. 69-05, 15-42.	Farby dla przemysłu graficznego, tapetowego, blaszanego etc. suche oraz tarte na pokoście; laki pig- mentowe; pokosty dla celów gra- ficznych; masa walcowa; pasty dla celów graficznych.
69	Zakłady Przemysłowo - Che- miczne W. Karpiński & W. Leppert. Zarząd: Leppert Bronisław, Leppert Zygmunt, Inż.	Helenówek pod Pru- szkowem.	Warszawa, Al. Je- rozolimskie 30. Tel. 6-21, 261-06.	Lakiery powozowe i samochodo- we, malarskie, dekoracyjne, tech- niczne izolacyjne, asfaltowe, ema- lje. Lustroliny i Autolustroliny, farby olejne, ochronne przeciw rdzy. Lakiery nitrocelulozowe, spiryтусowe, kity, szpachlówki i pokosty.
70	Fabryka Lakierów i Farb Tow. „Nobiles“ Kochano- wicz, Sachnowski & Co. Sp. Akc. Zarząd: Kochanowicz Józef, Goraj Andrzej, Sachnowski Mieczysław, Ossowiecki Henryk, Inż., Stefanowicz Józef, Inż. Dyrekcja: Kochanowicz Józef.	Włocławek, Łęgska 23/25. Tel. 117.	Warszawa, Emilji- Plater 5. Tel. 116-78.	Lakiery: powozowe, wagonowe, do samochodów i samolotów; la- kiery malarskie, dekoracyjne, do celów technicznych, izolacyjne, emalje, emaloidy do samochodów.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
71	Fabryka Lakierów Angielskich i Emalji Kolorowych J. Czechowicz i K. Pajewski. Zarząd: Czechowicz Juljasz, Inż. Pajewski Kazimierz, Inż., Węgrzynowski Władysław, Dr.	Warszawa, ul. Mada- lińskiego 76/78. Tel. 84-140.	Warszawa, Trębacka 13. Tel. 286-19.	Olejne lakiery powozowe, tech- niczne, malarskie, emalje Vitolin w różnych kolorach, farby olejne i t. p. Nitrocelulozowe lakiery przezroczyste w różnych kolorach. Pokosty malarskie i litograficzne.
72	Fabryka Lakierów i Emalji S. I. Król. Dyrekcja: Król Michał, Inż., Król Henryk.	Warszawa.	Warszawa, Grzybow- ska 61. Tel. 43-55.	Lakiery olejne, spirytusowe; far- by olejne.
73	Fabryka Farb i Lakierów „J. A. Krausse”. Dyrekcja: Ożarowski Wojciech, Nerlewski Zdzisław, Inż.	Warszawa.	Warszawa, Bonifra- terska 9. Tel. 18-40, 86-76.	Farby i lakiery olejne, lakiery spirytusowe, artykuły do obuwia i skór, zaprawy do podłóg, lak, po- madki do metali.
74	Fabryka Przetworów Che- micznych Henryka Blumen- felda. Zarząd: Blumenfeld Henryk, Blumenfeld Emanuel, Dr.	Lwów, Zamarstynow- ska 51,	Lwów, Jakóba Her- mana 31. Tel. 10-83.	Lakiery, farby suche, pokostowe, emalje, lakiery nitrocelulozowe „Presto“ wytłocznia oleju lniane- go, fabryka kitu i wyrobów kre- dowych.
75	Polska Fabryka Farb i La- kierów, Edward Lutz Sp. z ogr. p. Dyrekcja: Eisler Kazimierz, Inż.	Kraków, Nowa 1.	Kraków. XXII. Kal- waryjska 66. Tel. 31-21.	Lakiery: olejne, spirytusowe, za- ponowe, celulozowe, asfaltowe; farby olejne, ochronne przeciwko rdzy, glazury oraz środki dezyn- fekcyjne.
76	„Zabłocie“ Zakłady Chemicz- ne S. A. Dyrekcja: Landau M., Dr.	Żywiec.	Żywiec. Tel. 10.	Farby, lakiery, preparaty słodo- we.
77	„J e g a“ Górnoląska Fabry- ka Lakierów i Farb. Sp. z ogr. odp. Zarząd: Baston J., Baston E., Ryszka W., Nollen H.	Królewska Huta.	Królewska-Huta, Haj- ducka 55/57. Tel. Król. Huta 18 i 202.	Lakiery emaljowe, podłogowe, bursztynowe, powozowe, olejne szybko-schnące, izolacyjne, spiry- tusowe, nitro- i acetylo-celulozo- we, zaponowe, impregnacyjne, wszelkie farby ochronne przeciw rdzy, konstrukcyjne oraz farby morskie (anticorrosiv i antifou- ling).
78	Fabryka Wyrobów Korko- wych, Materiałów Izolacyj- nych i Chemicznych „Rosie- ki, Kawecki i S-ka Sp. z ogr. odp. Zarząd: Fiedler Z., Kawecki K.	Łódź.	Łódź, Orla 17/19. Tel. 18-47, 7-40.	Farby olejne, emalje i lakiery. Płyty i łupiny korkowe; ognio- trwałe cegły i segmenty infuzory- towe; ogniotrwała masa krzemion- kowo - azbestowa i wszelkie inne materiały izolacyjne; masa ka- blowa na wysokie napięcie; kar- bolineum (impregnator) do im- pregnacji drzewa.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
79	Fabr. Wyrobów Gumowych „Wolbrom“. Sp. Akc. Kom. Wykonawczy: Westen Piotr, Westen Fritz, Słuszkiewicz Z., Wasser Ożjasz, Dr.	Wolbrom.	Wolbrom. Przedsta- wicielstwo warszaw- skie: ulica Wierzbo- wa 9. Tel. 160-80.	Techniczne wyroby gumowe.
80	Polska Spółka Akcyjna „Kau- czuk“. Zarząd: Bykoff Maciej, Dr., Tyszkiewicz Henryk.	Bydgoszcz, Toruńska 61/63. Tel. 8-13.	Warszawa, Al. Je- rozolimskie 6. Tel. 501-83, 501-85, 298-03, 249-84.	Wszelkie techniczne wyroby gu- mowe; tkaniny gumowane; opo- ny, dętki do rowerów.
81	Warsz. Fabr. Wyrobów Gu- mowych „Wargum“ Sp. Akc. Zarząd: Ruziewicz Henryk, Ruziewicz Maksymilian, Bergszko Wiktor, Krywicki Marek, Ruziewicz Antonina, Kleyff Dorota.	Warszawa.	Warszawa, Czernia- kowska 84. Tel. 105-57.	Wszelkiego rodzaju tkaniny gu- mowane; prześcieradła gumowa- ne dla szpitali.
82	„Pepege“ Polski Przemysł Gumowy. Tow. Akc. Zarząd: Halperin S., Desert A., Halperin F., Belous J.	Grudziądz. Warszawa, Wąbrzeźno.	Grudziądz. Tel. 387, 388, 397, 628 i 629.	Kalosze, śniegowce, obuwie spor- towe, ludowe i spacerowe; opony i kieszki; płaszcze nieprzemakalne, tkaniny gumowane; techniczne ar- tykuły gumowe.
83	Angielsko-Szwedzko-Polski Przemysł Gumowy „Gentle- man“. Zarząd: Strage D., Dyrekcja: Strage M., Atkin D.	Łódź.	Łódź, Aleksandrow- ska 156. Tel. 60-93, 45-90, 42-33, 29-74.	Śniegowce, kalosze, obuwie ludo- we, sportowe; płaszcze gumowe.
84	Zakł. Przemysł. „Guma-Rub- ber“ Sp. Akc. Zarząd: Blacher Józef, Inż. Zabłudowski Benjamin, Lis Samuel.	Warszawa.	Warszawa, Gęsia 30. Tel. 192-77.	Wszelkie artykuły z gumy macza- nej.
85	Tow. Fabr. Wyrob. Azbest. i Gum. „Leonowit“ Sp. z ogr. odp. Zarząd: Nowiński L., Herman P., Nowiński M., Mautner F., Nowiński J.	Łódź.	Łódź, Piotrkowska 175, Tel. 219-44.	Techniczne wyroby gumowe i az- bestowe oraz uszczelnienia do ma- szyn.
86	Fabr. Ultramaryny i Farb „Setzer i Werner“ Sp. Akc. Zarząd: Werner Józef, de Phull Henryk, Horny Dietlich.	Warszawa.	Warszawa, Solec 39. Tel. 445, 112-97.	Ultramaryna; farby mineralne.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
87	Pruszkowska Fabryka Ultramaryny „Sommer i Nower“. Sp. Akc. Dyrekcja: Nower Dawid, Nower Kazimierz, Irlicht Bronisław, Inż.	Pruszków.	Warszawa, Wspólna 64. Tel. 68-32.	Ultramaryna.
88	Zakłady Bieli Cynkowej i Przetworów Chemicz. „Huta Feniks“. Sp. Akc.	Będzin.	Będzin. Tel. 119.	Biel cynkowa.
89	Fabr. Bieli Cynkowej i Huta Cynkowa „Leontyna“ B. i J. Inwald. Dyrekcja: Inwald Jakób.	Będzin.	Będzin, Kościuszki 42. Tel. 1-90, 4-19.	Biel cynkowa.
90	Fabryka Farb Mineralnych i Chemicznych, Bracia Inwald i A. Sercarz. Zarząd: Sercarz A.	Będzin.	Będzin, Kościuszki 32. Tel. 3-24.	Farby mineralne: ugry, czerwienie, czernie, czerwienie i zielenie wapniowe, zielenie chromowe, żółcienie, czerwienie cynobrowe, minie techniczne i t. p.
91	Częstochowska Fabryka Farb „Zawodzie“. Zarząd: Wolberg Aleksander, Dr., Karpf Ludwik, Inż.	Częstochowa.	Częstochowa, Strażacka 13.	Farby suche malarskie: zielenie chromowe i wapniowe, czerwienie, cynobry, bejca mahoniowa i orzechowa, żółcienie chromowe, farby tapetowe, klej roślinny i t. d.
92	„Iskra i Karmański“ Fabr. Farb i Przyborów Malarskich. Dyrekcja: Chyżewski Maksymilian.	Kraków.	Kraków, Łobzowska 8. Tel. 14-74, 25-65, 41-80.	Farby artystyczne, atramenty, laki do pieczętowania, taśmy i kalki do maszyn piszących, kalka do ołówka. Różne przybory malarskie i rysunkowe.
93	M. Leszczyński i S-ka. Fabryka Chemiczna. Sp. Akc. Zarząd: Steliński Edward, Inż., Bartkiewicz Bolesław, Leszczyński Tadeusz, Inż.	Warszawa.	Warszawa, Ogrodowa 32. Tel. 12-25, 118-28, 261-80.	Atramenty, tusze, laki, gumy, kleje biurowe, artykuły do sklejania, poduszki do stempli, szapirografy, farby do powielania do aparatów „Roneo“ etc., masa walcowa, taśmy do maszyn piszących zwykajne i kopjowe, farby akwarelowe i olejne, farby artystyczne dla szkół i dzieci, płyny malarskie.
94	Tow. Akc. Fabr. Obić Papierowych i Papierów Kolorowych „J. Franaszek“. Warszawa. Zarząd: Franaszek Stanisław, Pajewski Zdzisław, Krauze Józef, Franaszek Kazimierz, Cholewicki Kazimierz.	Warszawa.	Warszawa, Wolska 41. Tel. 1-71, 1-72, 1-73, 1-75, 1-79, 203-27.	Obicia papierowe (tapety), papiery barwione oraz bibułki barwione.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
95	Tow. Akc. Zakładów Chemicznych w Częstochowie. Zarząd: Sachs Władysław, Dr., Heilperin Zygmunt, Heilperin Pior, Dr., Lansberg Henryk, Korngold Stefan, Inż.	Częstochowa.	Warszawa, Piękna 30. Tel. 510-41.	Azotany baru i ołowiu, alun chromowy, boraks, chlorek baru, eter siarkowy, emetyk, kwas borny, kwas fluorowodorowy, siarczan miedzi, siarczan cynku, sole antymonowe, sole chromowe, sole cynowe, sole fluorowe, szpaty mielone, magnesia carb., nadboran sodu, tlenki metali, tanina.
96	Zakłady Przemysłowo - Chemiczne, Stanisław Kwinto i Synowie. Zarząd: Kwinto Stanisław, Kwinto Z., Kwinto S.	Toruń - Mokre. Tel. 881.	Toruń, ul. Żółkiewskiego 14. Przedst. w Warszawie, Dom Bankowy, Stanisław Kwinto, Marszałkowska 121. Tel. 64-40.	Kapsle butelkowe wiskozowe, błonki wiskozowe.
97	Polska Fabryka Ekstraktów Garbarskich, Sp. Akc. Zarząd: Brzozowski Wacław, Inż., Pfeiffer Józef, Pfeiffer Stanisław, Dubosc Albert, Walker - Leigh W. E. O. Dyrekcja: Brzozowski Wacław, Tołtyżewski Zygmunt.	Warszawa.	Warszawa, Smocza 43. Tel. 224-28, 123-57.	Ekstrakty garbarskie roślinne i syntetyczne.
98	Fabryka Płyt, Papierów i Chemikaliów Fotograficznych „Alfa”. Zarząd: Dziatkiewicz Marjan.	Bydgoszcz, Garbary 2—5.	Bydgoszcz. Warszawa, Składnica Fabryczna K. Zawadzki i S-ka, Zielna 15. Tel. 33-29, 122-22.	Płyty fotograficzne, papiery fotograficzne, chemikalja fotograficzne dozowane.
99	Sp. Akc. „Cerata”. Zarząd: Laurysiewicz Stefan, Olszowski Karol, Możdżeński Leon, Dr., Szymański Stanisław. Dyrekcja: Bereszko Wiktor, Możdżeński Leon Dr., Olszowski Karol.	Warszawa, Karolkowa 32/34. Tel. 16-35.	Warszawa, Długa 21. Tel. 232-73, 261-41.	Cerata — wyrób na tkaninie bawełnianej; imitacja linoleum na tkaninie jutowej i ceratoleum na tekturze impregnowanej.
100	Fabr. Ceraty i Sztucznej Skóry B-cia Ruziewicz i M. Krywicki. Zarząd: Ruziewicz Henryk, Ruziewicz Maksymilian, Krywicki Marek.	Warszawa.	Warszawa, Czerniakowska 84. Tel. 55-72.	Cerata; sztuczna skóra (dermatoid); linoleum (imitacja).

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
101	Fabryka Waty Hygroskopij- nej „Alba“ Sp. Akc. Zarząd: Rafałowicz Rafał, Bemski Michał, Inż., Flokstrumf Ludwik, Goldberg Henryk, Przeworski Alfred, Inż. Dyrekcja: Goldberg Henryk.	Warszawa, Chełmska 13.	Warszawa, Królewska 23. Tel. 207-04.	Wata hygroskopijna.
102	Zakłady Przemysłu Opatrun- kowego „Wata“ Sp. Akc. Zarząd: Przeworski Alfred, Inż., Przeworski Jerzy, Dr., Spät Emil, Dr., Goldberg Henryk, Zboński Zdzisław.	Warszawa, Letnia 4.	Warszawa, Królewska 23. Tel. 510-46, 207-04.	Wata hygroskopijna do celów lecniczych.
103	„Polfa“ Spółka Akcyjna Przetworów Chemicznych i Farmaceutycznych. Komitet wykonawczy: Kardos G., Katz E., Donatch M.	Czechowice.	Czechowice pod Biel- skiem. Tel. 12-23.	Fabryka medycznych środków opatrunkowych.
104	Zjednoczone Fabryki Kwasu Węglowego Sp. z o. o. Dyrekcja: Bernstein Piotr, Inż., Reichman Jerzy.	Obejmuje 10 fabryk CO ₂ .	Katowice, Kochanow- skiego 12-a.	Kwas węglowy.

**DO DNIA UKAZANIA SIĘ NINIEJSZEGO SPRAWOZDANIA
ZOSTAŁY PRZYJĘTE DO
ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO:**

Zakłady Chemiczne w Win- nicy, Sp. Akc. Dyrekcja: Hirszowski Alfred, Dr.	Winnica.	Winnica, poczta Hen- ryków.	Syntetyczne barwniki organiczne.
Wytwórnia Światłoczułego Papieru St. Juracki i St. Chełmicki, Sp. z o. o. Dyrekcja: Chełmicki St., Morawski Zb	Poznań.	Poznań, Małeckie- go 6. Przedst. w War- szawie, firma: K. Za- wadzki i Ska, Zielna 15.	Techniczny papier światłoczuły negatywny i pozytywny.
Zjednoczenie Sprzedaży Kwasu Siarkowego, Sp. z ogr. odp. Dyrekcja: Mierzejewski Lucjan, Dr.	Katowice.	Katowice, Marjacka 11.	Kwas siarkowy.

S K O R O W I D Z

artykułów wytwarzanych przez fabryki, wchodzące w skład Związku Przemysłu Chemicznego R. P.

Liczby, umieszczone obok poszczególnych artykułów, odnoszą się do poprzedzającego spisu przedsiębiorstw, wchodzących w skład Związku Przemysłu Chemicznego.

<p>Aceton 21
 Aldehyd benzoesowy 41
 Alkohol absolutny 47
 Alkohol amyłowy 41
 Alkohol izobutyłowy 41
 Alkohol metylowy 18, 19
 Alkohol propylowy 41
 Ałun zwykły 6
 Ałun chromowy 14, 95
 Amonjak 9
 Antracen 29
 Antymonu sole 95
 Atramenty 92, 93
 Azbestowe wyroby 84
 Azotan barowy 95
 Azotan ołowiowy 95
 Azotan sodowy 9
 Azotan srebrowy 44
 Azotniak 9
 Azotowe nawozy sztuczne 9, 10, 16</p> | <p>Cyjanek sodowy 11
 Cyjanowodór płynny 11
 Cynober 89
 Cyny sole 95</p> <p>Denaturacyjna mieszanina 21
 Dezynsekcyjne aparaty 11
 Dętki 80, 82
 Dwuchlorobenzen 41
 Dwunitrotoluen 18
 Dziegieć 22</p> <p>Ebonitowe wyroby 78, 79
 Ekstrakty garbarskie 97
 Ekstrakty żywiczne 23
 Elektrody magnetytowe 14
 Emalje olejne i nitrocelulozowe 50
 Emetyk 95
 Esencja octowa 21, 22
 Esencje owocowe 42
 Estry 41, 42
 Eter octowy 41
 Eter mrówkowy 41
 Eter zwykły (siarkowy) 17, 41, 95</p> <p>Farby artystyczne 92, 93
 Farby do powielania 93
 Farby graficzne 67, 68
 Farby mineralne 71, 86, 90
 Farby olejne 50, 66, 69, 71, 72, 74, 78, 93
 Farby rdzochronne 14
 Farmaceutyczne preparaty 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40
 Fenol 29
 Fluorokrztan sodowy 7
 Fluorowe sole 95
 Formalina 21
 Fosforyty 2
 Fotograficzne papiery 98
 Fotograficzne płyty 98
 Fotograficzne chemikalia 98</p> <p>Glazura 5, 75
 Gliceryna 48, 54, 66
 Gumowane tkaniny 80, 81, 82</p> | <p>Gumowe obuwie 81, 82
 Gumowe płaszcze 82, 83
 Gumowe wyroby techniczne 79, 80, 82, 84, 85
 Gudron stearynowy 49</p> <p>Insektycydy (środki owado- i grzybobójcze) 11, 30
 Izolacyjne materiały 78</p> <p>Jedwab sztuczny 27
 Jodowe preparaty 37</p> <p>Kainit 1
 Kalafonia 24, 25, 26
 Kalosze 82, 83
 Kapiszony 15, 16
 Kapsle wiskozowe, butelkowe 96
 Karbid 9, 12, 13
 Karbolineum 23, 29, 78
 Karamel 42
 Kity 69, 74
 Klej kostny i skórny 48
 Klej roślinny 91
 Klej biurowy 92, 93
 Kolodjum 41
 Korkowe wyroby 77
 Kosmetyczne artykuły 33, 36, 37, 39, 43, 54, 66
 Krezole 29
 Kreolina 33, 63
 Ksylen 29
 Kumaron 29
 Kwas azotowy 5, 6, 9, 17, 18, 30
 Kwas benzoesowy 29, 41
 Kwas borowy 95
 Kwas fluorowodorowy 95
 Kwas karbolowy 29
 Kwas mrówkowy 31
 Kwas octowy 21, 22
 Kwas salicylowy 33
 Kwas siarkowy 5, 6, 7, 17
 Kwas solny 5, 6, 10, 21
 Kwas winowy 14
 Kwas węglowy 29, 104</p> |
|--|---|--|

Kwaśny siarczan sodowy 6, 17, 30
Kwaśny siarczyny sodowy 21, 30, 31

Langbeinit leczniczy 1
Lak do pieczętowania 73, 92
Laki pigmentowe 68, 93
Lakiery 41, 50, 66, 69, 70, 71, 72, 73,
74, 75, 76, 77, 78
Lakiery błonnikowe (celulozowe) 41,
69, 71, 74, 75
Lakiery zaponowe 72, 74
Lapis 44
Lecznice środki 30, 33, 34, 35, 36, 37,
38, 39, 40
Lep przeciwgąsienicowy 21
Lepnik 29
Linoleum imitacja 99, 100
Lizoform 33
Lizol 33
Lonty 15, 16, 17

Łój kostny 48
Łój skórny 48

Magnezja 95
Makuchy lniane 49, 50, 53
Makuchy odolejone 51
Makuchy rzepakowe 55
Margaryna 54, 55, 57, 61, 62, 63, 64
Masa walcowa 68, 93
Masa kablowa 78
Masło roślinne 51
Mąka kostna 48
Miedziankit 14
Mydła zwyczajne 54, 66, 67
Mydła lecznicze 33, 66
Mydło żywiczne 23

Nadboran sodu 95
Naftalen 29
Nitroceluloza 17, 27
Nitrofos 9, 10
Nitrowiązki aromatyczne 16, 29
Novarsenobenzen 34

Odczynniki do analizy 33
Ocet drzewny surowy 23
Ocet spirytusowy 34
Octan amyłowy 41
Octan etylowy 41
Octan glinowy 21
Octan ołowiowy 21
Octan sodowy 21
Octan wapniowy 20, 21
Ognie sztuczne 66
Ogniotrwałe wyroby 78
Oleina 48
Olejki eteryczne 42
Olejek terpentynowy 23
Olej arachidowy 65

Olej kokosowy 51
Olej lniany 49, 50, 51, 53, 56, 74
Olej palmkernowy 51
Olej rzepakowy 51
Olej rycynowy 50, 51
Olej sojowy 65
Olej turecki 5
Oleje impregnacyjne 29
Oleje ketonowe 21
Oleje roślinne 49, 50, 51, 52, 53, 54,
55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64,
65
Oleje smołowcowe 29
Oleje siarkowe 31
Oleje żywiczne 23, 24
Oliwa jadalna 51
Oleum 30
Opony 80, 82
Organiczne produkty przejściowe 30

Pak drzewny 20, 23
Pak węglowy 29
Pak szewcki 23
Papa izolacyjna 29
Papiery kolorowe 92
Pasta do obuwia 20
Pastylki wód mineralnych 42
Perfumeryjne wyroby 45, 46, 54
Platyny sole 44
Plastry smarowane 33
Pirydynowe zasady 29
Półprodukty organiczne 30, 32
Pokost lniany 49, 50, 53, 66, 69
Pokost sztuczny 23
Pokosty litograficzne 67, 68, 71
Polewa 5
Potasowe sole 1
Potaż żrący i kalcynowany 11
Prasmoła (smoła pierwotna) 13
Proch bezdymny 15, 17, 19
Proch myśliwski 15, 17
Proszki do prania 54, 66

Rozpuszczalniki 21, 41
Rysunkowe przybory 92

Saletra 9
Salmjak 9
Siarczan amonowy 10, 29
Siarczan cynkowy 95
Siarczan glinowy 6
Siarczan miedziowy 30, 95
Siarczek sodowy 21, 31
Siarka w blokach 27
Skóra sztuczna 100
Słodowe preparaty 76
Słomka sztucznego jedwabiu 27
Smary emulsyjne 29
Smoła drzewna 20, 21, 23

Smoła piwowarska 23
Smoła węglowa 29
Soda amonjakalna 3
Soda żrąca 3, 10, 12, 41
„Solnit“ sól do konserwowania mięsa
11
Sól glauberska 6, 21
Sól kamienna i jadalna 1, 3
Spirytus drzewny 20, 21
Spirytus rektyfikowany 19
Srebro szczere 44
Srebra sole 33, 44
Stearyna 48
Superfosfaty 4, 5, 6, 7, 8, 48
Syrupy owocowe 42
Szkło wodne 6
Szpaty mielone 95
Śrut odolejony 50, 51
Śrut rycynowy 50, 51

Tanina 95
Tapety 94
Taśmy do maszyn piszących 92, 93
Tektura smołowcowa 29
Terpentyna 23, 24, 25, 26
Tiosiarczan sodowy 31
Tlen 9
Tlenki metali 95
Tłuszcze jadalne 51, 54, 55, 56, 57, 58
59, 60, 61, 62, 63, 64, 65
Toluen 29
Trotyl 18
Tusze rysunkowe 92, 93
Ultramaryna 86, 87

Wata hygroskopijna 101, 102, 103
Wełna wiskozowa 27
Węgiel drzewny 20, 21, 23
Węgiel wywarowy 19
Węgla do lamp łukowych 12
Woda amonjakalna 9
Woda utleniona 40
Wody mineralne sztuczne 33, 36
Wybuchowe materiały 15, 16, 17

Zaprawy do podłóg 73
Zieleń paryska 30
Złota sole 44
Złoto szczere 44

Zelazocyjanki sodowe i potasowe 11
Zelazoglinokrzem 13
Zelazokrzem 13
Zelaza sole 33, 37
Żelatyna techniczna 48
Żywica kumaronowa 29
Żywiczany 23

SPRAWOZDANIE

Z DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

ZA ROK 1929

Rok 1929 zawiódł pokładane w nim nadzieje: był oddawna oczekiwanym rokiem urodzaju, lecz pomimo to (a w pewnej mierze — wskutek tego) spowodził szczególnie ciężką koniunkturę w rolnictwie, która pośrednio odbiła się na przemyśle, zwłaszcza w gałęziach wytwarzających artykuły spożycia szerokich mas, bądź też pracujących specjalnie dla rolnictwa.

Niepomyślny stan rolnictwa jest tylko w pewnej części wynikiem błędów, popełnionych w tej dziedzinie w r. 1928 przez państwową politykę gospodarczą; w bardzo znacznym stopniu tłumaczy się powszechnym kryzysem rolniczym, który ze szczególną siłą dotknął kraje europejskie. W tym stanie rzeczy — środki przedsięwzięte przez Rząd, celem przyjęcia z pomocą rolnictwu, nie mogły doraźnie zmienić sytuacji. Zniesiono wprowadzić cło wywozowe, hamujące eksport zboża, a wprowadzono cła zbożowe przywozowe; jednakowoż poczynania te, łącznie z premjowaniem wywozu zboża, nie zdołały podnieść cen ziemiopłodów na rynku krajowym do poziomu, gwarantującego przynajmniej samoopłacalność. Osłabienie siły nabywczej rolnictwa, ujawniające się np. w zmniejszonym zapotrzebowaniu nawozów sztucznych, było nieuniknionym rezultatem panujących stosunków. Równolegle ze skurczeniem się rynku zbytu i z ograniczeniem produkcji w przemyśle, występowały zjawiska znacznego powiększenia obrotu wekslowego i zmniejszenia wypłacalności. Stopa procentowa była w Polsce bardzo wysoka, a brak kapitałów

obrotowych w przemyśle doprowadził do ruiny liczne, częstokroć oddawna istniejące firmy, uchodzące dotychczas za zamożne i żywotne.

Stwierdzając niepomyślną sytuację gospodarczą, trzeba jednak przeciwstawić się wszelkim pesymistycznym przewidywaniom i frazesom o nadchodzącej katastrofie. Gospodarczy organizm Polski okazał się odporniejszy na burze i wstrząśnienia, niż to przypuszczano z wielu stron.

Niewzruszona stałość kursu naszej waluty nie jest przez nikogo kwestjonowana. Trwająca poprzednio przez przeszło 2 lata bierność bilansu handlowego, uważana za zjawisko trudne do zwalczenia, zniknęła w drugiej połowie roku ubiegłego i nie pozostawiła większych szczerb w zapasach złota i walut Banku Polskiego. Ogólna suma kruszcu i walut, zaliczonych do pokrycia obiegu biletów i natychmiast płatnych zobowiązań, wykazała w ciągu roku zmniejszenie o 29,6 milj. zł. Jednak pokrycie wahało się między 60,8% a 64,9%, czyli zawsze było wyższe przynajmniej o 20% ponad pokrycie statutowe.

Pomyślna sytuacja Skarbu Państwa, oparta na niesłabnących wpływach fiskalnych, była niewątpliwie rękojmią zaufania zarówno ludności kraju, jak i międzynarodowych sfer finansowych, co umożliwiało pewien dopływ kredytów zagranicznych.

Bezrobocie utrzymywało się mniej więcej na poziomie roku 1928. Wybitne pogorszenie na tym froncie nastąpiło dopiero w ostatnich

miesiącach roku ubiegłego, jednak ilość bezrobotnych w tym czasie była niższa od właściwych liczb za rok 1926, czy 1927.

Liczby zarejestrowanych bezrobotnych w okresie ostatnich 4-ch lat, według stanu w początkach miesięcy, przedstawiają się jak następuje:

Miesiące	1926	1927	1928	1929
Styczeń . . .	251,326	190,140	165,268	126,429
Luty . . .	301,457	208,536	179,602	190,843
Marzec . . .	302,179	213,592	178,403	177,462
Kwiecień . . .	295,529	205,770	167,022	170,494
Maj . . .	272,414	190,578	154,656	149,093
Czerwiec . . .	256,934	174,349	132,453	122,771
Lipiec . . .	243,302	159,365	116,719	106,622
Sierpień . . .	223,474	147,713	103,451	67,191
Wrzesień . . .	205,393	132,952	94,177	91,512
Październik . . .	285,207	116,843	79,885	83,063
Listopad . . .	167,826	115,732	79,689	93,800
Grudzień . . .	198,008	136,738	94,132	126,644

Zatrudnienie w przemyśle chemicznym ulegało małym wahaniom, co dodatnio świadczy o stabilizacji naszej gałęzi wytwórczości.

Zatrudnienie w przemyśle chemicznym

Miesiące	1928	1929
Styczeń . . .	35,026	37,078
Luty . . .	34,684	37,079
Marzec . . .	35,047	37,199
Kwiecień . . .	34,430	38,325
Maj . . .	36,076	37,866
Czerwiec . . .	34,024	38,411
Lipiec . . .	35,987	38,805
Sierpień . . .	36,419	38,143
Wrzesień . . .	35,941	38,926
Październik . . .	37,129	38,282
Listopad . . .	37,258	38,173
Grudzień . . .	38,133	36,432

Cyfry ładunków w komunikacji kolejowej wzrosły, co w znacznym stopniu należy przypisać postępom górnictwa węglowego.

Przeciętny przewóz dzienny (w wagonach 15-tonnowych):

1926	1927	1928	1929
14,081	16,198	17,413	17,990

Znaczne inwestycje, dokonane w roku ubiegłym w Gdyni i Mościcach, wymownie świadcząc o szerokich aspiracjach naszego społeczeństwa, już obecnie przynoszą owoce, zaś Powszechna Wystawa Krajowa przyczyniła się do

zorientowania w dokonanym postępie i do wzmożenia zaufania we własne siły.

Konieczność sprostania międzynarodowym zagadnieniom, jakie stawia przed nami życie, musi skłaniać do konsolidacji wewnętrznej na gruncie politycznym i społecznym. Światowa rywalizacja gospodarcza nie jest groźna dla państw silnych i dobrze zorganizowanych; może jednak stać się zabójczą dla krajów o niedostatecznie zwartej strukturze.

W roku 1929 prawie na całym świecie, szczególnie zaś w Europie, uwytatniła się dążność do stabilizacji stosunków ekonomicznych i politycznych. Wyrazem tych prądów były liczne konferencje i zjazdy międzynarodowe, które na drodze porozumień rozbrojeniowych, finansowych, gospodarczych i innych zmierzały do głównego celu — odprężenia politycznego. Pakt Kellogga i plan Younga są najwybitniejszymi przykładami krystalizacji wspomnianych tendencji.

Działalność Ligi Narodów w zakresie ekonomicznym skupiała się w dalszym ciągu na zagadnieniach celnych i im pokrewnych; pewna jednostronność, uwzględniająca przedewszystkiem interesy eksportowe państw wysoce uprzemysłowionych, była zapewne powodem mało wydatnych rezultatów, osiągniętych na tem polu przez Ligę oraz inne organizacje.

Stalość walut i równoległa stalość poziomu cen była charakterystyczną cechą rynków prawie we wszystkich krajach europejskich.

Uderzającym zjawiskiem był wielostronny rozwój koncentracji przemysłowej, której częstokroć towarzyszyła racjonalizacja produkcji. Nawet sfery radykalizmu społecznego zaczynają widzieć w kartelizacji przemysłu i handlu najpotężniejszy środek unikania przesilen gospodarczych.

W przemyśle chemicznym dążności koncentracyjne uwytatniały się bardzo silnie. Rozwój znanego niemieckiego koncernu I. G. przybrał rozmiary niepokojące. Koncern angielski „Imperial Chemical Ind. Ltd.” rozciąga swą działalność nie tylko na W. Brytanję, lecz również na kolonie. We Francji — rozwija się „Etablissement Kuhlmann”, we Włoszech — „Montecatini”, w Belgji — „Union Chimique Belge”, w St. Zjednoczonych — „E. I. du Pont de Nemours & Co” i t. d.

Powszechna współzależność sprawia, że każda gałąź przemysłu odczuwa światowe prze-

miany i wstrząsy. Konjunktura w naszym przemyśle chemicznym jest też w poważnym stopniu zależna od międzynarodowej ewolucji gospodarczej.

Zasluguje na uwagę odrodzenie finansowe Francji, która stopniowo powraca do tradycyjnej roli światowego bankiera. Pomimo pewnych perturbacyj giełdowych — potęga ekonomiczna Stanów Zjednoczonych A. P. rozwijała się nadal z niebywałym rozmachem. W Stanach Zjedn. — spożycie na głowę ludności było czterokrotnie wyższe od spożycia przeciętnego europejczyka. Połowa mieszkańców Stanów jest ubezpieczona, posiada wkłady w bankach, mieszka w domach stanowiących własność głowy rodziny...

Na przeciwległym krańcu stoi Rosja Sowiecka, znajdująca się właściwie poza nawiasem gospodarstwa światowego. Niedola ludności idzie w parze z chaosem gospodarczym i ze spadkiem waluty. Celem ratowania czerwońca — na rynki innych krajów rzucane są towary po cenach, nie mających nic wspólnego z kalkulacją kupiecką.

*

* *

Sytuacja poszczególnych gałęzi przemysłu chemicznego nie kształtowała się w r. 1929 jednolicie. We wszystkich dziedzinach dawał się jednak odczuwać wpływ złej konjunktury, jaka się uwydatniała zwłaszcza w drugiej połowie roku ubiegłego. Działalność przemysłu chemicznego rozwijała się pod znakiem niepomyślnego spłotu stosunków i zjawisk gospodarczych, zaś rezultaty osiągnięte w r. 1929 są naogół gorsze, niż w latach poprzednich.

Nawozy fosforowe. W przemyśle superfosfatowym wiosenny sezon sprzedaży był jeszcze zupełnie do-

bry, przede wszystkim dzięki dość wysokim cenom na najważniejsze ziemiopłody, ustosunkowanym korzystnie do ceny superfosfatu. Ogólna sprzedaż fabryk, zrzeszonych w Związku Superfosfatowym, wyniosła na potrzeby rynku wewnętrznego w sezonie wiosennym 115.950 tonn superfosfatu, co w stosunku do wiosny r. 1928 wykazuje znaczną nadwyżkę.

Natomiast sezon jesienny r. 1929 — w związku ze znacznym spadkiem cen produktów rolnych — był o wiele gorszy, zaś dokonane w tym sezonie tranzakcje stały poniżej cyfr jesieni r. 1929. Zsyndykalizowane fabryki dostar-

czyły na potrzeby rynku wewnętrznego w tym sezonie 159.900 tonn superfosfatu.

Ogólna suma sprzedaży na rynku wewnętrznym — po doliczeniu ok. 28.000 tonn superfosfatu, pochodzącego z fabryk stojących poza syndykatem — wyniosła przeto w r. 1929 ok. 304.000 tonn superfosfatu 16%-owego. Eksport w r. 1929 wyniósł niespełna 22.000 tonn.

Produkcja w r. 1929 osiągnęła liczbę ok. 370.000 tonn, a więc w dalszym ciągu znacznie odbiegała od zdolności produkcyjnej istniejących fabryk superfosfatu, które dzięki przeprowadzonym inwestycjom i modernizacji — mogą wytwarzać teraz ok. 650.000 tonn superfosfatu rocznie.

Przeciętne zużycie superfosfatu na 1 ha ziemi ornej wyniosło w Polsce w r. 1929 — 16,9 kg., nieznacznie odbiegając od odpowiedniej liczby za r. 1928 (16,6 kg. na 1 ha, przy sprzedaży superfosfatu 300.000 tonn). Po doliczeniu importu żużli Thomasa — łączne zużycie nawozów fosforowych wyniosło 581.000 tonn, co odpowiada 32,3 kg. na 1 ha, znowu nieznacznie odbiegając wzwyż od liczb za r. 1928 (31,9 kg. na 1 ha).

Niskie w Polsce ceny zboża, których poziom w porównaniu z zagranicą przedstawiony jest w poniższej tabliczce, były oczywiście przyczyną fatalnej konjunktury w całym polskim przemyśle nawozów sztucznych — w drugim półroczu roku ubiegłego.

Ceny żyta w dolarach za 100 kg.

Okres czasu	Warszawa	N.-York
Przeciętna 1927/28	4,95	4,44
„ 1928/29	3,87	4,52
Październik 1929 . .	2,75	4,39
Listopad 1929 . . .	2,84	4,26
Grudzień 1929 . . .	2,75	4,41

Aczkolwiek trudno liczyć na rychłą poprawę sytuacji w rolnictwie, jednak stwierdzić trzeba, że porównanie norm nawożenia w Polsce i zagranicą zupełnie wyraźnie wskazuje na konieczność podwyższenia norm polskich i choćby przybliżonego zrównania ich z zagranicznymi. Nie mówiąc już o krajach o tak wysokiej kulturze rolnej jak Danja lub Holandia, wskazać można np. że Czechosłowacja zużywa 38 kg., Niemcy — 98 kg. nawozów fosforowych na 1 ha. Pocieszającym jest wskazane już zjawisko, że mimo zdecydowanie złej konjunktury rolnej

w roku ubiegłym, przeciętne zużycie superfos-fatu i nawozów fosforowych na 1 ha ziemi ornej nie zmalało w porównaniu do r. 1928, lecz nieznacznie wzrosło.

Eksploatacja fosforytów polskich w r. 1929 zwiększyła się zupełnie wyraźnie, osiągając w roku ubiegłym liczbę 38.500 tonn. Przeważająca ilość — bo ok. 25.000 tonn — zużyta była jako środek rozcieńczający do krajowego azotanu amonowego; mieszanina jest sprzedawana pod nazwą nitrofosu. Ze względu na właściwości czystego azotanu amonu (hygroskopijność, wybuchowość) — środek rozcieńczający jest niezbędny; lepiej zaś dodawać składnik pożyteczny, z którego roślina korzystać może powoli, niż substancję obojętną, obciążającą tylko azotan amonowy.

Pozostałe ilości fosforytów zużyte były, po uprzednim przemienieniu, przede wszystkim jako mączki do bezpośredniego nawożenia gleby. Ścisłejsze badania złóż fosforytowych, przeprowadzone w r. 1929, potwierdziły wyniki poprzednich poszukiwań, wskazując dość duże w naszym kraju zapasy cennego minerału.

Światowa produkcja fosforytów wynosi ok. 10 milionów tonn, z czego połowa przypada na Francję i jej kolonje.

Światowa produkcja superfosfatów

Rok	Tysiący tonn
1913	11.650
1919	6.800
1920	9.350
1921	9.140
1922	9.650
1923	10.810
1924	11.790
1925	13.490
1926	13.870
1927	14.250
1928	15.160

Światowa produkcja superfosfatu wzrasta powoli; współczynnik rozwoju jest znacznie niższy, niż w zakresie innych nawozów sztucznych.

Na czele krajów produkujących superfosfat stoją Stany Zjednoczone Ameryki Północnej, wytwarzające rocznie prawie 4 miliony tonn superfosfatu.

Na specjalną uwagę zasługuje okoliczność, że spożycie nawozów fosforowych w Niemczech nie osiągnęło jeszcze poziomu przedwojennego, gdy tymczasem spożycie azotu wzrosło podwójnie, zaś konsumpcja soli potasowych o 2/3, w stosunku do lat przedwojennych.

Liczne patenty, dotyczące fabrykacji metodą termiczną fosforu lub jego związków z fosforytów, weszły na drogę przemysłowej realizacji. Największa instalacja, należąca do I. G., pracuje w Piesteritz. Zmielone fosforyty, po wymieszaniu z krzemionką i koksem, poddawane są prażeniu w wysokich zamkniętych piecach elektrycznych. Ulatniający się fosfor jest osadzany przy pomocy aparatów elektrycznych, analogicznych do znanych urządzeń do odpylania gazów.

Fabryki francuskie, znajdujące się w Pirenejach, stosują inne patenty: utleniając uwalniany fosfor i łącząc powstałe tlenki z amoniakiem — otrzymują bezpośrednio cenne fosforany amonowe.

Sole potasowe.

Podobnie jak w superfosfatach, konjunktura w zakresie soli potasowych kształtowała się korzystnie w sezonie wiosennym roku sprawozdawczego, kiedy zapotrzebowanie na nawozy potasowe gwałtownie rosło. Wskutek niemożności pokrycia go przez produkcję krajową, wzrósł wówczas import i poraz pierwszy ujawniła się konieczność przywozu z Niemiec również kainitu.

W sezonie jesiennym zapotrzebowanie spadło raptownie; fakt ten znajduje wyraz w poważnym zmniejszeniu importu, który w porównaniu z odpowiednim okresem roku 1928 spadł z 40.000 do 20.000 tonn soli potasowych o przeciętnej zawartości ok. 35% K₂O.

Konsumpcja polskich soli potasowych w tonnach:

Rok	z Kałusza			ze Stebnika		Razem			
	Kainitu	Sylwinitu	K ₂ O	Kainitu	K ₂ O	Kainitu	Sylwinitu	Kainitu i Sylwinitu	K ₂ O
1925	2.913	105.675	27.464	42.812	4.281	45.725	105.675	151.400	31.745
1926	222	105.320	25.444	75.294	7.294	75.516	105.320	180.386	32.873
1927	30.758	107.757	28.090	89.268	8.827	120.026	107.757	227.783	37.017
1928	23.780	142.857	34.650	125.820	12.620	149.560	142.837	292.397	47.272
1929	24.000	97.000	25.000	100.000	10.000	124.000	97.000	221.000	30.000

W tym czasie obrót z zagranicą solami potasowymi wyniósł:

Rok	Import	Eksport
	w t o n n a c h	
1925	75.202	11.380
1926	27.263	14.273
1927	82.391	17.469
1928	91.117	27.178
1929	110.230	13.184

W rezultacie akcji poszukiwawczej, prowadzonej z całą intensywnością w r. 1928, przystąpiono w roku sprawozdawczym do budowy trzeciej — obok Kalusza i Stebnika — kopalni soli potasowych w Kropiwniku, odległym o ok. 10 klm. od Kalusza. Nowa kopalnia produkować ma sole potasowe, częściowo jako surowiec do fabrykacji chlorku potasu w Kaluszu, częściowo zaś — jako bezpośredni nawóz sztuczny. Sole kropiwnickie odznaczają się stosunkowo wysoką zawartością potasu.

W r. 1929 wykonano drogi dojazdowe oraz kolejkę pomocniczą, łączące Kropiwnik z wyładownią w Hołyniu, wybudowano szereg obiektów pomocniczych, wreszcie wykonano ok. 100 mtr. szybu głównego wydobywczego i ok. 400 mtr. szybu wentylacyjnego. Uruchomienie kopalni w Kropiwniku spodziewane jest pod koniec r. 1930. W Kaluszu wybudowano nową stację elektryczną, złożoną z instalacji kotłowej i turbiny na 2.500 kW; centrala ta zasiląć będzie prądem kopalnię w Kaluszu i Kropiwniku.

W dziedzinie przeróbki soli potasowych na chlorek potasu zaznaczył się w r. 1929 poważny postęp w usprawnieniu fabryki chlorku potasowego. Przeprowadzono też z pomyślnymi rezultatami laboratoryjne i techniczne próby nad wyzyskaniem soli magnezowych, zawartych w stebnickich siarczanach potasu.

Roboty poszukiwawcze prowadzone były nadal w okręgu Kropiwnika oraz w okolicach Solca (koło Stebnika); poszukiwania te uwieńczone były pomyślnymi rezultatami. Prace badawcze w rejonie Kujaw, na t. zw. Nizu, oraz w rejonie kałusko-stebnickiego pasa solonośnego pozwoliły na wywiercenie otworów poszukiwawczych na Kujawach oraz na Podkarpaciu.

W niemieckim przemyśle potasowym rysowała się w r. 1929 wyraźnie zła konjunktura, przynajmniej na rynku wewnętrznym; wskutek jednak wydatnego eksportu — ogólna cyfra sprzedaży spadła w porównaniu z r. 1928 w nieznacznym tylko stopniu. Niemiecki przemysł potasowy wszedł obecnie na drogę intensywnego ulepszania procesu przeróbki, co nastąpiło zarówno w wyniku daleko idących poczynań racjonalizacyjnych, jak dzięki wieloletnim pracom naukowym i doświadczalnym. Równolegle zmniejszono w Niemczech ilość eksploatowanych szybów oraz zakładów koncentracyjnych, dzięki czemu osiągnięto poważne obniżenie kosztów produkcji.

Francja prowadzi w dalszym ciągu wzmożoną akcję inwestycyjną. W budowie znajduje się 6 szybów wydobywczych, uruchomiono nową fabrykę chlorku potasu, dokonano wreszcie znacznych ulepszeń instalacji mechanicznych; rozszerzono urządzenia załadunkowe w Strasburgu oraz magazyny eksportowe w Antwerpii. Wskazać należy, że w roku ubiegłym alzackie kopalnie soli potasowych poczęły wytwarzać brom, jako produkt uboczny.

W Hiszpanji eksploatacja katalońskich soli potasowych posuwa się naprzód. Produkcja w r. 1928 wyniosła ok. 50.000 tonn; złoża potasowych soli katalońskich, stanowiące własność Towarzystwa „Explosivos“ obliczone są na 2 miljardy tonn.

We Włoszech rozpoczęto przy wydatnem poparciu Rządu eksploatację wielkich pokładów leucytu, znajdujących się pod Gaetą. Leucyt, obrabiany kwasem azotowym, daje azotan potasowy, jednocześnie zaś otrzymuje się ubocznie glin metaliczny.

W Anglii zorganizowane zostały przedsiębiorstwa, rozporządzające znacznymi środkami, celem eksploatacji związków potasowych, znajdujących się w Morzu Martwym. Produkcja soli potasowych z tego źródła wynieść ma 300 do 500 tonn w r. 1930.

W Rosji prowadzone były prace nad budową powierzchniowych instalacji w Solikamsku; dwa istniejące szyby wydobywcze głębiono w dalszym ciągu.

Związki azotowe.

Rok 1929 zaznaczył się w Polsce znakomitemi postępami w przemyśle, stosującym syntetyczne metody otrzymywania związków azotowych. Produkcja siarczanu amonu z amon-

jaku wytwarzanego w Knurowie (instalacja pracująca według metody Claude'a) — wyniosła ok. 18.000 tonn. W r. 1929 uruchomione zostało urządzenie do syntezy amonjaku w Wyrach, pracujące według patentów amerykańskiego towarzystwa „Nitrogen Engineering Corp.“. Produkcja siarczanu amonu wyniosła ok. 6.000 tonn. W drugiej połowie r. 1929 uruchomiono część fabryki amonjaku syntetycznego w Chorzowie, wybudowanej według patentów „Nitrogen Engineering Corp.“, z produkcją dzienną ok. 25 tonn amonjaku. Uruchamiając syntezę, zaniechano równocześnie w Chorzowie przeróbki azotniaku na amonjak, dzięki czemu można było zwiększyć ilość azotniaku, sprzedawaną bezpośrednio rolnictwu.

W r. 1929 zakończono też całkowicie budowę Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Mościcach pod Tarnowem, obliczonej na produkcję 60 tonn amonjaku syntetycznego dziennie, wytwarzanego według metody Fausera. Fabryka została uruchomiona w pierwszych tygodniach r. 1930.

Bilans r. 1929 przedstawia się więc w zakresie otrzymywania syntetycznego amonjaku nader korzystnie; na specjalne uwypuklenie zasługuje fakt stosowania w Polsce nie jednej, lecz kilku metod syntezy amonjaku.

Na rynku krajowym w r. 1929 nadal przewały w dziedzinie nawozów azotowych produkty fabryki chorzowskiej, której wytwórczość oraz sprzedaż wynosiła (w tonnach):

Nazwa artykułu	Rok 1928		Rok 1929	
	Produkcja	Sprzedaż	Produkcja	Sprzedaż
Azotniak .	153.350	106.830	166.000	137.000
Nitrofos .	9.562	8.146	15.400	12.600
Azotan amonowy	3.906	6.340	5.500	5.000

Z powyższego zestawienia wynika, że w r. 1929 wzrosła nie tylko produkcja chorzowska, lecz również sprzedaż — przede wszystkim dzięki korzystnej stosunkowo koniunkturze w wiosennym sezonie nawozowym. Sezon jesienno — podobnie jak w przemyśle superfosfatom — był znacznie gorszy.

Ogólna przeto produkcja syntetycznych związków azotowych wyniosła w r. 1929 w Polsce — przeliczając na azot związany — ok. 47.000 tonn.

Na całym świecie daje się zaobserwować zjawisko asynchronizacji między produkcją i konsumcją związków azotowych. Rok 1929 w światowym przemyśle azotowym stał pod znakiem dalszego zwiększenia produkcji, która w r. 1928/29 wyniosła 2.100.000 tonn azotu związanego, co w stosunku do r. 1927/28 stanowi wzrost przeszło 22%-owy. Natomiast konsumpcja wzrosła zaledwie o 14% — z 1.640.000 tonn do 1.870.000 tonn azotu związanego. Przy bliższej analizie wzrostu konsumpcji (230.000 tonn azotu związanego) okazuje się, że 12% przypada na saletrę chilijską, zaś 88% na pozostałe związki azotowe. Wytwórczość więc rośnie w znacznie szybszym tempie, niż spożycie; wskazywałoby to na konieczność bliższego porozumienia producentów w zakresie ograniczenia dalszej budowy przemysłu azotowego i zaniechania walki konkurencyjnej. Istotnie, w połowie r. 1929 nastąpiło porozumienie co do poziomu cen między niemiecką grupą I. G. Farbenindustrie A. G. (a więc pośrednio również producentami norweskimi), angielską „Imperial Chemical Industries Ltd.“ oraz producentami saletry chilijskiej. W ten sposób umowa obejmuje ok. 75% wytwórców związków azotowych; zawarta została na przeciąg 1-go roku, zaś po upływie tego terminu zakres umowy zostanie zapewne rozszerzony.

Fabryki niemieckie, należące do I. G., a pracujące według patentów Habera, wyprodukowały w r. 1929 ok. 570.000 tonn azotu związanego w Leuna i ok. 130.000 w Oppau. Ponadto istnieje szereg fabryk, stosujących metody Franck-Caro, Casale, Mont-Cenis i t. d. Przemysł azotowy norweski, najściślej współpracujący z I. G., przeszedł całkowicie na syntezę amonjaku według patentów Habera. Produkcja w r. 1929 wyniosła ok. 50.000 tonn związanego azotu. Produkcja syntetycznych związków azotowych we francuskich przedsiębiorstwach prywatnych, pracujących głównie według patentów Claude'a lub Casale, wyniosła w r. 1929 ok. 60.000 tonn azotu związanego. Państwowa fabryka w Tuluzie, stosująca patenty Habera, powinna wytwarzać ok. 35.000 tonn azotu związanego rocznie; faktyczna produkcja jest znacznie mniejsza. Francja sprowadza jeszcze znaczne ilości związków azotowych — przede wszystkim saletry chilijskiej i siarczanu amonu. Wielkim importerem związków azotowych — mimo posiadania własnej produkcji — jest

też Japonja. Podobnie Stany Zjednoczone A. P. sprowadzają poważne ilości związków azotowych. Państwowa fabryka azotniaku w Muscle Shoals jest nieczynna; szereg mniejszych przedsiębiorstw, pracujących według różnych systemów, nie pokrywa zapotrzebowania amerykańskiego. W budowie dopiero znajduje się olbrzymia fabryka amoniaku syntetycznego w Hopewell, która ma przewyższyć swą produkcją największe podobne zakłady.

Kwas siarkowy.

Trudności, jakie się zarysowały w kraju naszym w r. 1928 na tle zaopatrzenia przemysłu chemicznego w kwas siarkowy, nie zniknęły w pierwszej połowie r. 1929. Wzmószona produkcja nawozów sztucznych konsumowała znaczne ilości kwasu, których z trudnością tylko mogły dostarczyć huty cynkowe. Zarówno dobra konjunktura na kwas, jak przewidywania wskazujące, że zapotrzebowanie Polski na kwas siarkowy wynieść powinno powyżej 650.000 tonn — skłoniły do uruchomienia nieczynnych instalacji kwasu siarkowego, opartych na piritach oraz do rozszerzenia istniejących. Produkcja kwasu siarkowego przedstawiała się w ostatnich latach jak następuje:

Rok	Z blendy cynkowej	Z innych surowców	Razem
	w tonnach w przeliczeniu na kwas 50°Bé		
1923	223.370	39.639	263.009
1924	174.978	26.422	201.409
1925	247.498	20.579	268.077
1926	210.347	21.500	231.847
1927	266.257	23.600	290.857
1928	306.691	24.200	330.891
1929	334.600	53.324	387.924

Pomyślna konjunktura na kwas załamała się jednak wyraźnie w drugiej połowie r. 1929. Zmniejszona produkcja nawozów sztucznych — przedewszystkiem superfosfatu — zwolniła znaczne ilości kwasu siarkowego. To też trudności, jakie cały przemysł chemiczny odczuwał w sezonie zimowym 1928/9 r. zniknęły już całkowicie; mimo to eksport kwasu siarkowego, który w r. 1928 wyniósł 29.189 tonn, zmalał w r. 1929 do 13.380 tonn. Stało się to w związku z ograniczeniem eksportu w pierwszym półroczu ubiegłego roku, celem zadośćuczynienia potrzebom rynku wewnętrznego. Sytuacja w kwasie siarko-

wym wiąże się ściśle z zapotrzebowaniem nawozów sztucznych. To też zdaje się nie ulegać wątpliwości, że z chwilą powrotu pomyślnej konjunktury w rolnictwie mogłyby powstać trudności, jakich byliśmy świadkami na początku roku sprawozdawczego.

W światowym przemyśle kwasu siarkowego rysuje się wyraźnie tendencja zaniechania produkcji kwasu siarkowego z gipsu, gdyż ta metoda (według patentów Bayera), pomimo jej skombinowania z fabrykacją cementu, nie okazała się ekonomiczna. Natomiast metoda Badeńskiej Fabryki otrzymywania siarczanu amonu przy pomocy gipsu jest stosowana w Niemczech na wielką skalę.

Materiały wybuchowe.

Wskutek przeprowadzonej ostatnimi laty szybkiej modernizacji polskich fabryk materiałów wybuchowych i po wybudowaniu nowych wytwórni środków zapalczyczych — możliwość dalszego rozwoju tego przemysłu w Polsce jest już ograniczona. Na uwagę zasługuje fakt, że fabryki krajowe wypuściły na rynek nowy typ zapalników elektrycznych mostkowo-żarowych, zapewniających znaczne zabezpieczenie wobec t. zw. prądów błędzących.

Na rynku światowym panowała nadal wyraźna nadprodukcja materiałów wybuchowych i środków zapalczyczych, co zmuszało przemysł ten w poszczególnych krajach do porozumień i wzajemnej współpracy.

Problemat wytwarzania nitrogliceryny sposobem ciągłym należy uważać za rozwiązany. Próbną instalacją, uruchomioną przez wynalazcę Schmida w Szwajcarji, dała wyniki tak dobre, że uważana jest powszechnie za największy postęp w dziedzinie wytwarzania nitrogliceryny od czasów prac Nobla. Mimo to, należy liczyć się z trudnościami stosowania wspomnianego wynalazku w praktyce.

Z innych postępów technicznych wskazać można coraz chętniejsze stosowanie nitroglikolu do wyrobu materiałów wybuchowych, odpornych na niskie temperatury. Używanie jednak w Polsce materiałów nitroglikolowych — z uwagi na brak produkcji glikolu w kraju i nadprodukcję gliceryny — byłoby nieracjonalne; natomiast stosuje się nitroglikol do wyrobu materiałów wybuchowych, przeznaczonych na eksport.

Związki sodowe.

W zakresie fabrykacji sody r. 1929 przyniósł dalsze podwyższenie produkcji. Cyfry wytwórczości i sprzedaży sody amonjakalnej przedstawiają się za ostatnie dwa lata jak następuje:

Rok	Produkcja	S p r z e d a ż	
		wewnętrzna	na eksport
1928	90.130 t.	57.000 t.	10.300 t.
1929	100.160 „	61.700 „	9.300 „

Pewien wzrost wykazuje również sprzedaż sody kaustycznej:

Rok	Sprzedaż wewnętrzna	Eksport
1928	13.100 t.	2.200 t.
1929	14.000 „	1.900 „

Ceny produktów sodowych, niższe w początkach stycznia r. ub. do zł. 25 ze zł. 26 na sodę amonjakalną i ze zł. 61 do zł. 60 za sodę kaustyczną, pozostawały na tym samym poziomie przez cały r. 1929, pomimo podniesienia taryfy kolejowej od dn. 1 października r. ub.

Przerób soli kuchennej na kwas solny i sól Glauberską wykazał w roku ubiegłym tendencję zwiększania produkcji, natomiast zapotrzebowanie znacznie spadło — w związku z ogólnym kryzysem. Wytwórczość kwasu solnego wyniosła w r. 1929 ok. 15.000 tonn, co stanowi wyżkę ok. 10 % w stosunku do r. 1928. Ceny na kwas solny miały tendencję zniżkową i dopiero koniec roku zdaje się wskazywać pewną poprawę.

Przemysł elektrochemiczny.

Niezależnie od wskazanych już wyżej postępów w produkcji związków azotowych, należy podkreślić pewne specjalne okoliczności w innych gałęziach przemysłu elektrochemicznego.

Elektroliza soli kamiennej i soli potasowych rozwijała się normalnie. Zanotować tylko można trudności nabywania soli potasowych w pierwszym półroczu roku sprawozdawczego — w związku z zaznaczonym wyżej wzrostem zapotrzebowania rolnictwa na sole pota-

sowe w tym okresie. Jako surowiec do elektrolizy używane więc były importowane sole potasowe. Produkcja ługu potasowego wzrosła prawie o 20 % w stosunku do r. 1928. Aczkolwiek eksport potażu żrącego spadł, wskutek silnej konkurencji syndykatu niemieckiego stale zbijającego ceny, jednak sprzedaż krajowa wzrosła znacznie, co jest najlepszym dowodem, że produkt polski znajduje coraz większe zastosowanie w naszym mydlarstwie. Jakość potażu żrącego poprawiła się znacznie, dzięki uruchomieniu nowej instalacji do topienia ługu, według metody Krebsa. Wzrosła też produkcja potażu kalcynowanego, nie pokrywając jeszcze zapotrzebowania wewnętrznego; konieczność rozszerzenia odpowiedniej instalacji staje się więc niezbędna.

W zakresie karbidu, zbyt krajowy wzrósł w niewielkim stopniu, eksport utrzymał się na poziomie zeszłorocznym. Natomiast sprzedaż żelazokrzemu spadła bardzo znacznie, z powodu ograniczenia produkcji w hutnictwie żelaznym.

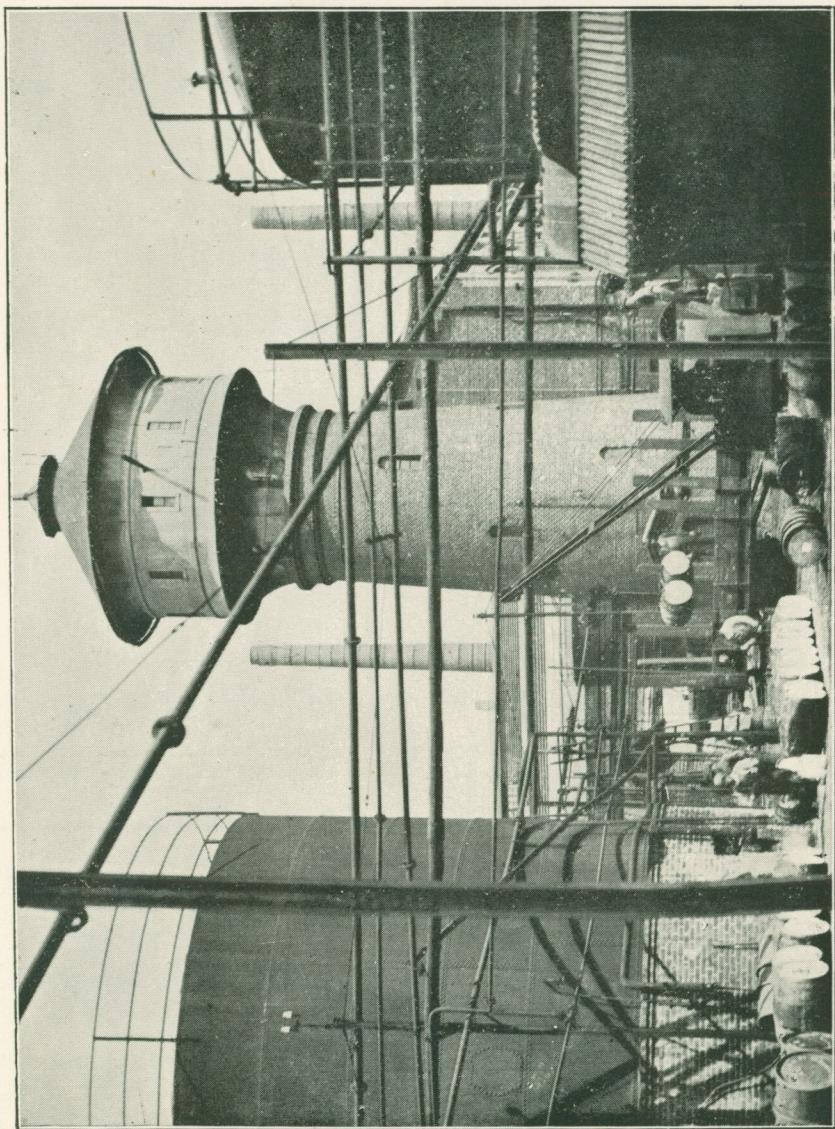
Produkty węgl-pochodne.

Dzięki dalszej rozbudowie koksownici górnośląskich, zdołano nie tylko utrzymać produkcję roku 1928, lecz nawet ją przewyższyć. Dobra konjunktura na koks utrzymała się w ciągu całego roku 1929.

Produkcja koksu w koksowniach:

Rok	Tonny
1922	1.331.000
1923	1.373.200
1924	948.800
1935	962.700
1926	1.112.800
1927	1.400.000
1928	1.668.700
1929	1.820.000

Przy tym wzroście produkcji koksu, podniosła się też odpowiednio wytwórczość surowych produktów węgl-pochodnych, t. j. smoły surowej, benzenu surowego i siarczanu amonu, jak to wykazuje następujące zestawienie:

Fabryka chemiczna Związku Kokosni w Wielkich Hajdukach

Rok	Smoly surowej	Benzenu surowego	Siarczanu amonu
	w t o n n a c h		
1922	49.300	16.900	15.400
1923	52.100	14.200	17.600
1924	39.600	10.600	12.600
1925	44.500	12.600	14.500
1926	51.900	14.700	17.000
1927	66.100	17.800	20.800
1928	78.800	21.100	24.800
1929	85.300	22.300	25.900

Cyfry produkcji siarczanu amonu nie obejmują wytwórczości syntetycznej instalacji do otrzymywania amonjaku w Knurowie.

Produkcja prasmoly (smoly pierwotnej) wyniosła w r. 1929 ok. 7.000 tonn, smoly generatorowej — ok. 4.800 tonn. Łącznie z produkcją smoly surowej w gazowniach — ogólną cyfrę wytwórczości polskiej ocenić można w r. 1929 na 115.000 — 120.000 tonn smoly surowej. Przywóz w roku ubiegłym wyniósł 9.980 tonn, wywóz 2.250 tonn, ogółem więc Polska posiadała w r. 1929 do dyspozycji 125.000 — 130.000 tonn smoly surowej.

W związku ze wzrostem produkcji podstawowych artykułów węglopochodnych, podniosła się też wytwórczość destylatów smoly z kokosowni, przedstawiona w poniższym zestawieniu:

WYSZCZEGÓLNIENIE	1927	1928	1929
	w t o n n a c h		
Smoly preparowanej . .	22.300	24.100	23.000
Paku	31.800	37.600	40.000
Olejów smołowcowych (bez benzenu)	22.500	21.100	24.000
Naftalenu surowego prasowanego	2.800	2.100	2.300
Naftalenu czystego . . .	300	400	550
Fenolu i krezolu	1.000	1.350	1.400
Zasad pirydynowych . .	93	111	105
Benzenu oczyszczonego .	9.600	15.600	14.000

W wyniku zwiększonej produkcji, nie tylko można było z łatwością pokryć zapotrzebowa-

nie krajowe, lecz nawet eksportować nadal poważniejsze ilości węglopochodnych poza granicę kraju. Na rynkach krajowych warunki sprzedaży kształtowały się niekorzystnie. Długotrwała ostra zima r. 1928/29 spowodowała znaczne opóźnienie sezonu zbytu dla większości tych produktów. Ruch budowlany rozwinął się tylko w skromnych rozmiarach, czego odbiciem było zmniejszone zapotrzebowanie na smolę preparowaną, oleje smołowcowe i t. p. Tylko dzięki usilnym zabiegom organizacji sprzedaży oraz dostosowywania cen i warunków sprzedaży do konjunktury — powiodło się ulokować prawie całą zeszłoroczną produkcję na rynkach krajowych i zagranicznych. Na podkreślenie zasługuje fakt znacznego wzrostu zapotrzebowania smół do budowy dróg. Gdy w r. 1928 sprzedano ok. 750 tonn smół drogowych, to w r. 1929 sprzedaż ta wyniosła już 2.800 tonn, co korzystnie świadczy o rozwoju budowy nawierzchni dróg — w wyniku poczynań Min. Robót Publicznych. Oleje smołowcowe, zwłaszcza impregnacyjne, cieszyły się również w ciągu ubiegłego roku dość dobrym zbytem; cała niemal produkcja zużyta została przez krajowe nasycalnie. Znaczna część węglowodorów aromatycznych i fenoli wywieziona została zagranicę. Zbyt zasad pirydynowych i pirydyny był niedostateczny zarówno w kraju, jak na rynkach zagranicznych.

Trudna sytuacja rolnictwa odbiła się oczywiście na zbycie siarczanu amonu. Jedynie przez znaczne obniżenie cen, przyznanie większych rabatów i daleko idące ulgi w regulacji należności — udało się umieścić produkcję na rynkach krajowych i zagranicznych. Podkreślić wypada, że właśnie w tym czasie, gdy ceny siarczanu amonu wyraźnie zniżkowały, ceny kwasu siarkowego wzrosły o 50%, co niesłychanie utrudnia sytuację i obniża rentowność produkcji tego nawozu sztucznego.

Jak z powyższego wynika, zeszłoroczny rozwój produkcji w zakresie węglopochodnych, należy uważać za korzystny, natomiast zbyt był mało zadawalający. Do tych warunków przystosował się też plan prac technicznych i inwestycyjnych. Prowadzono intensywne prace, zmierzające do podniesienia zdolności wytwórczej i sprawności technicznej zakładów, przerabiających smolę surową. Kontynuowano dalej studia nad udoskonaleniem technicznych metod przerobu, zwłaszcza w zakresie smół węglowych

wytwarzanych w niskich temperaturach, przy-
czem głównym celem tych prac było zwiększe-
nie wydajności dobrych olejów smołowcowych.
W dalszym ciągu zajmowano się podjęciem i do-
skonaleniem technicznych metod produkcji smół
węglowych, normalizacją tych smół, zastąpie-
niem asfaltów zagranicznych bitumami krajo-
wego pochodzenia w drogowych mieszankach
smołowcowych i t. d.

W różnych krajach, przedewszystkiem
w Niemczech, prowadzono rozległe badania nad
zużytkowaniem gazów koksowniczych, które do
niedawna były stosowane jedynie jako paliwo
lub służyły do oświetlania. Tymczasem gaz ko-
sowniczy zawiera liczne cenne składniki, znaj-
dujące zastosowanie w syntezach chemicznych.
Przeciętny skład gazu z koksowni przedstawia
się jak następuje:

Wodoru	50,0% (objętościowo)
Metanu	25,0 „ „
Azotu	13,5 „ „
Tlenku węgla	7,5 „ „
Etylenu	1,0 „ „
Propylenu	1,0 „ „
Tlenu	0,8 „ „
Acetylenu	0,3 „ „
Propanu i butanu . .	0,5 „ „

Jak wiadomo, wodór i azot zawarte w gazach
koksowniczych są utylizowane przy syntezie
amonjaku. Przemysłowe spożytkowanie metanu
i etylenu jest najbliższem zadaniem prac nad
racjonalnem użyciem gazów koksowniczych.

Zarówno badania teoretyczne, jak technicz-
ne posunięcia w zakresie destylacji węgla w ni-
skich temperaturach — posunęły się znacznie
naprzód. Coprawda, przesadne nadzieje co do
szerokiego stosowania otrzymywanego przy tej
metodzie półkoks u zawiiodły: chociaż spala się
on dobrze i nie daje dymu, jednak łatwa zapal-
ność i wydzielanie obfitego kurzu utrudniają
stosowanie go do ogrzewania domów. Podob-
nie ograniczone jest zastosowanie przemysło-
we półkoks, który wskutek małego ciężaru
gatunkowego nie nadaje się do rozmaitych
urządzeń mechanicznych, służących do zasila-
nia pieców paliwem. Natomiast t. zw. prasmola
(smoła pierwotna), otrzymywana przy de-

stylacji w niskich temperaturach, znajduje
coraz szersze zastosowanie, zwłaszcza jako su-
rowiec do wytwarzania krezoli, środków de-
zynfekcyjnych, mas plastycznych i t. d. Znacz-
niejsze ilości parafiny, zawarte w prasmole,
podwyższają jej wartość. Najważniejszą zaletą
destylacji w niskich temperaturach jest oko-
liczność, że można jej poddawać z dobrym re-
zultatem również małowartościowe gatunki wę-
gla, a także wszelkie odmiany węgla brunat-
nego.

W krajach, posiadających znaczne ilości sa-
mochodów, a nie rozporządzających źródłami
ropy naftowej — sprawa otrzymywania środka
napędowego, zastępującego benzynę, była zagad-
nieniem wielkiej wagi. Destylacja łupków bitu-
micznych i krakowanie otrzymywanych destyla-
tów tylko w pewnych warunkach daje zadowa-
lające rezultaty. Więcej można się spodziewać
po metodach uwodorniania, które polegają na
działaniu wodoru na węgiel pod ciśnieniem
150 — 200 atmosfer, w temperaturze 400° —
500°, lub też na poddawaniu tlenku węgla dzia-
łaniu wodoru w nieco niższych temperaturach.

Pierwsza metoda, według patentów Bergiu-
sa, stosowana jest od paru lat w zakładach Leu-
na (I. G.), gdzie — pomimo trudności technicz-
nych — wyprodukowano zapewne ok. 150.000
tonn syntetycznej benzyny. Druga metoda pro-
wadzi do syntetycznego alkoholu metylowego,
który też grać może rolę paliwa. We wszyst-
kich tych metodach istotne znaczenie przedsta-
wia możliwość otrzymywania taniego wodoru.
W Niemczech rozstrzygnięto problemat przez
gazownie lignitów na miejscu ich wydobywa-
nia, i przesyłkę gazu na znaczniejsze odległości.

Przemysł syntetyczno- organiczny.

Fabrykacja barwników w Pol-
sce stała w roku sprawozdaw-
czym pod znakiem wyraźnie
złej konjunktury w związku
z kryzysem, jaki przeżywał w r. 1929 przemysł
konsumujący barwniki. Produkcja barwników
wyniosła ok. 1.100 tonn, wykazując tendencję
zniżkową w porównaniu z rokiem poprzedza-
jącym. Kilka mniejszych wytwórni barwników
zamknięto całkowicie. W związku ze skurcze-
niem zapotrzebowania na rynku wewnętrznym,
przemysł barwnikarski począł się rozglądać za
rynkami eksportowymi, jednak faktyczny wy-
wóz zapewne znacznie się dopiero w r. 1930.
Wyplacalność klienteli pogorszyła się znacznie,
wskutek czego dostawcy barwników (zarówno

Tępienie szkodników roślinnych przy pomocy „Arsenoborutolu“

krajowi jak zagraniczni) ponieśli dotkliwe straty.

Pod względem różnorodności produkcji, przemysł barwnikarski wykazuje dalsze postępy. Na szczególne podkreślenie zasługuje wypuszczenie na rynek związków aminowych, stosowanych we włókiennictwie, celem otrzymania barw (t. zw. lodowych) bezpośrednio na włóknie. Pomyślnie rozwija się dział t. zw. związków pomocniczych, ułatwiających proces bielenia, farbowania, drukowania i wykończania tkanin.

W roku sprawozdawczym, znany francuski koncern barwnikarski Etablissements Kuhlmann przyczynił się do założenia w Polsce nowej fabryki barwników, najściślej współdziałającej z centralą francuską. Faktowi temu należy poświęcić specjalną uwagę nie tylko dlatego, że jest to po wojnie jedno z pierwszych posunięć kapitału zagranicznego w zakresie polskiego przemysłu przetwórczo - smołowego; również dlatego, że kierunek działalności nowej placówki budzi ogólne zainteresowanie, z uwagi na znane porozumienie, jakie nastąpiło między fabrykami barwników Niemiec, Francji i Szwajcarii.

Wyniki osiągnięte na polu fabrykacji barwników przez Francję, Anglię i Stany Zjednoczone, są rzeczywiście imponujące. Kraje te, będące przed wojną poważnymi importerami barwników, dzięki konsekwentnej polityce celnej nie tylko zaspakajają prawie całkowicie własne zapotrzebowanie, lecz nawet wywożą wielkie ilości barwników poza granice kraju. Gdy np. Stany Zjednoczone Ameryki Północnej wyprodukowały w r. 1914 ok. 13 milionów kilogramów, to w r. 1927 — niespełna 200 milionów kilogramów barwników. Ochrona celna wynosi przynajmniej 45% ad valorem. Anglia ochrania swą produkcję zakazem przywozu barwników, opartym na systemie licencyj; produkcja wzrosła z 12 milionów kilogramów w r. 1913 do przeszło 100 milionów kilogramów w r. 1928.

Ekstrakty garbarskie.

Rok 1929 był dla przemysłu garbarskiego, na całym zresztą świecie, wyjątkowo niepomyślny. Wpłynęło to na ciężką sytuację przemysłu pomocniczego — produkcję ekstraktów garbarskich. Dopiero koniec r. 1929 przyniósł nieznaczną poprawę, która zdaje się zapoczątkować okres pomyślniejszej konjunktury.

W przewidywaniu powrotu do normalnych warunków, producenci polscy pracowali nad rozszerzeniem wytwórczości własnych ekstrak-

tów. Prace przygotowawcze w kierunku wyrobu ekstraktów suchych posunęły się naprzód; zakończono całkowitą przebudowę wytwórni kwaśnego i obojętnego siarczynu w Warszawie, stosując najnowszy system aparatów, które pozwalają na otrzymywanie produktu pierwszorzędnej jakości. Prace laboratoryjne nad garbnikami syntetycznymi, wytwarzanymi według własnych patentów (przyznanych w Polsce i zagranicą) i z materiałów wyłącznie krajowych — były prowadzone nadal; równocześnie odbywały się studia nad produkcją tych garbników w skali technicznej.

Insektycydy.

W r. 1929 rozwinęła się w Polsce zapoczątkowana w r. 1928 fabrykacja t. zw. insektycydów — środków chemicznych do zwalczania chorób i szkodników roślinnych. Oprócz produkowanych w poprzednich latach preparatów, przystąpiono do fabrykacji insektycydów według zakupionych patentów zagranicznych. Wprawdzie przepisy celne, umożliwiające bezcłowy przywóz podobnych preparatów z zagranicy, utrudniają działalność przemysłu polskiego, jednak dobrocią towaru i niskimi cenami skutecznie konkurujemy z importem zagranicznym. Pojemność rynku polskiego w powyższej dziedzinie jest bardzo znaczna, jednak w malej tylko części wykorzystana. Wdzięcznym zadaniem polskich producentów staje się rozbudzenie zapotrzebowania na insektycydy, których stosowanie powinno w Polsce objąć zakres znacznie szerszy, niż obecnie.

Przemysł farmaceutyczny.

Mimo, że ogólna ciężka sytuacja kraju nie sprzyjała rozrostowi przemysłu farmaceutycznego, ten dział wytwórczości chemicznej może się wylegitymować poważniejszymi postępami. Przedewszystkiem podkreślić należy coraz silniej rosnącą tendencję przesuwania punktu ciężkości polskiego przemysłu farmaceutycznego na dział syntetyczny. Jako przykład, wskazać można wypuszczenie na rynek dwuetyloamidu kwasu pirydynobetakarbonowego; w dalszym ciągu rozwija się produkcja preparatów salicylowych, utrzymują się też na wysokim poziomie jakościowym preparaty srebrne, arsenobenzenowe i inne. W r. 1929 przemysł nasz rozwinął, wzorem zagranicy, produkcję ergosteryny naświetlanej, fabrykowanej z krajowych drożdży, a znajdującej szerokie zastosowanie w leczeniu przy pomocy witamin. Tak zwane

organopreparaty, t. j. przetwory z narządów zwierzęcych, są coraz chętniej wytwarzane przez polski przemysł farmaceutyczny, przyczem na plan pierwszy wysuwają się przetwory przysadki mózgowej i tarczycy.

Przemysł farmaceutyczny, z natury swojej przeznaczony również do wytwarzania drobnych chemikaliów, nie zaniedbuje działalności na tem polu. Rozpoczęto więc fabrykację takich preparatów, jak trzeciorzędowy alkohol trójchlorobutyłowy, tiosiarczan złota, amidopirynobutylochlorat, jodokakodylan wapnia, inozytofosforany, czterojodofenoloftaleina i t. d.

Światowy przemysł farmaceutyczny zmierza w kierunku realizacji badań medycznych, które stawiają sobie za zadanie wyszukanie lekarstw na cierpienia, uważane dotychczas prawie za nieuleczalne, jak rak, gruźlica, degeneracja nerwowa i t. p.

Różnego rodzaju szczepionki przeciwko chorobom infekcyjnym są przedmiotem fabrykacji licznych zakładów przemysłowych. Używanie zastrzyków rozpowszechnia się coraz więcej nie tylko jako środek leczniczy, lecz również przy zabiegach znieczulających i antyseptycznych. Trzeba też wskazać różnorodność zastosowań alkaloidów, nadawanie metalom formy koloidalnej, używanie skoncentrowanych środków odżywczych i t. d.

Wszystkie te nowoczesne tendencje i kierunki leczenia znajdują odbicie w przemyśle chemiczno - farmaceutycznym, który musi dostrzymywać kroku postępom medycyny.

Chemiczny przerób drzewa.

W przemyśle destylacji drzew liściastych konjunktura roku 1929 w Polsce — jak zresztą na całym świecie — nie odbiegała zbyt od konjunktury w latach poprzednich, a nawet była nieco lepszą — z uwagi na mocną tendencję na octan wapnia. Objaw ten był wywołany eksportem octanu z Europy do Stanów Zjednoczonych, które rozwijają w żywym tempie przemysł lakierów celulozowych, zużywający poważniejsze ilości estrów kwasu octowego. Ta konjunktura na octan wapnia nie zdaje się jednak mieć cech trwałości, z powodu konkurencji syntetycznego kwasu octowego. Między zachodnio-europejskim przemysłem destylacji drzewa a syntetyczną wytwórczością kwasu octowego ustalił się pewnego rodzaju umowny stan równowagi, wskutek czego przemysł destylacji dREW-

na zachowuje swoje obroty i nawet płaci dywidendy. Konkurencja syntezy o tyle nawet wyszła na dobre destylacji, że ta ostatnia dziedzina przemysłu poczyniła w ostatnich latach znakomite postępy techniczne. W Polsce sprawa konkurencji wewnętrznej między destylacją drzewa i syntezą jest nieaktualna jeszcze na długie lata. Fabryki syntetyczne wymagają dużego rynku zbytu i taniej energii elektrycznej, z drugiej strony — drewno liściaste, stanowiąc właściwie odpadek przy eksploatacji lasów mieszanych, powinno być u nas bez porównania tańsze, niż zagranicą.

Przemysł destylacji drzew liściastych w Polsce jeszcze w r. 1928 zapoczątkował zasadnicze usprawnienie techniczne swych fabryk. Przedewszystkiem dotyczy to całkowitej modernizacji wielkiej destylarni drzewa w Hajnówce, gdzie obecnie przygotowuje się najnowszą aparaturę, konstruowaną według patentów prof. Suidy, której celem jest otrzymywanie stężonego kwasu octowego bezpośrednio z octanu drzewnego, z pominięciem wytwarzania octanu wapnia.

Z poszczególnych produktów destylacji drzewa liściastego — eksportowano zagranicę tylko węgiel drzewny, przyczem wywóz kierowany był przedewszystkiem do Czechosłowacji. Podwyżka taryf kolejowych odbiła się niepomysłnie na przewozach węgla drzewnego, utrudniając zbyt w kraju. Sytuacja powinna ulec naprawie, z chwilą dostarczenia kilkudziesięciu budowanych obecnie wagonów, przystosowanych specjalnie do transportu węgla drzewnego.

Na smołę z drzew liściastych nie było w r. 1929 prawie żadnego zapotrzebowania, prawdopodobnie w związku z niskimi stosunkowo cenami smoły węglowej. Zbyt spirytusu drzewnego był trudny, gdyż przy wzrastającej produkcji nie można go było umieścić wewnątrz kraju, zaś eksport wogóle nie wchodzi w rachubę. Konsumcja dalszych przetworów destylatów drzewa, jak acetonu, chloroformu, formaliny, utrzymała się naogół w granicach roku poprzedzającego; pewne ilości tych związków były nawet importowane z zagranicy. Wobec postępów technicznych i organizacyjnych produkcji krajowej, możliwe było obniżenie cen tych artykułów; należy przypuszczać, że import ich zmaleje obecnie do minimum.

Przemysł destylacji drzew iglastych rozwija się w Polsce naogół słabo. Poważniejszy prze-

myśl terpentynowy daje sobie radę, posilkując się pomocą kapitału obcego, np. angielskiego, i rozszerzając produkcję; równocześnie obserwować można masowe zamykanie drobnych przedsiębiorstw, które już od dwóch lat pracują coraz gorzej. Przyczyny tej sytuacji należy się dopatrywać w konkurencji terpentyny rosyjskiej i w wysokich cenach na karpinę z lasów państwowych. Ekstrakcja karpiny drzew iglastych rozwija się dość korzystnie, zmierzając przedewszystkiem do podwyższenia gatunków wytwarzanej kalafonji.

Sztuczny jedwab.

Przemysł sztucznego jedwabiu ściśle jest zależny od przemysłu włókienniczego. Fatalna konjunktura polskiego włókiennictwa w roku ubiegłym odbiła się na produkcji sztucznego jedwabiu, która wprawdzie wzrosła, lecz w mniejszym stosunku do wytwórczości roku poprzedzającego, niż to miało miejsce w innych latach.

Polska produkcja sztucznego jedwabiu:

Rok	Kilogramy
1920	12.190
1921	57.000
1922	220.000
1923	400.000
1924	470.000
1925	625.000
1926	840.000
1927	1.500.000
1928	2.510.000
1929	2.730.000

Uruchomienie w połowie roku ubiegłego nowej fabryki sztucznego jedwabiu w Chodakowie przyczyniło się do podwyższenia polskiej produkcji sztucznego jedwabiu, za którą nie podąża zresztą nasz przemysł włókienniczy. Stąd też w Polsce — podobnie jak na całym świecie — obserwowaliśmy nadprodukcję sztucznego jedwabiu i zdecydowany spadek cen.

Z uwagi na trudną sytuację rynku wewnętrznego, starano się usilnie forsować eksport. Jednak i tutaj natrafiono na poważne trudności, z uwagi na ogólne przesilenie w europejskim a nawet w zamorskim przemyśle włókienniczym. Mimo to, eksport za rok 1929 przekroczył trzykrotnie odpowiednie liczby z r. 1928 i wyniósł nieco ponad 600.000 kg.

W zakresie postępów w technice wskazać trzeba przeprowadzone w roku ubiegłym udoskonalenia w zakresie jedwabiu cienkoprédnego, oraz rozpoczęcie produkcji patentowanego jedwabiu o różnym stopniu polysku, aż do zupełnego matu. Patent ten został zarejestrowany we wszystkich krajach przez Tomaszowską Fabrykę Sztucznego Jedwabiu.

Światowa produkcja sztucznego jedwabiu kształtowała się w ostatnich latach jak następuje:

Rok	T o n n y
1913	11.000
1921	100.000
1927	132.000
1628	156.000
1629	180.000

Na całym świecie daje się odczuwać nadprodukcja sztucznego jedwabiu, ze wszystkimi jej złymi konsekwencjami, jak niezdrowa konkurencja, spadek cen i t. d. Podobnie jak w innych dziedzinach przemysłu, również w zakresie sztucznego jedwabiu zupełnie wyraźnie rysuje się tendencja międzynarodowych porozumień gospodarczych. Zannotować więc należy zorganizowanie „Aku“ (Allgemeene Kunstzidje Unje), powstałe z połączenia holenderskiego przedsiębiorstwa „Enka“ ze znaną niemiecką firmą „Glanzstoff“, zapoczątkowanie porozumienia wielkich włoskich fabryk „Snia - Viscosa“ i „Chatillon“, pertraktacje I. G. z fabryką „Glanzstoff“ o konwencję w zakresie sztucznego jedwabiu. Te tendencje porozumień międzynarodowych nie polepszyły jednak ogólnej złej sytuacji, czego wyrazem był raptowny spadek akcji fabryk sztucznego jedwabiu na wszystkich giełdach oraz likwidacja kilku fabryk w Anglii. Szczególnie zła konjunktura rysowała się dla jedwabiu octanowego — w związku z wypuszczeniem na rynek cienkoprédnego jedwabiu wiskozowego.

W zakresie standaryzacji sztucznych włókien zrobiono duży krok naprzód, dzięki wypracowaniu przepisów badania jedwabiu. Powstały one w wyniku wspólnego wysiłku firm angielskich, niemieckich, włoskich, francuskich i ho-

lenderskich, przy ścisłej współpracy międzynarodowego biura standaryzacji sztucznych włókien — Bisfa (Bureau International pour la standardisation des fils artificiels).

W zakresie higieny pracy w przemyśle sztucznego jedwabiu zanotować należy przeprowadzone na żądanie Międzynarodowego Biura Pracy badania Dr. Glibert, naczelnego inspektora pracy w Belgji. Porównanie stanu zdrowia robotników w fabrykach sztucznego jedwabiu (metodą kolodjonową), ze stanem zdrowia robotników, zatrudnionych w przemyśle garbarskim, włosiowym, szczeciniowym, w przędzalniach konopi i składach gałganów — wypadło na korzyść tego pierwszego. Wyniki badań należy uważać za bardzo pomyślne dla przemysłu sztucznego jedwabiu, gdyż legendy, dotyczące rzekomo fatalnych warunków pracy, zostały doszczętnie zburzone w sposób najzupełniej autorytatywny.

Przemysł tłuszczowy.

O stanie i rozwoju przemysłu tłuszczowego można mieć przybliżone pojęcie na podstawie porównawczych danych, dotyczących przywozu specjalnych gatunków tłuszczów technicznych. Wytwórczość przemysłu tłuszczowego, jak wiadomo, opiera się prawie wyłącznie na surowcu pochodzenia zagranicznego, przeważnie tłuszczach i olejach egzotycznych.

Przywóz tłuszczów za rok 1929 w porównaniu z r. 1928 przedstawia się jak następuje:

Wyszczególnienie	1928	1929	1928	1929
	ilość tonn		wart. wtys. zł.	
Tłuszcze techn. zwierz.	15.418	19.530	25.020	31.151
„ „ roślinne	23.169	31.313	38.130	46.716
Oleje: soya, sezamowy	13.872	20.899	29.393	33.308
Ogółem . .	52.459	71.742	92.543	111.175

Zestawienie powyższe wskazuje, że ogólny wzrost przywozu tłuszczów i olejów technicznych wyniósł w r. 1929 ilościowo 36,7%; na tłuszcze zwierzęce przypada wzrost 26,7%, na tłuszcze roślinne — 35,2%, na oleje roślinne, specjalnie soya i sezamowy — 50,6%.

Znaczny wzrost przywozu tłuszczów i olejów roślinnych jest wynikiem powiększenia wy-

twórczości rafinerij olejów i rozszerzenia fabrykacji tłuszczów jadalnych, które to działy produkcję swoją opierają w większości na tłuszczach roślinnych.

Przemysł tłuszczowy stanowił w roku sprawozdawczym jeden z nielicznych wyjątków, który poszczycić się może naogół dobrymi rezultatami, zarówno w dziale technicznym jak i handlowym.

Warunki pracy pod wielu względami były bardzo niekorzystne, a więc: 1) ogólny kryzys gospodarczy w kraju, w ślad za czem idzie kryzys finansowy całego kupiectwa; 2) zmniejszenie ogólnej konsumpcji artykułów pierwszej potrzeby z powodu zubożenia ludności; 3) niekorzystne warunki atmosferyczne, które zwłaszcza w przemyśle tłuszczów jadalnych odgrywają niepoślednią rolę (zbyt łagodna zima roku 1929/30; 4) znaczne podniesienie kosztów przewozu (zarówno surowca jak i gotowego produktu), które dla artykułów tłuszczowych wyrażają się wyższą przeciętną ok. 30%. Pomimo to, poszczególne działy przemysłu tłuszczowego wykazują dość znaczny wzrost produkcji. Przedsiębiorstwa tłuszczowe prowadziły w dalszym ciągu inwestycje, mające na celu zmodernizowanie i zrationalizowanie produkcji. Kapitał zagraniczny, który w dość dużym stopniu zainteresowany jest w polskim przemyśle tłuszczowym, nabiera coraz więcej zaufania do tego przemysłu i przejawia aktywność swoją przez udzielanie wydatniejszych kredytów nie tylko inwestycyjnych, lecz również obrotowych. Pewna swoboda w dysponowaniu kapitałami obrotowymi widoczna jest chociażby w dziedzinie reklamy i propagandy zużycia i spożycia artykułów tłuszczowych, prowadzonej przez poszczególne większe przedsiębiorstwa. Propaganda taka niewątpliwie odnosi dodatni skutek i wpływa na zwiększenie zainteresowania szerokich warstw konsumentów artykułami tłuszczowymi, a tem samem i na wzmózoną konsumpcję.

W roku sprawozdawczym obserwowaliśmy w dalszym ciągu dążenie do syndykalizacji w poszczególnych działach wytwórczości tłuszczowej, zmierzającej do unormowania warunków sprzedaży, a nawet, jak to ma miejsce w przemyśle rafineryjnym, warunków produkcji. W końcu roku ubiegłego stworzony zo-

stał Syndykat Polsko-Gdańskich Rafineryj Olejów Roślinnych, który ma właśnie za zadanie scentralizowanie sprzedaży, ujednostawienie warunków płatności, selekcję odbiorców (kupców-hurtowników); pozatem unormowanie produkcji przez ustalenie standardów olejów jadalnych, któreby obowiązywały wszystkie fabryki; skontyngentowanie produkcji przez ustalenie rozdzielnika — w zależności od stanu technicznego fabryki, dotychczasowej zdolności wytwórczej, i położenia geograficznego. Syndykat ten zapowiada się w działalności swojej bardzo dobrze i niewątpliwie przyczyni się do całkowitego unormowania stosunków na rynku polskim.

Próby utworzenia syndykatu olejarni nie doprowadziły do pożądanego rezultatu. Również przemysł mydlarski próbował w łonie poszczególnych drobnych związków przeprowadzić porozumienia co do warunków sprzedaży, jednak i tutaj, w wyniku małego wyrobienia poszczególnych drobnych fabrykantów i silnej wzajemnej konkurencji — lojalne stosowanie umówionych warunków nie było dotrzymywane.

Przemysł olejarski wciąż nie może wywalczyć sobie trwałych warunków rozwojowych, skutkiem fałszywej polityki Ministerstwa Rolnictwa w stosunku do nasion oleistych i makuchów. Kolejne stosowanie zakazów wywozu i cel wywozowych od makuchów nie pozwalało umieścić ich na rynkach zagranicznych, zaś rolnictwo krajowe stroniło od makuchów lnianych, przedkładając importowany makuch słonecznikowy. W tej sytuacji olejarnie straciły podstawy kalkulacji i znalazły się w położeniu tak ciężkiem, że musiały zawiesić częściowo produkcję. Dopiero ostatnie zarządzenia, ogłoszone już w r. 1930, a zwalniające makuchy od cła wywozowego, o ile wprowadzone będą w życie na stałe, wyjaśnić mogą ostatecznie dzisiejszą sytuację olejarstwa w całokształcie przemysłu tłuszczowego w Polsce.

Olejarstwo polskie ma wszelkie widoki trwałego i zdrowego rozwoju w oparciu o krajową hodowlę nasion oleistych. Z chwilą stabilizacji stosunków gospodarczych, zanikać musi wywóz nasion oleistych z kraju, istniejący dotąd wyłącznie prawie z powodu stałego braku środków obrotowych. Wywóz nasion oleistych w roku ubiegłym w porównaniu z rokiem 1928 wyniósł:

Rok	T o n n y	Wart. w zł.
1928	17.727	13.630.000
1929	31.082	22.821.000

Nasiona te, zatrzymane w kraju, byłyby przerobione przez olejarnie. Tem samym odpadłaby konieczność nadmiernego importu nasion oleistych, który wynosił:

Rok	T o n n y	Wart. w zł.
1928	30.662	20.428.000
1929	28.345	19.458.000

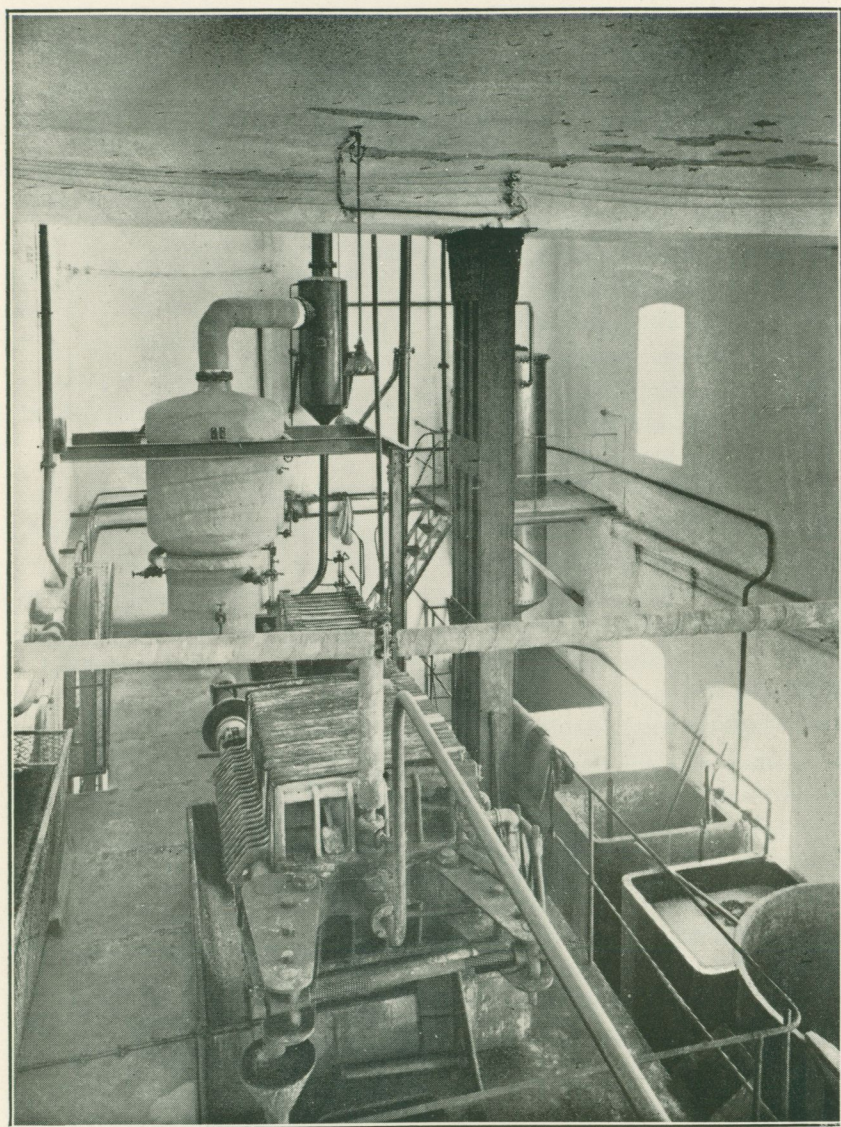
Unormowany przywóz i wywóz nasion niewątpliwie wpłynie dodatnio na racjonalny rozdział produkcji między poszczególne wytwórnie, ustalając zasadę regionalnych ośrodków produkcji, w zależności od rodzaju hodowli w danej połaci kraju.

Nasiona przywożone powinny być przetwarzane przez zakłady olejarskie, położone w porcie (olej lniany pochodzenia argentyńskiego).

Zanotować należy fakt rozpoczęcia budowy większego zakładu olejarskiego w Gdyni, który ma się zająć produkcją surowego oleju soya. Niezależnie od tego, zdaje się przybierać realne kształty inicjatywa budowy drugiego zakładu olejarskiego na bardzo wielką skalę, z myślą wytwarzania wszelkich tłuszczów i olejów roślinnych w takich ilościach, aby mogły one pokryć całkowite zapotrzebowanie przemysłu tłuszczowego.

Biorąc pod uwagę statystykę przywozu tłuszczów i olejów roślinnych za rok ubiegły, zdolność produkcyjna zakładów olejarskich w Gdyni musiałaby wynosić ok. 50.000 tonn tłuszczów i olejów roślinnych łącznie, co odpowiada przeróbce 250.000 t. nasion oleistych.

Powstanie wielkiego nowoczesnego ośrodka produkcji tłuszczów i olejów surowych uniezależniłoby całkowicie polski rynek tłuszczowy od zagranicy; pozatem byłoby punktem zwrotnym w rozwoju rolnictwa, dzięki oddaniu na potrzeby hodowlane olbrzymiej ilości makuchów egzotycznych, jak: kokosowych, palmowych, arachidowych, słonecznikowych i t. d.

Fragment glicerynowni Sp. Akc. „Strem“ w Tarchominie

ności ze strony odbiorców. Zużycie mydła w roku ubiegłym, wedle opinii znawców, na ogół nie spadło. Wytwórczość jednak wskazuje spadek o około 5%. W ciągu roku poszczególne fabryki, zwłaszcza średnie, znacznie zmniejszyły zapasy towarów na prowincji.

W tym dziale dotkliwie dała się we znaki wzajemna konkurencja przedsiębiorstw mydlarskich, która przejawiała się zarówno w niższeniu cen, jak w stosowaniu bardzo liberalnych warunków sprzedaży, i t. p.

Drugą z kolei dziedziną przemysłu tłuszczowego, która nie wykazała w roku ubiegłym poważniejszych rezultatów — jest przemysł glicerynowy.

Zapasy gliceryny, znajdujące się na rynku amerykańskim jeszcze z czasów, gdy zamierzano stosować glicerynę do chłodzenia silników samochodowych, w dalszym ciągu ważyły na ogólnej konjunkturze. Utrzymywały się też niskie ceny gliceryny.

Konjunktura światowa dla gliceryny była więc w dalszym ciągu niepomyślna. Tem się daje wytłumaczyć zjawisko, że zawieszenie cła wywozowego na ługi glicerynowe (ługi pomydlane) nie wpłynęło na zwiększenie wywozu tego artykułu zagranicę. Ostatnio wywóz prawie zupełnie ustał. Zwiększyła się natomiast produkcja surowej gliceryny z ługów, wskutek uruchomienia nowej instalacji do zgęszczania, zbudowanej w Tarchominie przez Tow. Zakł. Chem. „Strem“. Surowa gliceryna podlega destylacji w innej fabryce tegoż Towarzystwa.

W roku sprawozdawczym rynek polski odczuwał już nadmiar gliceryny wszelkich gatunków. Czynione też były skuteczne próby wywozu. W roku sprawozdawczym wywóz gliceryny wynosił około 150 tonn. Ogólna produkcja gliceryny wynosi około 1.800 tonn, a więc wskazuje dość znaczny wzrost w porównaniu z rokiem ubiegłym.

W światowym przemyśle tłuszczowym największym ewenementem była koncentracja przemysłu tłuszczowego angielskiego i holenderskiego, które — jak wiadomo — łącznie tworzą ośrodek dyspozycji gospodarczej dla wszelkich działów przemysłu tłuszczowego, od surowca począwszy aż do końcowych produktów.

Na początku ubiegłego roku doszło do zjednoczenia 3-ch wielkich koncernów tłuszczowych, mianowicie: Jürgens—Van den Bergh—Schicht, przyczem stworzone zostały dwa towarzystwa holdingowe: Margarine - Unie N. V. w Amsterdamie i Margarine - Union Ltd. w Londynie. Towarzystwa te rozgraniczyły teren działania w ten sposób, że Margarine - Unie N. V. w Amsterdamie miało kontrolować przedsiębiorstwa holdingowe w krajach kontynentu europejskiego, natomiast Margarine - Union Ltd. miało za zadanie kontrolę holdingowych przedsiębiorstw, zajmujących się przeważnie produkcją margaryny w krajach anglosaskich.

Oba wymienione holdingowe towarzystwa posiadały łączny kapitał zakładowy, wynoszący 37,5 milionów funtów angielskich, z czego 2,5 miliona £ przypadło na akcje imienne.

Od dłuższego czasu prowadzone były pertraktacje między olbrzymim koncernem angielskim Lever Brothers Ltd. w Londynie a wymienionymi dwoma towarzystwami. Celem tych pertraktacyj było uzgodnienie działalności obu wielkich koncernów, wykluczenie wzajemnej konkurencji, specjalnie w krajach anglosaskich, podział rynku światowego i t. d. Koncern Lever Brothers Ltd. w Londynie, jako holdingowe towarzystwo, posiada kapitał zakładowy, wynoszący £ 58.530.000, z czego £ 2,4 milionów przypada na akcje imienne.

W grudniu 1929 r. odbyło się w Londynie walne zgromadzenie wymienionych towarzystw, przyczem Margarine - Unie N. V. w Amsterdamie i Margarine - Union Ltd. w Londynie występowały łącznie. Na powyższym zebraniu doszło do całkowitego uzgodnienia zamierzeń, i w rezultacie dokonana została fuzja między Unją Margarynową i Lever Brothers, drogą zorganizowania nowego towarzystwa holdingowego — „Unilever Limited“, o kapitale zakładowym £ 11.600.000, na który to kapitał złożyły się wyłącznie odpowiednio podwyższone kapitały, reprezentowane przez akcje imienne wspomnianych koncernów.

Statut nowego holdingowego towarzystwa „Unilever Limited“ nie został w całości opracowany. Uzgodniono jedynie zasady dalszej współpracy. „Unilever Limited“ stanowi więc jedną z najpotężniejszych światowych organizacyj, która postawiła sobie za zadanie daleko posunąć koncentrację w dziedzinie światowego prze-

mysłu tłuszczowego. Wspomniane nowe towarzystwo prowadzi w dalszym ciągu pertraktacje z samodzielnym koncernem amerykańskim Procter Gamble & Comp. jak również i z United Africa Company Ltd., które znajduje się w pewnej zależności od Lever Brothers. O potęgę tej organizacji świadczyć mogą kapitały zakładowe przedsiębiorstw holdingowych, stanowiące po dokonanej fuzji £ 37.500.000 + £ 58.530.000 = £ 96.030.000.— wartości nominalnej; faktyczna jednak wartość, jak twierdzą wtajemniczeni, znacznie przewyższa sumę 130 milionów funtów szterl.

Zachodzi pytanie, w jakim stopniu opisane wyżej przesunięcia w dziedzinie światowego przemysłu tłuszczowego odbijają się na stosunkach polskich, gdzie — jak wiadomo — obie grupy są reprezentowane. Unilever Ltd. posiada na obszarze celnym polskim 4 przedsiębiorstwa. Niewątpliwie skutki koncentracji, dokonanej w Londynie, odczuje i polski przemysł tłuszczowy. Symptomatycznym jest, że w organizowaniu w grudniu roku ubiegłego Syndykatu Polskich i Gdańskich Rafineryj Olejów Jadalnych brały udział przedsiębiorstwa, należące do Unilever Ltd.

Polska jest bardzo zachęcającym terenem do rozbudowy przemysłu tłuszczowego, znajdującego się dopiero w początkowym stadium rozwoju. Silniejsze zainteresowanie się naszym rynkiem ze strony Unilever Ltd. oznaczałoby wydatniejszy przyływ kapitałów angielskich i holenderskich, jak również modernizację całego polskiego przemysłu tłuszczowego.

Przemysł Kostno- klejowy.

Sytuacja przemysłu kostno-klejowego naogół nie uległa poprawie w roku sprawozdawczym, w porównaniu z rokiem 1928. W dziale sprzedaży produktów kostnych stwierdzić nawet należy dalsze pogorszenie, spowodowane ogólnym stanem gospodarczym kraju, a w szczególności zastojem w ruchu budowlanym i w przemyśle włókienniczym. Dumping rosyjski, który w drugiej połowie r. 1929 przybrał formę ostrej ofensywy ekonomicznej, spowodował konieczność obniżenia cen kleju kostnego. Dalszą konsekwencją tego stanu rzeczy było szukanie dróg eksportu na rynkach zamorskich. Celem częściowego przynajmniej zrównoważenia strat, wynikających z eksportu, starano się o utrzymanie wytwórczości na możli-

wie najwyższym poziomie, aby w ten sposób zredukować koszt własny produkcji.

Wytwórczość kleju wzrosła w roku sprawozdawczym o 10%; zbyt wewnętrzny kleju kostnego wyniósł zaledwie 1800 tonn. To też, pomimo energicznego podjęcia eksportu, zapasy kleju były we wszystkich fabrykach polskich bardzo znaczne i z końcem roku doszły do 40% produkcji. Unieruchomienie znacznych kapitałów w produktach gotowych wpłynąć musiało ujemnie na dążenia inwestycyjne i zmuszało do stosowania jaknajdalej idącej powściągliwości w tym kierunku.

Jedynym pomyślnym zwrotem w przemyśle kostno-klejowym był spadek cen kości; ceny wzrosły jednak ponownie w listopadzie r. 1929, w wyniku wprowadzenia nowej taryfy przewozowej. Cło wywozowe od kości zostało obniżone, wskutek porozumienia międzynarodowego, ze zł. 7 do zł. 6 od 100 kg.

Łój kostny znajdował całkowity zbyt w przetworze na produkty tłuszczowe: oleinę, stearynę i glicerynę. Natomiast fatalna konjunktura w rolnictwie wywołała zupełny zastój sprzedaży mąki kostnej; uprawiany w latach ubiegłych eksport do krajów północnych też ustał zupełnie, wskutek masowego zasypywania tych krajów rosyjską mąką kostną.

Farby i lakiery.

Mimo znacznie gorszej w roku sprawozdawczym niż w r. 1928 konjunktury, produkcja farb i lakierów utrzymuje się na poziomie roku poprzedzającego i wynosi 5 do 6 milionów kilogramów rocznie, co świadczy że krajowa produkcja farb i lakierów stopniowo wypiera import zagraniczny. W roku ubiegłym przystąpiono do produkcji niższych gatunków lakierów, aby w ten sposób przeciwdziałać wzrastającej konkurencji wyrobów niemieckich. Mimo to, jeszcze 20 do 30% zapotrzebowania wewnętrznego pokrywane jest przez import lakierów zagranicznych. Jeśli zważyć, że fabryki krajowe wyzyskują swoją zdolność produkcyjną zaledwie w 40% — wówczas trzeba dojść do przekonania, że ów import jest najzupełniej zbyteczny. Próby eksportu — mimo najlepszej zagranicznej opinii co do jakości polskich lakierów — tymczasem się nie udają; główną przeszkodą są wysokie ceny surowców (spirtusu, oleju lnianego i t. d.).

Wskazać trzeba, że produkcję lakierów celulozowych (których zastosowanie nie jest zre-

szta tak wielostronne, jak to się początkowo wydawało) — zajmuje się obecnie w Polsce 6 fabryk, zaś rozwój ich — mimo licznych przeszkód — jest zupełnie wyraźny.

Z postępów technicznych przedewszystkiem wskazać trzeba wprowadzenie licznych nowych aparatów, jak np. wirówek do klarowania i czyszczenia lakierów, różnorodnych maszyn do tarcia farb i emalii olejnych, nowoczesnego typu kotłów zamkniętych do gotowania olejów i estryfikacji kalafonji i t. d. Szczególnie ciekawe jest zastosowanie kotłów destylacyjnych do gotowania gęstego oleju lnianego; sam pomysł, i stosowanie kotła takiego typu, aby gotować olej bez dostępu powietrza — były patentowane jeszcze w r. 1906 przez ś. p. Władysława Lepperta. Obecnie produkowane aparaty stosują — zamiast próżni — dwutlenek węgla, zabezpieczający olej lniany od ciemnienia podczas ogrzewania.

Z postępów organizacyjnych zanotować należy dalszą konsolidację polskich fabryk lakierów na terenie Sekcji Farb i Lakierów Związku Przemysłu Chemicznego. Dzięki zbliżeniu poszczególnych fabryk na terenie Sekcji — udało się zawarcie konwencji, która ujednoladnia warunki sprzedaży dla fabryk związkowych. W wyniku tej konwencji, zrzeszone fabryki farb i lakierów miały możliwość względnej ochrony przed zalewem protestów wekslowych, które w roku ubiegłym wystąpiły w niespotykanych dotąd ilościach.

Przemysł perfumeryjno-kosmetyczny.

i wynosiła (w liczbach przybliżonych):

Mydeł toaletowych	2.500.000 kg.
Środków do pielęgnowania zębów	200.000 „
Kosmetyków	150.000 „
Perfum	60.000 „
Wód kolońskich	700.000 „

Przyczyn wzmożonej produkcji — mimo ogólnego obniżenia zdolności nabywczej kraju — należy się doszukiwać w zmniejszonym imporcie (import wyrobów perfumeryjnych w r. 1928 wyniósł 44.900 kg., w r. 1929 — 24.500

kg.; import kosmetyków w r. 1928 — 170.000 kg., w r. 1929 — 160.000 kg), co znów pozostaje w wyraźnym związku z pozytywnymi rezultatami Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu.

Przemysł gumowy.

Produkcja przemysłu gumowego wzrosła w ubiegłym roku o ok. 20 %, czego przejawem jest znaczniejszy, niż w roku poprzedzającym import kauczuku surowego: w r. 1928 — 3.400 tonn, w r. 1929 — 4.050 tonn. Przyczyna tego zjawiska — mimo ogólnych i specjalnych ciężkich warunków — leży w powstaniu dwóch nowych fabryk kaloszy i obuwia gumowego (Łódź i Krosno) oraz w częściowym uruchomieniu produkcji opon dętych i kiszek samochodowych. O ile ostatnie zjawisko jest ze wszelkich miar pożądane, o tyle szeroki rozrost produkcji obuwia gumowego może się stać racjonalny tylko pod warunkiem nastawienia części wytwórczości na eksport; zapoczątkowanie wywozu miało miejsce w r. 1929 — eksport wyniósł równowartość 10 milionów złotych. Na rynku polskim obserwujemy wyraźny nadmiar kaloszy, śniegowców, obuwia sportowego i t. d. — a w konsekwencji raptowny spadek cen, zupełnie nieuzasadniony kosztami produkcji. To też import tych artykułów spadł z 750 tonn w roku 1928 do 440 tonn w r. 1929. Istniejący jednak przywóz i zupełnie wyraźny dumping, uprawiany przez Rosję, która sprzedaje kalosze poniżej kosztów własnych produkcji — zdaje się kategorycznie wskazywać na konieczność nawiązania porozumienia między poszczególnymi fabrykami tego działu produkcji. Porozumienie takie zostało istotnie zawarte w lutym r. 1930. Podobne tendencje zarysowały się w roku ubiegłym między fabrykami, wytwarzającymi gumowe artykuły techniczne i chirurgiczne: mianowicie, Sp. Akc. „Wolbrom“ i Sp. Akc. „Kauczuk“ zorganizowały na terenie Warszawy wspólne biuro sprzedaży.

Konkurencja zagraniczna dawała się odczuwać nie tylko zresztą w dziedzinie obuwia gumowego. Towary niemieckie, mimo zakazów przywozu, przenikały na rynek polski przez inne kraje. Ochrona celna była mniej skuteczna niż w latach poprzednich, gdyż eksporterzy zagraniczni przystosowują towary przeznaczone dla naszego kraju do różniczkowanej polskiej taryfy celnej, łącząc ze sobą poszczególne wyroby gumowe w ten sposób, aby waga jednej

sztuki była wyższa od 100 gr. i płaciła dzięki temu niższą stawkę celną.

Surowiec kauczukowy w r. 1929 miał w dalszym ciągu tendencję zniżkową — w wyniku zerwania jeszcze w r. 1928 syndykatu angielsko - amerykańskiego.

Inne gałęzie przemysłu chemicznego.

Sytuacja w pozostałych gałęziach przemysłu chemicznego nie kształtowała się w roku sprawozdawczym pomyślnie. Ciężkie ogólne położenie odbiło się niekorzystnie na wytwórczości chemicznej. Należy jednak zanotować pewne postępy, zwłaszcza w zakresie uruchomienia nowych działów produkcji, mianowicie podjęcie fabrykacji kwasu mlekowego w Łodzi, ogni sztucznych w Poznaniu, szczotek węglowych w Ząkowicach. Posunęły się też na-

przód projekty uruchomienia w Polsce nowoczesnej instalacji do fabrykacji wody utlenionej w Ząkowicach. Odłogiem leży tymczasem wielki dział produkcji mas plastycznych, jednak i w tym również kierunku obserwujemy pewne realne posunięcia.

Uruchomienie produkcji technicznych papierów światłoczułych t. zw. „amonjakalnych“, szeroki rozwój fabrykacji acetylenu dissous, wreszcie rozszerzenie wytwórczości masek przeciwigazowych — uzupełniają scharakteryzowane wyżej postępy w dziedzinie fabrykacji nowych artykułów chemicznych.

Ogólny bilans przywozu i wywozu produktów chemicznych zobrazowany jest w poniższym zestawieniu:

Wyszczególnienie	P r z y w ó z			W y w ó z		
	1927	1928	1929	1927	1928	1929
	w t y s i ą c a c h z ł o t y c h					
Przemysł nieorganiczny:						
surowce	43.731	71.022	68.144	1.686	1.990	1.291
półprodukty	—	369	386	—	—	1
wyroby gotowe	34.294	44.032	50.346	14.051	23.857	26.583
Przemysł tłuszczowy:	78.025	115.423	118.876	15.737	25.847	27.875
surowce	13.435	22.484	21.898	48	5.194	9.842
półprodukty	77.576	74.439	88.053	564	569	330
wyroby gotowe	8.213	11.095	9.629	555	4.164	5.732
Przemysł suchej dest.:	99.244	106.018	119.580	1.167	9.927	15.904
surowce	884	1.838	1.464	79	53	398
półprodukty	1.623	1.775	2.898	8.963	8.560	8.679
wyroby gotowe	6.995	6.597	8.281	5.685	8.235	7.558
Przemysł syntetyczny:	9.502	10.210	12.643	14.727	16.848	16.635
surowce	—	—	—	100	—	—
półprodukty	8.540	9.952	11.840	128	20	31
wyroby gotowe	37.424	41.812	27.900	1.037	577	229
Przemysły różne:	45.964	51.764	39.740	1.265	597	260
surowce	14.179	28.301	27.546	123	497	353
półprodukty	9.444	—	5.454	2.869	—	59
wyroby gotowe	85.792	114.723	96.306	8.778	8.080	28.753
Razem	109.415	143.024	129.306	11.770	8.577	29.165
	342.150	426.439	420.145	44.666	61.796	89.839

Procentowe zestawienie przywozu i wywozu

Surowce	21%	29%	28%	4%	12%	13%
Półprodukty	29 „	20 „	26 „	28 „	15 „	10 „
Wyroby gotowe	50 „	51 „	46 „	68 „	73 „	77 „

Bilans handlowy przemysłu chemicznego.

Ogólna cyfra wartości przywozu produktów chemicznych w r. 1929 pozostała prawie bez zmian w porównaniu do r. 1928, natomiast struktura przywozu uległa

pewnemu przekształceniu. Spadł mianowicie przywóz wyrobów gotowych z 51% na 46%, przy jednoczesnym wzroście przywozu surowców i półproduktów. Świadczy to o dalszym rozwoju produkcji chemicznej, zaspakajającej

coraz szerzej spożycie wewnętrzne. Korzystne zmiany zaszły również w wywozie, wykazując wzrost 45% w stosunku do r. 1928, przyczem od kilku lat przeważa zwiększenie wywozu wyrobów gotowych.

Analizując poszczególne pozycje, podkreślić należy w pierwszym rzędzie zwiększenie przywozu wyrobów gotowych przemysłu nieorganicznego. Przedewszystkiem zaciążył tu wzrost przywozu żużli Thomasa o 9.000.000 zł. i kwasu azotowego o 1.000.000 zł., natomiast przywóz azotniaku, wynoszący w r. 1928 przeszło 5.500.000 zł. nie istniał zupełnie, wskutek zmniejszonego zapotrzebowania, wywołanego kryzysem gospodarczym w rolnictwie, i zwiększonej produkcji azotniaku w zakładach chorzowskich.

W grupie tłuszczowej obserwujemy znaczny wzrost przywozu surowych olejów roślinnych, służących do fabrykacji mydła i tłuszczów jadalnych, co jest wynikiem rozwoju przemysłu tłuszczowego.

W przemyśle syntetycznym zmniejszył się przywóz barwników o 8.000.000 zł. i garbniaków o 6.000.000 zł., co jest wynikiem załamania się konjunktury w przemyśle garbarskim i włókienniczym.

Charakterystyczne zmiany zaszły w przemyśle gumowym. Przywóz wyrobów gotowych

zmniejszył się o 13.000.000 zł., w czym przywóz kaloszy i obuwia gumowego o 8.000.000 zł. O ile dotąd byliśmy poważnymi importermi kaloszy i obuwia gumowego, to obecnie wskutek uruchomienia szeregu fabryk nietylko zmniejszył się przywóz, ale rozpoczęty został jednocześnie wywóz na szeroką skalę, wynoszący w r. 1929 równowartość 10.000.000 zł.

Zmniejszył się również przywóz wyrobów perfumeryjnych i kosmetycznych o około 7.000.000 zł.

Znaczny wzrost wywozu produktów chemicznych w r. 1929 zawdzięczać należy wywozowi obuwia gumowego, jedwabiu sztucznego i azotniaku.

Wywóz jedwabiu sztucznego osiągnął w r. 1929 cyfrę 10.000.000 zł.; zwrot cła, przyznany przez Rząd przy wywozie jedwabiu sztucznego, ułatwił w znacznym stopniu rozwój ekspansji w tej dziedzinie. Wywóz azotniaku osiągnął cyfrę 4.700.000 zł.; w r. 1928 wywóz tego produktu nie istniał zupełnie. Osłabienie spożycia wewnętrznego w grupie nawozów sztucznych zmusiło do ulokowania części zapasów na rynkach zagranicznych.

Obrót handlowy w zakresie produktów chemicznych z poszczególnymi państwami przedstawiał się w ciągu 3-ch lat jak następuje:

Nazwa kraju	P r z y w ó z						W y w ó z					
	w t y s i ą c a c h z ł o t y c h											
	1927	0/0	1928	0/0	1929	0/0	1927	0/0	1928	0/0	1929	0/0
Anglja	34.077	10	36.817	9	25.733	6	3.411	8	2.316	4	3.264	4
Austrja	16.882	5	15.112	4	13.242	3	1.409	3	1.308	2	3.816	4
Belgja	8.128	3	11.968	2	20.985	5	1.082	3	12	—	1.240	1
Czechosłowacja	12.238	3	12.060	3	14.600	3	3.915	10	4.736	8	3.864	4
Danja	19.220	6	20.491	5	26.456	6	—	—	12	—	1.426	2
Francja	34.368	10	31.413	8	25.435	6	263	—	19	—	858	1
Holandja	13.355	4	13.865	3	15.694	4	684	2	1.228	2	2.579	3
Łotwa	9.354	3	8.840	2	4.376	1	991	2	6.392	10	5.003	6
Niemcy	118.691	31	149.300	35	152.821	36	11.325	29	20.883	33	37.706	42
Rosja (Z. S. S. R.)	550	1	2.699	1	5.451	1	971	2	2.362	4	2.561	3
Rumunja	261	—	147	—	286	—	942	2	1.393	2	1.422	2
Stany Zjedn. Am. Półn.	2.538	1	19.563	5	16.599	4	1.901	5	1.611	2	2.438	3
Szwajcarja	5.134	2	10.837	2	6.665	1	161	—	104	—	1.192	1
Szwecja	3.750	1	5.633	1	4.742	1	1.776	5	1.879	3	2.570	3
Węgry	438	—	116	—	1.400	—	590	1	340	—	1.256	2
Włochy	2.414	1	4.039	1	5.507	1	50	—	50	—	486	—
Inne kraje	67.217	20	83.539	19	80.154	20	9.155	28	17.151	30	18.158	19
Razem	348.615	100	426.439	100	420.145	100	38.626	100	61.796	100	89.839	100

* * *

Ubiegły rok 1929 był dziewiątym z kolei okresem działalności Związku Przemysłu Chemicznego R. P. Ilość członków w dn. 31 grudnia 1929 wynosiła 104, zaś ilość przedsiębiorstw zrzeszonych w Związku bądź bezpośrednio, bądź przez organizacje fachowe, wynosiła się cyfrą ok. 320.

Poniższe zestawienie wykazuje stopniowy wzrost liczby członków Związku:

Na dzień 31.XII.1921 Związek liczył 31 członków

„	„	1922	„	„	46	„
„	„	1923	„	„	61	„
„	„	1924	„	„	69	„
„	„	1925	„	„	70	„
„	„	1926	„	„	79	„
„	„	1927	„	„	96	„
„	„	1928	„	„	102	„
„	„	1929	„	„	104	„

W r. 1929 odbyły się 4 ogólne zebrania Związku, z których 3 miały charakter raczej formalny, gdyż zwołane zostały w wyniku przyznanego naszej organizacji ustawowego uprawnienia wyboru radców do Izby Przemysłowo-Handlowych. W roku sprawozdawczym powołani zostali przez ogólne zebrania Związku Przemysłu Chemicznego: p. Dr. Zygmunt Kłównowski, w dn. 29 stycznia, na radcę Izby w Sosnowcu, p. Ludwik Chomiński, w dn. 8 marca, na radcę Izby w Wilnie, p. Inż. Henryk Kułakowski i p. Maksymilian Chyżewski, w dn. 10 kwietnia, na radców Izby w Krakowie.

Dn. 13 marca 1929 odbyło się pod przewodnictwem p. Dr. Józefa Landaua zwyczajne zebranie ogólne członków Związku. Po zatwierdzeniu sprawozdania rachunkowego za r. 1928 i protokołu Komisji Rewizyjnej — zebrani wybrali ponownie ustępujących z kolei starszeństwa członków Zarządu pp. Inż. Zygmunta Leperta, Marjana Lewandowskiego, Inż. Tomisława Morawskiego, Inż. Edwarda Natansona, Inż. Wiktora Sommera, Inż. Feliksa Wiślickiego.

Do Komisji Rewizyjnej ponownie powołano pp. Inż. Czesława Knoffa, Dr. Stefana Otolskiego, Wacława Zborowskiego.

Po zakończeniu formalnej części zebrania — p. Andrzej Wierzbicki, Dyrektor Naczelny Centralnego Związku P. P. G. H. i F., wygłosił nader interesujący referat o sytuacji politycznej na tle ogólnych stosunków w kraju.

Zarząd Związku składał się w roku ubiegłym z 17-tu członków i odbył 7 posiedzeń. Ponadto miał miejsce szereg posiedzeń Prezydium Zarządu oraz specjalnych narad. Wszystkie ważniejsze sprawy, stanowiące przedmiot działalności Związku, były omawiane na wskazanych zebraniach.

Podobnie jak w latach poprzednich, specjalne zagadnienia, dotyczące poszczególnych gałęzi

przemysłu chemicznego, były rozważane na terenie sekcji fachowych. W roku sprawozdawczym działało 6 następujących sekcji: przetwórczo-smołowa — pod przewodnictwem p. Inż. Włodzimierza Płużańskiego, tłuszczowa — pod przewodnictwem p. Inż. Jana Podraszki, farmaceutyczna — pod przewodnictwem p. Dr. Stefana Otolskiego, farb i lakierów — pod przewodnictwem p. Dr. Władysława Węgrzynowskiego, gumowa — pod przewodnictwem p. Henryka Skowrońskiego, perfumeryjna — pod przewodnictwem pp. Dr. Gustawa Litterera i Henryka Żaka. Charakter sekcji miały też wchodzące w skład naszego Związku: Przemysł Superfosfatowy Związek Zawodowy, oraz Związek Gospodarczy Gazowni i Zakładów Wodociągowych.

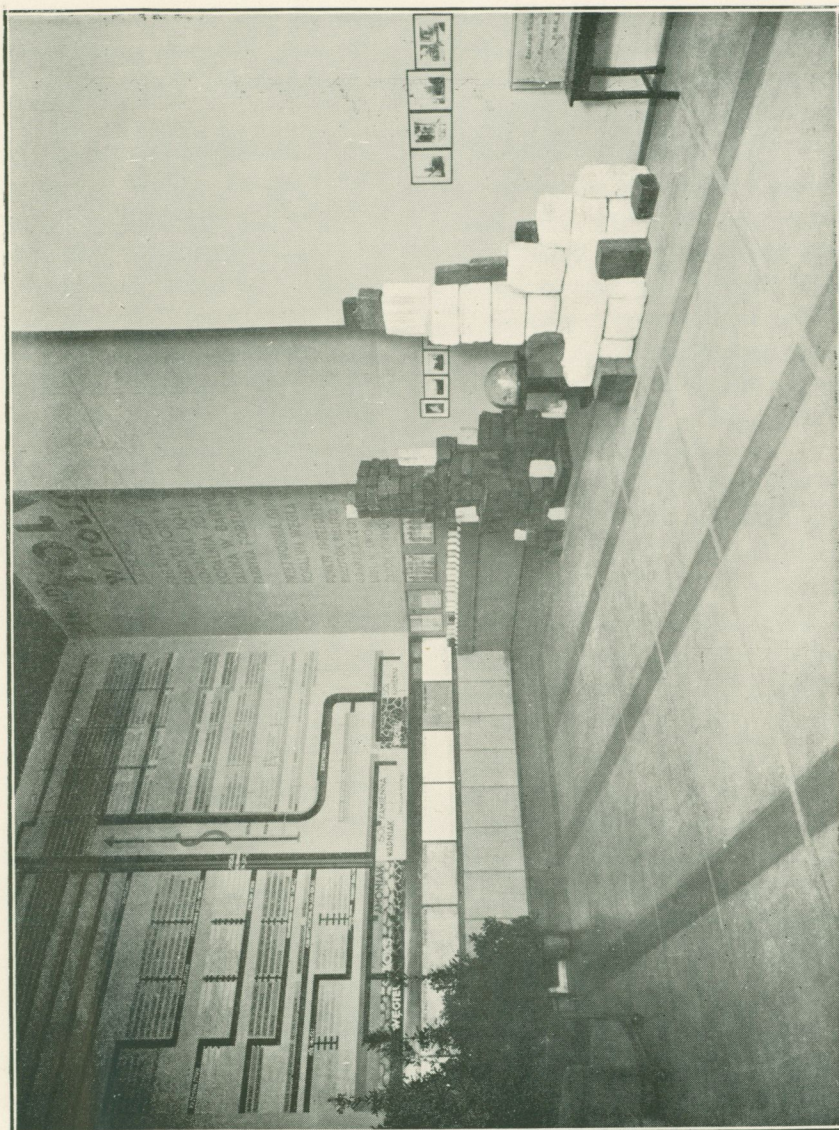
Nader owocna i celowa działalność sekcji nakazuje popieranie i rozwijanie tej formy organizacyjnej. W szczególności — wydaje się pożądanym stworzenie sekcji nawozowej, która miałaby wielkie zadania do spełnienia.

Sekcja Chemiczna Związku Fabrykantów w Poznaniu przestała pełnić rolę poznańskiego Oddziału Związku; nie przestajemy jednak komunikować się z tą organizacją w sprawach większej wagi.

W r. 1929 pracowały z ramienia Związku następujące komisje: Wystawowa, Kolejowa i Sekcja Eksportowa.

Powszechna Wystawa Krajowa. Głównym zadaniem działającej od początku r. 1928 Komisji Wystawowej było przygotowanie działu chemicznego P. W. K. w Poznaniu.

Wstępne prace Komisji, polegające na przeprowadzeniu propagandy, zjednaniu wystawców i rozdzieleniu miejsc w pawilonie chemicznym, były zakończone w początkach roku sprawozdawczego. Punkt ciężkości działalności zeszłorocznej leżał w zorganizowaniu Wystawy na miejscu oraz zatwierdzeniu nadsyłanych projektów stoisk i pawilonów. Związek Prze-

Wnętrze pawilonu Zakładów Solvay w Polsce na Powsz. Wyst. Krajowej

mysłu Chemicznego, jako odrębna jednostka, również wziął udział w Wystawie, eksponując tablice i wykresy, które przedstawiały postępy polskiej produkcji chemicznej.

Dział chemiczny P. W. K. zorganizowany został w ten sposób, że większy przemysł chemiczny zajął specjalny pawilon powierzchni 3.000 mtr.² w wielkoprzemysłowej części Wystawy, drobna wytwórczość chemiczna zajęła ok. 1.000 mtr.² w sąsiedztwie przemysłu spożywczego, wreszcie nawozy sztuczne wzniosły specjalny pawilon na terenach wystawy rolniczej.

Dział pierwszy obejmował przedsiębiorstwa następujących kategorii: wielki przemysł nieorganiczny, destylacja i ekstrakcja drzewa, destylacja węgla, produkty przejściowe i barwniki, materiały wybuchowe, sztuczny jedwab, przemysły: farmaceutyczny, tłuszczowy, kostny, perfumeryjno - kosmetyczny. W drugim pawilonie chemicznym na terenach zachodnich Wystawy znalazły pomieszczenie mniejsze firmy, wytwarzające artykuły techniczno-chemiczne. Wreszcie budynek nawozów sztucznych zajęty został przez Państwową Fabrykę Związków Azotowych w Chorzowie, Związek Przemysłu Superfosfatowego, Sp. Akc. Eksploatacji Soli Potasowych i fabrykę syntetycznego amoniaku, stanowiącą własność Skarbofermy. Ogółem w działach chemicznych wystawiało 127 przedsiębiorstw, z których 86 uzyskało odznaczenia, przyznane przez Sąd Konkursowy Wystawy, zaś 30 — odznaczenia rządowe. Lista odznaczonych fabryk znajduje się na końcu niniejszego sprawozdania.

Wysoki poziom artystyczny, konsekwentnie utrzymywany w urządzeniu wewnętrznym, oraz charakter poszczególnych stoisk sprawiał, że całość pawilonu chemicznego dawała interesujący i skończony efekt wystawowy. Jest to niewątpliwa zasługa Komisji Wystawowej Związku, która dostrajała poszczególne projekty stoisk do ogólnego wysokiego poziomu; jako doradcę artystycznego zaangażowaliśmy w roku ubiegłym znanego i cenionego artystę, p. Tadeusza Gronowskiego, który jest też autorem wszystkich eksponowanych przez Związek na Wystawie wykresów.

Mimo początkowych trudności i sceptycznego stanowiska niektórych sfer wobec idei Powszechnej Wystawy Krajowej, z chwilą gdy zapadła ostateczna decyzja co do jej organizacji,

wszystkie niemal przedsiębiorstwa chemiczne wzięły w niej udział, pragnąc zadokumentować doniosłość przeglądu dorobku gospodarczego Polski. Wystawa wykazała wielki postęp gospodarczy dokonany w ubiegłym 10-cioleciu, zbliżyła producenta z konsumentem, była demonstracją licznych wartości naszego kraju wobec zagranicy. Wystawa była prawdziwą syntezą wszystkich wysiłków ekonomicznych, kulturalnych i politycznych społeczeństwa; była symbolem wszystkich aspiracji, najobszerniejszym i najzupełniejszym obrazem zdolności produkcyjnych, poczyniń dokonanych w dziesięcioleciu, oraz przyszłych możliwości.

Wystawę zwiedziło 3 miliony osób, wśród nich wiele wycieczek zagranicznych, częstokroć z wysokimi dygnitarzami państwowymi na czele. Jeżeli zważyć, że P. W. K. zorganizowana była znakomicie, otwarta i urządzona w przewidzianym terminie, zamknięta prawie bez deficytu finansowego — to trzeba dojść do wniosku, że Wystawa spełniła w całej rozciągłości wszystkie istotne swoje zadania.

Sprawy Kolejowe.

Z dniem 1 października 1929 weszła w życie nowa taryfa kolejowa, która zarówno pod względem struktury, jak tendencji gospodarczych w niej ujawnionych, znacznie odbiega od taryfy uprzednio obowiązującej. Całkowita rewizja przepisów i stawek taryfowych była niezbędna z dwu zasadniczych powodów. Przedewszystkiem — dawna taryfa, oparta na przedwojennych obcych wzorach, a przekształcona doraźnie w okresach inflacji marki i stabilizacji złotego, przestała odpowiadać zmienionemu układowi stosunków gospodarczych w Polsce. Pozatem — stan kolei wymaga wydatnego podwyższenia dochodów, celem pokrycia wydatków wynikających z rozszerzenia taboru kolejowego, renowacji urządzeń kolejowych, zwiększenia zdolności przepustowej linii i t. d. Niemożność całkowitego zaspakajania normalnych potrzeb w tej dziedzinie od wielu lat osłabiała zdolność przewozową kolei i z konieczności ścieśniała ruch transportów. Rewizja taryfy kolejowej, prowadzona pod hasłem zwiększenia dochodów, stała się więc koniecznością; sfery gospodarcze nie mogły przeciwstawiać się zamierzeniom Rządu, rozumiejąc że rozwój komunikacji i dostosowanie jej do nowoczesnych wymagań jest jednym z podstawowych czynników postępu ekonomicznego. Stwierdzić jed-

nak należy, że termin wprowadzenia w życie podwyższonej taryfy wybrany został niezupełnie szczęśliwie, gdyż przypadł w okresie ogólnej depresji na rynku polskim i w niektórych wypadkach pogłębił ujemną koniunkturę.

Wskutek powyższych tendencji, nie można było uniknąć podwyższenia kosztów przewozu również w grupie produktów chemicznych. Przyczem stwierdzić trzeba, że najsilniej odczuły je zwłaszcza towary małowartościowe, transportowane na znaczniejsze odległości. W dawnej taryfie procentowe zmniejszenie stawek w miarę wzrastania odległości było bardzo wyraźne; natomiast w nowym baremie przyjęto za zasadę, że przewoźne nie może być niższe od 2-ch groszy od tonno-kilometra, co odpowiada kosztowi własnemu przewozu. W rezultacie — frachty na surowce i półprodukty, przewożone na dużych odległościach, zostały podwyższone w znaczniejszym stopniu, niż na inne artykuły. Taki stan rzeczy jest zresztą wynikiem braku spławnych dróg wodnych, które w innych krajach służą celom transportu produktów małowartościowych.

Prace taryfowe objęły przede wszystkim sprawę rozwinęcia nomenklatury i dostosowania jej do wymagań życia. Szybki rozwój przemysłu chemicznego w Polsce znalazł odzwierciedlenie we wprowadzeniu do nomenklatury kolejowej szeregu produktów, dotychczas tam nie uwzględnionych. To też ilość pozycji w grupie chemicznej wzrosła z 80-ciu do ok. 200; równolegle poprawiono niezupełnie ścisłą nomenklaturę chemiczną. Klasyfikacja poszczególnych towarów uległa całkowitej zmianie, zaś opłaty przewozowe takiemu przerechowaniu, aby je dostosować do wartości towarów. Ilość taryf wyjątkowych została powiększona, zgodnie ze zmienionymi warunkami gospodarczymi.

Największą bodaj uwagę zwrócono na taryfy w grupie nawozów sztucznych: przewoźne podniesiono wprawdzie nieznacznie na bliskich przestrzeniach, natomiast na dalszych odległościach obniżono o ok. 10% — aby nawozy sztuczne dotrzeć mogły do najdalszych krańców Rzeczypospolitej.

Doniosłem posunięciem jest niskie taryfowanie drobnicowych przesyłek nawozów sztucznych — prawie narówni z ładunkami wagonowymi, co umożliwi drobnemu rolnictwu sprowadzanie niewielkich ilości nawozów, poprzed-

nio prawie niewykonalne wskutek zbyt wielkiej rozpiętości stawek przewozowych.

Pozorne zmniejszenie dochodów kolei z przesyłek nawozów sztucznych znajdzie rekompensatę we wzmożonych przewozach ziemiopłodów.

Koszty przewozowe obniżone zostały dla superfosfatów, poczynając od 200 klm.; dla azotniaku, saletry syntetycznej i siarczanu amonu — poczynając od 500 klm. Ogólnemu obniżeniu uległy również koszty przewozu krajowych fosforytów i mączek fosforycznych. Natomiast frachty na sole potasowe na przestrzeniach powyżej 700 klm. zostały podwyższone, z uwagi na niemożliwość obniżenia przewoźnego poniżej kosztów własnych.

Podobnie uległy podwyżce koszty przewozu surowców do fabrykacji nawozów sztucznych, jak importowanych fosforytów, kwasu siarkowego, wapienia i wapna palonego. Aczkolwiek podwyżka ta była nieco mniejsza, niż w stosunku do innych produktów, jednak ogólna zasada niepodwyższania kosztów przewozu nawozów została złamana. W ostatecznym rezultacie — wzrost kosztów przewozu surowców zniwelować może efekt zniżek na nawozy sztuczne.

W grupie produktów suchej destylacji węgla, koszty przewozu smoły surowej uległy nieznacznej zwwyżce, natomiast cały ciężar podwyżki ok. 25%-owej został rozłożony na wyroby gotowe. Nowością jest stosunkowo niskie taryfowanie smoły preparowanej, przeznaczonej do budowy dróg.

W grupie suchej destylacji drzewa zachowany został analogiczny układ, premjujący przewozy drzewa. Mniej właściwie została ujęta taryfa na przewóz węgla drzewnego, dla którego zastosowano zbyt wysoką podwyżkę.

Przemysł, oparty na przerobie soli, doczekał się po wielu latach starań wydatnego obniżenia kosztów przewozu soli przemysłowej, sięgającej dotąd wysokości 40% ad valorem.

Udoskonalone zostały specjalne przepisy w zakresie przewozu materiałów wybuchowych; obniżono koszty przewozu drobnicy, co w tej grupie posiada zasadnicze znaczenie.

Taryfy na towary interesujące przemysł olejarski naogół nie zostały podwyższone, wskutek nader trudnej sytuacji tej gałęzi wytwórczości.

W przemyśle tłuszczowym, barwnikarskim, lakierniczym i t. d. zastosowano ogólnie przyjęte normy podwyżki, niejednokrotnie dość uciążliwe.

Jeśli chodzi o ogólną charakterystykę nowej taryfy przewozowej, to należy podkreślić jej jasność i przejrzystość, dokładną klasyfikację, ulepszenie zasadniczych przepisów taryfowych, wreszcie uwzględnienie specjalnych potrzeb przemysłu — drogą stosowania taryf wyjątkowych. Te dodatnie wyniki uzyskane zostały przede wszystkim dlatego, że twórcy taryfy współpracowali stale z przedstawicielami najszerszych sfer gospodarczych, badając ich opinie i żądania nawet w najdrobniejszych sprawach. To też nowa taryfa odzwierciedla w wysokim stopniu wszelkie nowoczesne tendencje gospodarcze, wykazując przystosowanie do wymagań życia. Jak w każdym nowym opracowaniu, również w omawianej taryfie dostrzec można pewne braki i niedokładności, o charakterze raczej formalnym. Specjalne dodatki do taryfy, ogłaszane co miesiąc, usuwają niedomagania, jakie trudno było przewidzieć zgóry.

Doniosłe znaczenie posiada wybitnie ulgowe taryfowanie transportów idących przez Gdańsk i Gdynię, celem odciążenia szeregu towarów idących dotąd na terytorjum polskie przez porty niemieckie, względnie w odwrot-

nym kierunku. Skoncentrowanie transportów doprowadzić musi w przyszłości do rozwoju bezpośredniej komunikacji morskiej, i podnieś niezawodnie dochodowość polskich kolei.

Przedmiotem prac Związku w zakresie spraw kolejowych były ponadto związkowe taryfy międzynarodowe. Celem ułatwienia eksportu artykułów chemicznych, należało współdziałać w odpowiednim układaniu związkowych taryf kolejowych, realizując postulat obniżania kosztów przewozu, tranzytu i t. d.

Związek Przemysłu Chemicznego interwenjował wreszcie w sprawach podstawiania wagonów poszczególnym przedsiębiorstwom. Brak wagonów odczuwany był w bardzo silnym stopniu szczególnie zimą; możliwość porozumiewania się z Min. Komunikacji umożliwiła pokonanie wielu przerw transportowych.

Sekcja Eksportowa.

Prace Sekcji Eksportowej polegały na popieraniu wszelkich usiłowań, związanych z wywozem produktów chemicznych. System zwrotu cel przy wywozie został rozszerzony w zakresie chemikalijskich w r. 1929, obejmując eksport ceraty i bieli cynkowej. System ten daje niewątpliwie pozytywne rezultaty, czego dowodem jest wzrost eksportu. Porównawcze zestawienie zaświadczeń eksportowych, wydanych przez Sekcję Eksportową w latach 1928 i 1929, przedstawia się jak następuje:

Wyszczególnienie	1928		1929	
	kg.	zł.	kg.	zł.
Cerata	—	—	22.584	129.320
Biel cynkowa	—	—	2.127.940	2.854.142
Ług potasowy, żelazocyjanki sodu i potasu, błękit paryski	1.079.262	2.114.348	1.028.283	1.977.484
Materiały wybuchowe i zapalające	6.483	311.643	130.114	694.167
Chloran potasu	1.430	13.490	332.826	265.698
Jedwab sztuczny	23.530	366.115	679.407	12.880.383
Razem . .		2.805.996		18.001.194

Wywóz produktów chemicznych na podstawie zwrotu cel odbywa się prawie do wszystkich państw Europy, do Ameryki Północnej i Południowej oraz do Azji.

Sekcja Eksportowa zajmowała się ponadto badaniem koniunktur światowych i możliwości zbytu poszczególnych produktów, opierając się w dużej mierze na publikacjach, pracach i po-

mocy znakomicie rozwijającego się Państwowego Instytutu Eksportowego. Sekcja prowadziła też akcję w kierunku zniesienia trudności i ograniczeń, stosowanych do produktów wywożonych z Polski.

Prasa.

Związek komunikował się ze zrzeszonymi przedsiębiorstwami nie tylko na drodze bezpośredniej, a więc przez osobiste konferencje, rozmowy i przez wymianę listów, lecz również przy pomocy swego stałego organu prasowego. „Wiadomości Przemysłu Chemicznego“, wydawane przez nas rok czwarty, nadal docierały 1-go i 15-go każdego miesiąca do rąk wszystkich członków Związku. W roku sprawozdawczym zrealizowane zostało porozumienie między organem Chemicznego Instytutu Badawczego „Przemysłem Chemicznym“ i naszym wydawnictwem. Od dn. 1 stycznia r. ub. oba czasopisma ujednolaciły format, ukazują się w jednakowych odstępach czasu, zaś odbiorcy jednego z nich otrzymują również drugie. Nie wpływa to w żadnym stopniu na regularność ukazywania się „Wiadomości“, które dostarczane są członkom Związku niezależnie od „Przemysłu Chemicznego“, mimo że inni odbiorcy tych czasopism otrzymują je zbroszurowane razem. Wychodziliśmy tu z założenia, że jednym z najważniejszych warunków należytego informowania członków Związku o sprawach bieżących jest jaknajrychlejsze ich referowanie. Dlatego też przykładamy wielką wagę nie tylko do regularnego wydawania, lecz również do punktualnego dostarczania „Wiadomości“ członkom Związku.

Niezależnie od łamów własnego wydawnictwa — Związek starał się oświetlać wszystkie ważniejsze sprawy przemysłu chemicznego w prasie codziennej, ogólnogospodarczej i zawodowej. Z pośród wydawnictw polskich bliżej współpracowaliśmy z „Gazetą Handlową“ — jedynym dziennikiem, poświęconym sprawom gospodarczym. Nie zaniechaliśmy jednak uprzednio prowadzonej współpracy z innymi dziennikami stołecznymi i prowincjonalnymi, zasilając je w miarę potrzeby specjalnymi artykułami, bądź wzmiankami kronikarskimi.

Rok ubiegły przyniósł kilka wydawnictw, organizowanych z racji Powszechnej Wystawy Krajowej. Wydawnictwa te, wśród których na pierwszym miejscu wymienić należy wypuszczony przez Uniwersytet Poznański „Bilans Gospodarczy Dziesięciolecia Polski Odrodzo-

nej“, zawierały obszerne monografie, poświęcone przemysłowi chemicznemu i dające syntetyczny obraz spraw, związanych z tą gałęzią przemysłu.

Podobnie jak w latach poprzednich, utrzymywaliśmy ścisły kontakt z doskonale redagowanym miesięcznikiem francuskim — „Chimie & Industrie“, umieszczając tam stale kroniki polskie, poświęcone oświeceniu tych zagadnień, na które należy zwrócić uwagę zagranicy. Organ niemieckiego Związku Przemysłu Chemicznego — „Die Chemische Industrie“ nadal referuje ważniejsze zagadnienia polskie, posiłkując się przede wszystkim materiałem, publikowanym w „Wiadomościach Przemysłu Chemicznego“.

Centralny Związek.

Uzgadnianie stanowiska poszczególnych działów produkcji i wymiany posiada w Polsce szczególną doniosłość. Najważniejszym terenem, gdzie taka koordynacja może się odbywać, jest naczelną reprezentacją polskiej wytwórczości — Centralny Związek Polskiego Przemysłu, Handlu i Finansów. Rola tej organizacji polega zresztą nie tylko na wskazanej akcji uzgadniania poglądów. Wszystkie ważniejsze sprawy natury ogólnoprzemysłowej znajdują wszechstronne oświecenie na posiedzeniach Rady, Zarządu i Prezydium Centralnego Związku. Zańcjonowane w r. 1928 konferencje dyrektorów organizacji, wchodzących w skład Centralnego Związku, prowadzone były nadal w roku sprawozdawczym, przyczyniając się do pogłębienia znajomości bieżących zagadnień gospodarczych. Związek Przemysłu Chemicznego bierze gorliwy udział we wszystkich tych pracach, uczestnicząc przez swych przedstawicieli w zebraniach, zwoływanych przez Centralny Związek.

Izby Przemysłowo-Handlowe.

Rok 1929 był drugim rokiem działalności stołecznej Izby Przemysłowo-Handlowej i zakończył ostatecznie akcję organizacji Izb na terenie całej Rzeczypospolitej. Związek Przemysłu Chemicznego posiada swych przedstawicieli — wybranych bądź pośrednio bądź bezpośrednio — we wszystkich Izbach Przemysłowo-Handlowych. Pożyteczna działalność Izb, będących instytucjami urzędowymi — jako oficjalne przedstawicielstwa sfer gospodarczych — pogłębia się w związku z nowocześnie pomyślanem ustawodawstwem

o Izbach Przemysłowo-Handlowych. W szczególności udział przedstawicieli wolnych zrzeszeń gospodarczych stanowi szczęśliwe rozwiązanie trudnego problemu pogodzenia działalności tych zrzeszeń z formalnem przedstawicielstwem przemysłu. Związek nasz współdziałał specjalnie blisko z warszawską Izbą Przemysłowo-Handlową, biorąc udział we wszystkich niemal zwoływanych przez Izbę zebraniach, a w każdym razie wypowiadając się w zakresie tych powierzonych Izbie spraw, jakie dotyczyły bądź bezpośrednio bądź pośrednio wytwórczości chemicznej.

W dążeniu do najściślejszego zbliżenia wytwórców i konsumentów — a ściślej mówiąc — kupców branży chemicznej, Związek Przemysłu Chemicznego poczynawszy od r. 1928 inicjował na terenie Izb Przemysłowo-Handlowych konferencje, w których uczestniczyli przemysłowcy i handlowcy chemiczni. Zebrania takie miały miejsce w Katowicach, we Lwowie, w Krakowie i dały jaknajlepsze rezultaty.

Zachęcona doświadczeniem prowincji, Izba Przemysłowo-Handlowa w Warszawie zorganizowała analogiczne zebranie w połowie grudnia 1929, przyczem wyzyskana została — jako ściślejszy teren zebrania — komisja racjonalizacji Izby. Wychodzono mianowicie z założenia, że jednym z przejawów racjonalizacji powinno być owo zbliżenie, prowadzące z jednej strony do przystosowania typu wytworów do istniejących potrzeb rynku wewnętrznego, z drugiej — do zaniechania zbędnego importu wytwarzanych w kraju artykułów.

Zebranie warszawskie przekonało, że podobne konferencje nie tylko mają poważne znaczenie ogólne, lecz są również życiową potrzebą zarówno z punktu widzenia przemysłowca jak kupca. W naradach wzięło udział kilkadziesiąt osób, reprezentujących najpoważniejsze placówki chemiczne przemysłowe i handlowe, działające na terytorjum warszawskiej Izby Przemysłowo-Handlowej. Przeprowadzona dyskusja wskazała ogrom materiału; dlatego też nie porzeczono na doraźnej wymianie zdań, lecz wyłoniono specjalną podkomisję, która się zajmie opracowaniem wysuniętych przez zebranie tematów. W skład podkomisji weszli przedstawiciele przemysłu i handlu chemicznego, w ogólnej ilości 7-miu osób.

Współpraca z innemi organizacjami.

Związek utrzymywał bliską łączność z placówkami dyplomatycznymi polskimi zagranicą i zagranicznymi w kraju, z izbami polsko-zagranicznymi oraz obcemi, z instytucjami rządowymi, przemysłowymi i społecznymi. Wszystkim tym instytucjom oraz wielkiej ilości osób prywatnych udzielaliśmy licznych wiadomości z zakresu przemysłu chemicznego, uważając informowanie opinii publicznej za jeden z naszych podstawowych obowiązków.

Związek ma swych reprezentantów na terenie różnych instytucyj o charakterze doradczym lub opiniodawczym. Tak więc p. Prof. E. Trepka jest delegatem Związku do Komisji Traktatowej, Rady Ochrony Pracy i Polskiego Komitetu Normalizacyjnego; p. Inż. T. Zamoyski — do Państwowej Rady Spirytusowej, Rady Towaroznawczej, Centralnej Komisji Przywozowej; p. A. Barszczewski — do Państwowej Rady Kolejowej i do Ziemskiego Zarządu Funduszu Bezrobocia; p. Dr. J. Landau zasiada w Komitecie Dyskontowym Banku Polskiego; p. Inż. E. Natanson — w Wojewódzkiej Radzie Wodnej; p. Dyr. W. Zdankowski — w Państwowej Naczelnej Radzie Zdrowia; p. Inż. J. Podraszko — w Radzie Nadzoru nad artykułami żywności i przedmiotami użytku.

Sprawy spirytusowe.

Związek Przemysłu Chemicznego poświęcał wiele uwagi zagadnieniom, związanym z cenami spirytusu oraz metodami jego skażania. Przemysł chemiczny jest w wysokim stopniu zainteresowany kierunkiem naszej polityki spirytusowej; przedstawiciel Związku w Państwowej Radzie Spirytusowej stale broni poglądów, że najniższe ceny i najliberalniejsze przepisy skażania spirytusu dla przemysłu chemicznego są jednym z podstawowych warunków rozwoju tej gałęzi wytwórczości. Wprawdzie polityka cen spirytusu niezawsze jeszcze idzie po linii najżywniejszych potrzeb przemysłu chemicznego; wskazać można np. na wysokie ceny spirytusu do wyrobu specyfików farmaceutycznych. Stwierdzić jednak należy, że pogląd o konieczności obniżenia cen spirytusu na potrzeby przemysłowe przenika coraz głębiej do świadomości czynników decydujących, które rozumieją że potanieńie spirytusu przyniesie w konsekwencji wzrost jego spożycia na cele przemysłowe i techniczne.

W roku sprawozdawczym nie ogłoszono nowego cennika spirytusowego, obowiązywały

przeto ceny z r. 1928. Podobne ustabilizowanie na czas pewien ceny spirytusu jest niewątpliwie zjawiskiem dodatnim; nie bowiem nie wpływa tak destrukcyjnie na normalną pracę przemysłową, niż ciągle zmiany warunków tej pracy. To też z zadowoleniem obserwowaliśmy pewne utrwalenie cen spirytusu, dążąc jednak kategorycznie do obniżenia ich w tych wszystkich wypadkach, gdy warunki działalności przemysłowej, a zwłaszcza wzrastająca konkurencja zagraniczna, zagrażały rozwojowi opartych na spirytusie gałęzi przemysłu chemicznego.

Sprawa skażenia spirytusu jest zagadnieniem złożonym. Wchodzą bowiem w grę takie trudności, jak np. możliwość nadużyć ze strony nieuczciwych przedsiębiorstw, w wypadku niedostatecznego skażenia spirytusu. Starania Związku szły w kierunku uproszczenia postępowania przy skażeniu, udzielania pewnych ulg dla solidnych przedsiębiorstw, przeciwstawienia się zbędnej formalistycy.

Zagadnienie spirytusowe w swym całokształcie nie zostało jeszcze w roku ubiegłym ostatecznie rozwiązane; wymaga ono wielkiej rozważliwości i gruntownych badań, które trwać muszą czas dłuższy i uwzględniać wszystkie czynniki polityki spirytusowej.

Sprawy traktatowe.

Rok ubiegły przyniósł Polsce nową umowę handlową z Chinami, oraz rewizję umów z Francją i z Łotwą.

W dn. 18 września 1929 podpisany został pomiędzy Polską a Chinami traktat handlowy, oparty na klauzuli największego uprzywilejowania, bez ulg konwencyjnych. Po ratyfikacji, która ma dopiero nastąpić, eksport naszych artykułów chemicznych do Chin powinien się ożywić.

W dn. 12 lutego 1929 został podpisany traktat handlowy pomiędzy Polską a Łotwą, które poza klauzulą największego uprzywilejowania przyznały sobie specjalne zniżki celne dla szeregu artykułów. Z towarów, mających znaczenie dla przemysłu chemicznego — Polska przyznała Łotwie wyjątkowe zniżki konwencyjne na wyroby gumowe, farby, biel ołowiową, linoleum, otrzymując wzajemnie od Łotwy zniżki dla soli i cementu. Zniżki te zaczęły obowiązywać z dniem 27 czerwca 1929. Klauzula największego uprzywilejowania nie obejmuje tych zniżek celnych, których Łotwa udziela innym krajom bałtyckim oraz Z. S. S. R.

W dn. 24 kwietnia 1929 podpisana została nowa umowa handlowa polsko-francuska, która w całości wejdzie w życie po ratyfikacji, zastępując umowę z dn. 9 października 1924. W nowym traktacie Polska uzyskała od Francji przedtem nieposiadaną klauzulę największego uprzywilejowania, oraz utrwalenie szeregu stawek celnych, interesujących wywóz polski; wzajemnie — Polska udzieliła szeregu zniżek konwencyjnych, również ze stawkami utrwalonymi. Łącznie z umową handlową została zawarta umowa weterynaryjna.

Z dniem 15 października 1929 wprowadzono w życie niektóre postanowienia nowej umowy, mianowicie: przyznanie przez Francję stawek taryfy minimalnej dla wszystkich produktów polskich, oraz długi szereg uzupełnień i wyjaśnień celnych i taryfikacyjnych, wprowadzonych przez obydwa państwa.

Rokowania handlowe z Niemcami trwały z przerwami cały rok, nie doprowadziły jednak do porozumienia. Przedmiotem rokowań jest zawarcie t. zw. małego traktatu handlowego, pod którym rozumie się traktat beztaryfowy, oparty na klauzuli największego uprzywilejowania i na wzajemnych kontyngentach towarów, zabronionych do przewozu. Równocześnie byłyby skasowane „bojowe“ cła i zakazy przewozu, stosowane obustronnie. Podpisanie umowy rozbiło się, jak zresztą w latach poprzednich, o protekcjonizm agrarny Niemiec, t. j. o cła rolnicze i klauzule weterynaryjne.

Przemysł chemiczny, w harmonii z całym polskim światem gospodarczym, wypowiadał się za przyjęciem tylko takiego traktatu, który będzie wyrazem równowagi wzajemnych korzyści. Wszelkie jednostronne ustępstwa na rzecz Niemiec, bez odpowiedniej kompensaty, są zupełnie niedopuszczalne.

Należy wspomnieć, że w dn. 19 stycznia 1929 zawarty został nowy układ drzewny z Niemcami, z ważnością do końca 1930 r.

Podpisane w dn. 31 października 1929 porozumienie polsko-niemieckie, dotyczące „likwidacji przeszłości“ w zakresie skomplikowanych wzajemnych pretensyj, opiera się na zasadach zawartych w planie Younga. Jeżeli osiągnie ratyfikację w obu krajach, to niewątpliwie przyczyni się do rozwoju stosunków polsko-niemieckich, a w pewnej mierze ułatwi zawarcie konwencji handlowej.

W roku ubiegłym odbyło się parę konferencji ekonomicznych polsko-rumuńskich, mających na celu zbliżenie gospodarcze obu krajów i przygotowanie szerokich podstaw dla nowej umowy handlowej. Ułatwienie naszego eksportu do Rumunii będzie miało doniosłe znaczenie dla polskiego przemysłu chemicznego. W r. 1929 odbywały się też wstępne prace do rokowań o traktaty handlowe z Grecją, Hiszpanją i Jugosławią.

Sprawy celne.

Aczkolwiek Komisja do budowy nowej taryfy celnej zakończyła swoje prace już oddawna — bo z dniem 1 stycznia 1929 — jednak działalność nasza na tym terenie nie została zlikwidowana. Opracowany przez Komisję projekt wszedł w roku sprawozdawczym pod obrady specjalnej komisji międzyministerjalnej, która bada bardzo szczegółowo wszystkie wnioski, dotyczące ochrony celnej w nowej taryfie.

Z charakteru Komisji międzyministerjalnej wynika, że przedstawiciele Związku nie biorą udziału w jej pracach. Niemniej jesteśmy powoływani do udzielania wyczerpujących wyjaśnień i obrony zaprojektowanych stawek celnych. Prace posuwają się naprzód w śpiesznym tempie i istnieją wszelkie podstawy do przypuszczenia, że już w r. 1930 ostatecznie uzgodniony projekt nowej taryfy celnej ujrzy światło dzienne. Sformułować trzeba na tem miejscu życzenie, będące wyrazem opinii polskich sfer przemysłowych, aby projekt ów został dość wcześnie opublikowany. W tak ważnej dziedzinie, jak taryfa celna, nie może zająć moment zaskoczenia; zainteresowani powinni mieć dostateczną ilość czasu do zapoznania się z projektem, krytycznego ustosunkowania do niego, wreszcie — obrony swojego stanowiska.

W roku ubiegłym obserwowaliśmy dalszą celową rozbudowę systemu ulg celnych. Właściwe rozporządzenia w powyższym zakresie dzieliły się na dwie kategorie: ulgi, stosowane automatycznie do pewnych pozycji taryfy celnej (np. dwutlenek baru, kwas azotowy wysokiej koncentracji i t. d.) oraz ulgi, stosowane na skutek specjalnych zezwoleń Min. Skarbu (np. niewyrabiane w kraju maszyny i aparaty, płatki aluminiowe do wyrobu materiałów wybuchowych i t. d.). O ile stosowanie ulg celnych pierwszej kategorii nie natrafiało na żadne specjalne trudności, o tyle ulgi celne, przyznawane przez Min. Skarbu, stosowane były w

sposób nader osobliwy. Niedość bowiem, że od chwili złożenia przez firmę właściwego podania, zaopatrzonego we wszelkie możliwe załączniki, rysunki, fotografie, zaświadczenia i t. d. — do chwili rozstrzygnięcia wniosku o zastosowanie ulgi celnej upływało z reguły kilka miesięcy. Niejednokrotnie obserwowaliśmy wypadki, gdy podanie o ulgę celną, przychylnie zaopiniowane przez Min. Przemysłu i Handlu, było odrzucane przez Min. Skarbu bez podania jakichkolwiek motywów, lub też w oparciu o bardzo ogólne powiedzenie, typu np. „braku podstaw prawnych“. Ulgi, przyznawane dla jednego przedsiębiorstwa, nie były niekiedy stosowane w stosunku do innego, aczkolwiek dotyczyły analogicznych sprowadzanych z zagranicy urządzeń.

Postulat równomiernego traktowania podań o ulgi celne, a zwłaszcza sprecyzowania warunków, pod jakimi ulgi mają być stosowane — staje się naczelnym dążeniem przemysłu na tym odcinku naszych stosunków z władzami.

Prace naukowe.

Związek nasz sporo uwagi poświęcał sprawom normalizacji produktów chemicznych, i w tym celu utrzymywał ścisły kontakt z Komisją Technologii Chemicznej Polskiego Komitetu Normalizacyjnego. W roku ubiegłym pracowały następujące normalizacyjne podkomisje: gumowa, produktów suchej destylacji drzewa, trwałości wyfarbowań, analizy węgla kamiennego, farb i lakierów, wyrobów ogniotrwałych i ceramiki szlachetnej. W końcu 1929 r. utworzone zostały ponadto podkomisje: normalizacji rozmiarów świec i normalizacji właściwości kleju. Ponadto Kom. Techn. Chem. opinowała różne teksty i opracowania, mające związek z normalizacją, a przekazane jej przez P. K. N. Prace normalizacyjne, obejmujące w zakresie przemysłu chemicznego nie tylko stworzenie norm dla produktów chemicznych, lecz również znormalizowanie metod analizy, sposobów brania prób, technicznych warunków przyjęcia towarów i t. d., nie mogą być z natury rzeczy prowadzone z wielkim pośpiechem. Zarówno uzgadnianie poglądów wszystkich zainteresowanych czynników, jak studjowanie rozległej literatury, jak wreszcie konieczność przeprowadzenia badań doświadczalnych, wpływają hamująco na tempo prac. Stworzenie w biurze Związku stanowiska

sekretarza Komisji Techn. Chem. P. K. N. przyczynia się w dużej mierze do skoordynowania i uporządkowania powierzonych Komisji zagadnień normalizacyjnych.

Związek Przemysłu Chemicznego współdziała też blisko z Instytutem Naukowej Organizacji.

Organem współpracy Związku z I. N. O. była Sekcja Chemiczna Instytutu, działająca pod przewodnictwem p. E. Trepki; sekretarzem był p. Inż. J. Wierusz-Kowalski.

Sekcja zwołała w r. ub. 3 zebrania odczytowo-dyskusyjne, w których uczestniczyło liczne grono chemików, przeważnie młodszych, oraz opracowała program cyklu wykładów z dziedziny naukowej organizacji, przeznaczonych dla chemików. Wykłady odbędą się wiosną 1930 r. Przedstawicielem Sekcji Chemicznej na IV Kongresie Naukowej Organizacji w Paryżu był p. Inż. M. Bornstein.

Naczelnym zadaniem wszelkich poczyną racjonalizacyjnych musi być obniżenie kosztów produkcji. Działalność instytucji naukowej organizacji, mając ten cel przed oczami, musi tak kojarzyć teoretyczne badania z doświadczeniami praktyki przemysłowej, aby formułowane tezy i wskazania odpowiadały istotnym potrzebom życia. Zasklepianie się dążeń naukowej organizacji w szczupłym zakresie wciąż tych samych idei i wyobrażeń, bez dopływu świeżych impulsów, mogłoby osłabić wpływ zamierzeń racjonalizacyjnych na postęp techniczny i gospodarczy.

Obok omówionej bliskiej współpracy Związku z Polskim Komitetem Normalizacyjnym oraz z Instytutem Naukowej Organizacji, czołowi przedstawiciele naszego Związku brali udział w pracach Polskiego Towarzystwa Chemicznego, Chemicznego Instytutu Badawczego i t. d.

Staraliśmy się również w miarę możliwości subsydjować, w dość szczupłym zresztą zakresie, takie poczynania naukowe lub pedagogiczne, których rezultat wydawał nam się niewątpliwie pożyteczny. W r. 1929 wydatkowano na podobne cele:

Badania normalizacyjne	4.100.—
Szkoła Przemysłowo-Chemiczna	1.829.60
Subsydjum na wycieczkę zagraniczną dla Koła Chemików Stud. Pol. Warsz.	1.000.—
Razem	6.929.60 zł.

Z własnych funduszy Związek wypłacił na powyższe cele zł. 1.783,80 pozostała kwota wpłacona była w uprzednim roku przez przedsiębiorstwa chemiczne, należące do Związku.

Nawiązane w poprzednich latach **Stosunki z zagranicą.** stosunki z instytucjami i organizacjami zagranicznymi międzynarodowymi utrwały się w roku sprawozdawczym jeszcze więcej. Dyrektor Związku brał udział w obradach XII Międzynarodowej Konferencji Pracy w Genewie i w Kongresie Międzynarodowej Izby Handlowej w Amsterdamie.

P. T. Zamoyski uczestniczył w IX Kongresie Chemii Przemysłowej w Barcelonie, wygłaszając referat na temat obecnej sytuacji polskiego przemysłu azotowego.

* * *

Okres trudności gospodarczych, jakie niewątpliwie przeżywamy obecnie w Polsce, nakłada na zrzeszenia przemysłowe specjalne obowiązki: pokonywanie przeszkód, piętrzących się na drodze wytwórczości krajowej; ostrzeganie przed nadciągającymi niebezpieczeństwami; współdziałanie z przedsiębiorstwami w zakresie rozwiązywania bieżących zagadnień—na tle istniejącego rozrostu obowiązujących przepisów i rozporządzeń; odwoływanie się do opinii publicznej celem obrony słuszych interesów produkcji — oto najważniejsze dziedziny pracy podobnych organizacji.

Ponadto nasuwa się potrzeba pilnej obserwacji rozwoju stosunków międzynarodowych, przede wszystkim w celu informowania zrzeszonych przedsiębiorstw o dokonywanych zagranicą doświadczeniach i postępach.

Związek Przemysłu Chemicznego R. P., korzystając z wszechstronnie okazywanego mu zaufania, stara się — w miarę swych sił i możliwości — sprostać wszelkim stojącym przed nim obowiązkom i zadaniom.

Lista przedsiębiorstw odznaczonych w grupie chemicznej Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu

ODZNACZENIA WYSTAWOWE

Wielki Medal Złoty:

- 1) Sp. Akc. „Lignoza“, Katowice.
- 2) Tomaszowska Fabryka Sztucznego Jedwabiu, Sp. Akc., Warszawa.
- 3) „Przemysł Chemiczny w Polsce“ Sp. Akc., Zgierz.
- 4) Związek Koksowni Sp. z ogr. odp., Katowice.
- 5) Tow. Zakł. Chem. „Strem“, Sp. Akc., Warszawa.
- 6) Państwowa Fabryka Związków Azotowych w Chorzowie.
- 7) Zakłady Solvay w Polsce, Tow. z ogr. por., Warszawa.

Mały Medal Złoty:

- 1) Sp. Akc. „Azot“, Jaworzno.
- 2) Sp. Akc. Eksploatacji Soli Potasowych, Lwów.
- 3) Sp. Akc. Fabryk Chem. „Radocha“, Warszawa.
- 4) Polskie Kopalnie Skarbowe „Skarboferme“, Katowice.
- 5) Zakł. Przem. Chem. „W. Karpiński & W. Leppert“, Warszawa.
- 6) Związek Zawodowy „Przemysł Superfosfatory“, Warszawa.
- 7) Warsz. Tow. „Motor“, Sp. Akc., Warszawa.
- 8) Wielkopolska Wytwórnia Chem. „Blask“, Poznań.
- 9) Przemysł Tłuszczowy „Schicht“, Sp. Akc., Warszawa.
- 10) Zakł. Chem. „Grodzisk“, Sp. Akc., Warszawa.
- 11) Przemysł Mydl. i Perfumeryjny „Fryderyk Puls“, Sp. Akc., Warszawa.
- 12) „Akawit“, Rektyfikacja Okowity i Fabr. Chemiczna, Poznań.

Wielki Medal Srebrny:

- 1) „Oswag“ Sp. Akc., Wiry.
- 2) Zakłady „Elektro“ Sp. z ogr. por., Łaziska Górne.
- 3) T-wo Przem. Chem. Farm. dawn. „Magister Klawe“, Warszawa.
- 4) Chem. Farm. Zakł. Przem. Tow. Akc. „Fr. Karpiński“, Warszawa.
- 5) Sp. Akc. „R. Barcikowski“, Fabr. Chem. Farm., Poznań.
- 6) „Fosforyty Rachowskie“, Sp. z ogr. odp., Warszawa.
- 7) Sp. Akc. Fabr. Olejów i Tłuszczów Roślinnych, „J. D. Potoka Synowie“, Będzin — Małobądz.
- 8) Fabr. Chem. „Wola Krzysztoperska“, Wola Krzysztoperska.
- 9) Angielska Sp. Akc. „The Hugohütte“ Chemical Works Ltd., Tarnowskie Góry.
- 10) Fabr. Chem. „Ergasta“ C. Nagórski, Starogard.
- 11) Fabr. Wyrobów Kork. Mater. Izol. i Chem. „Rosicki, Kawecki i S-ka“, Sp. z ogr. odp.,
- 12) Preparaty Lekarsko-Kosm. Dr. Lustra „Miraculum“, Kraków.
- 13) Sp. z ogr. odp. „Elida“, Warszawa.
- 14) S. z o. o. „Antiba“, Warszawa.
- 15) Henryk Żak, Fabr. Perfum, Kosm., Mydel i Przetw. Chem., Poznań.
- 16) J. i S. Stempniewicz, Poznań.
- 17) „Alfa“ Fabr. Płyt, Papierów i Chemikalijskich, Bydgoszcz.

Mały Medal Srebrny:

- 1) Zakł. Chem. „J. M. Wendisch Suke.“ Sp. Akc., Toruń.
- 2) Wielkopolska Fabryka Świec i Wyrobów Woskowych „Erfeja“, Poznań.

- 3) Tow. Fabr. WYROBÓW AZBESTOWYCH I GUM. „Leonowit“, Sp. z ogr. odp., Łódź.
- 4) Fabr. Perfum, Mydeł Toaletowych i Kosmet. „Fornarina“, Warszawa.
- 5) Zakłady Prof. Bujwida dla wyrobu surowic i szczepionek, Kraków.
- 6) Fabr. Perfum i Kosmetyków „Falkiewicz“, Poznań.
- 7) Sp. z o. o. „Majola“, Warszawa.
- 8) „Terebenthen“, Zjedn. Fabr. Terpentyny, Puszczy Biał. B-cia Porowscy i P. Godlewski, Sp. Akc., Warszawa.
- 9) Pruszkowska Fabr. Ultramaryny „Sommer & Nower“, Sp. Akc., Pruszków.
- 10) Fabr. Ultramaryny i Farb „Setzer i Werner“ Sp. Akc., Warszawa.
- 11) Państwowa Wytwórnia Prochu i Materiałów Kruszących, Zagożdżon.
- 12) Fabr. Farb i Lakierów „J. A. Krausse“, Warszawa.
- 13) Fabr. Lakierów Ang., Farb, Emalii Kolorowych i Pokostu „J. Czechowicz i K. Pajewski“, Warszawa.
- 14) Fabryka Przetworów Chemicznych „F. A. i G. Pal“, Spółka Firmowa, Warszawa.
- 15) Wielkopolska Fabr. Farb St. Dyczkowski i S-ka, Poznań.

Medal Brązowy:

- 1) Władysław Adamczewski i S-ka, Warszawa.
- 2) Sp. z o. o. „Centrowata“, Warszawa.
- 3) Fabryka Maokui i Mucholapek, Zygmunt Mamlok, Sosnowiec.
- 4) Fabr. Perfumeryjna pod firmą „Georg Dralle“, Warszawa.
- 5) Fabr. Środków Opatrunkowych, R. Strzelecki, Warszawa.
- 6) Sp. z o. o. „Herbarium“, Warszawa.
- 7) Compagnie „Odol“ Tow. Akc., Lwów.
- 8) Fabr. Świec i WYROBÓW WOSKOWYCH, Fr. Sezemski, Biała.
- 9) Fabryka Przetworów Chemicznych „Sidel“, Warszawa.
- 10) Zakł. Przemysł. i Chem. Stefan Michałowski „Es-Em“, Poznań.
- 11) Sp. z o. o. „Gwarectwo Świętokrzyskie“, Kielce.

- 12) Sp. Akc. Olejarnia Szamotuły, Szamotuły.
- 13) Magister J. Rawski, Apteka i Laboratorium Farmaceutyczne, Warszawa.
- 14) Polska Fabr. Farb i Lakierów „Edward Lutz“, Kraków.
- 15) Laboratorium Chemiczno-Kosm. „Pharmachemja“, Bydgoszcz.
- 16) Fabryka Płyt i Chemikaliów Fotogr. „Stafr“, Swarzędz pod Poznaniem.
- 17) „Wanda“ Poturzyckie Zakł. Chem., Krynopol.
- 18) Towarzystwo „Cazimi“ Fabr. Perfumerji i Kosmetyków, Warszawa.
- 19) Fabr. Perfum i Kosmet. „Angelus“, Starogard.
- 20) Fabr. Chemicznych i Spożywczych Płatowców, Franciszek Engel, Chojno.

List Pochwalny:

- 1) Dr. Widelicki i S-ka, Przetwórnia Chemiczna, Poznań.
- 2) Parfums de Luxe d'Iloy, Warszawa.
- 3) Wytwórnia Farb Artystycznych i Kremu do obuwia, An-Bu, Prof. Antoniego Buszka, Warszawa.
- 4) Fabryka Mucholapek „Aeroxon“, Biała.
- 5) „Chemergon“ Fabr. Przetworów Chem. Farmaceutycznych, Poznań.
- 6) „Chirofil“ Fabr. catgutów i strun jelitowych, Poznań.
- 7) Chemiczna Fabr. „Hermes“, Stanisław Filipowski, Poznań.
- 8) Sp. Akc. „Wapniarka-Miasteczko“, Poznań.
- 9) Pierwsza Chrześc. Fabr. Świec Sprężynowych i Woskowych, Henryk Gosek, Częstochowa.
- 10) Wytw. Chemiczno-Techniczna „Chemico“, Sosnowiec.
- 11) Zakł. Przemysł. Chem. Stanisław Kwinto i Synowie, Toruń.
- 12) Przetwory Chemiczno-Techniczne „Chafa“, Poznań.
- 13) Szymon Munk, Pierwsza Krajowa Parowa Fabr. Mydła, Żywiec.
- 14) T. z o. p. „Axela“, Fabr. Perfum, Mydła i Kosmetyków, Poznań.
- 15) Zakł. Przemysł. „Jan Krause“, Andrespol.

ODZNACZENIA PAŃSTWOWE

Wielka Nagroda:

- 1) Tomaszowska Fabryka Sztucznego Jedwabiu Sp. Akc., Warszawa.
- 2) Zakłady Solvay w Polsce, Tow. z ogr. por., Warszawa.

Dyplom Honorowy:

- 1) Sp. Akc. „Lignoza“, Katowice.
- 2) „Przemysł Chemiczny w Polsce“ Sp. Akc., Zgierz.
- 3) Związek Koksowni, Sp. z o. o., Katowice.
- 4) Tow. Zakł. Chem. „Strem“, Warszawa.

Medal Złoty:

- 1) Polskie Kopalnie Skarbowe „Skarboferme“, Katowice.
- 2) „Azot“ Sp. Akc., Jaworzno.
- 3) Sp. Akc. Eksploatacji Soli Potasowych, Lwów.
- 4) Związek Zawodowy „Przemysł Superfosfatowy“, Warszawa.
- 5) Przemysł Tłuszczowy „Schicht“ Sp. Akc., Warszawa.
- 6) Przemysł Mydl. i Perf. „Fryderyk Puls“, Warszawa.
- 7) Zakłady „Elektro“, Sp. z o. o., Łaziska Górne.

Medal Srebrny:

- 1) Sp. Akc. Fabryk Chem. „Radocha“, Warszawa.
- 2) Zakł. Przem. Chem. „W. Karpiński & W. Leppert“, Warszawa.

- 3) Warsz. Tow. „Motor“ Sp. Akc. Warszawa.
- 4) Wielkopolska Wytwórnia Chem. „Blask“, Poznań.
- 5) Zakł. Chem. „Grodzisk“ Sp. Akc., Warszawa.
- 6) J. i S. Stempniewicz, Poznań.
- 7) T-wo Przem. Chem.-Farm. dawn. „Magister Klawe“, Warszawa.
- 8) Henryk Zak Fabr. Perfum, Kosm., Mydeł i Przetw. Chem., Poznań.
- 9) Sp. Akc. „J. D. Potoka Synowie“, Będzin-Malobądz.
- 10) Chem. Farm. Zakł. Przem. Tow. Akc. „Fr. Karpiński“, Warszawa.
- 11) „Alfa“ Fabr. Płyt, Papierów i Chemikalij Fotogr., Bydgoszcz.

Medal Brązowy:

- 1) Fabr. Chem. Farm. „R. Barcikowski“ Sp. Akc., Poznań.
- 2) Fabr. Chem. „Ergasta“ C. Nagórski — Starogard.
- 3) Pruszkowska Fabr. Ultramaryny „Sommer & Nower“ Sp. Akc., Pruszków.
- 4) Fabr. Ultramaryny i Farb „Setzer i Werner“ Sp. Akc., Warszawa.

List Pochwalny:

- 1) Preparaty Lek.-Kosm. Dr. Lustra „Miraculum“, Kraków.
- 2) Zakłady Prof. Bujwida dla wyrobu surowic i szczepionek, Kraków.

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
BIBLIOTEKA GŁÓWNA

41173/1929

AE00457883